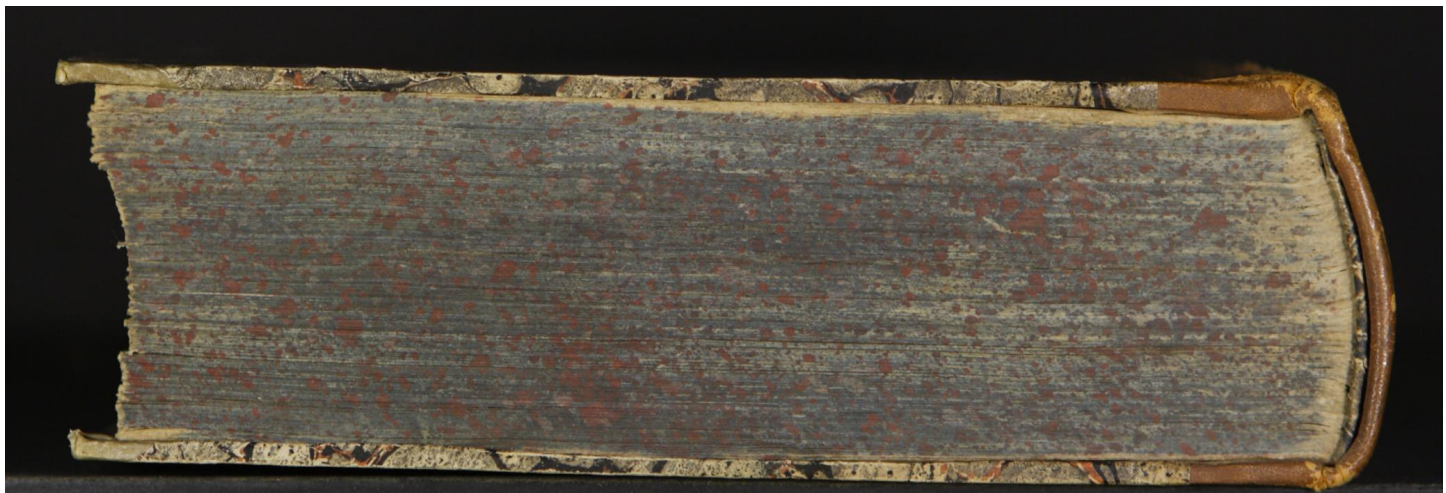

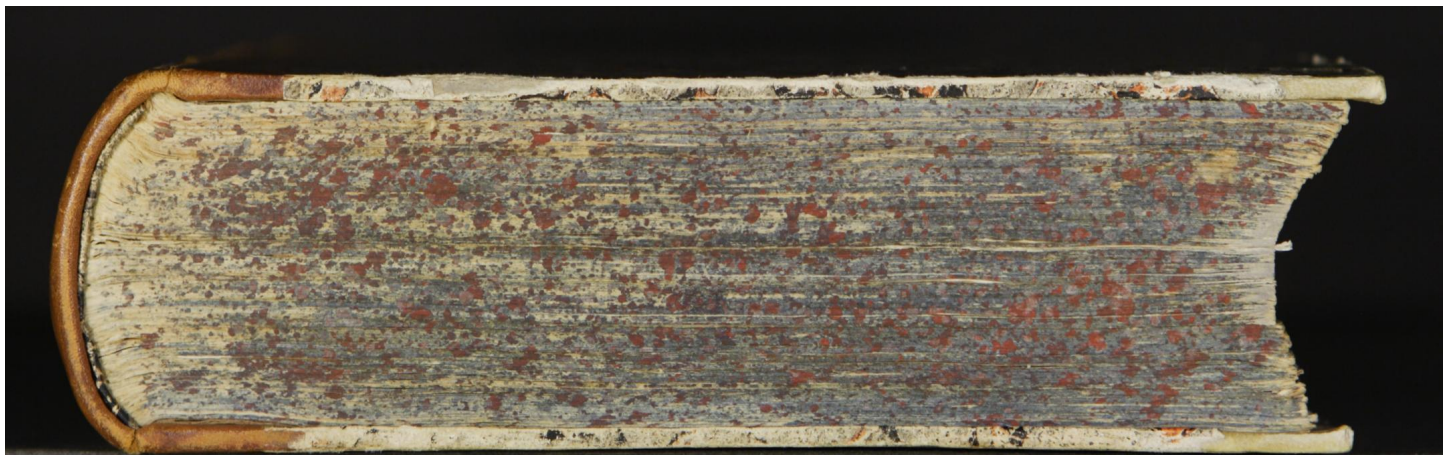

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. E.6.23 (b)

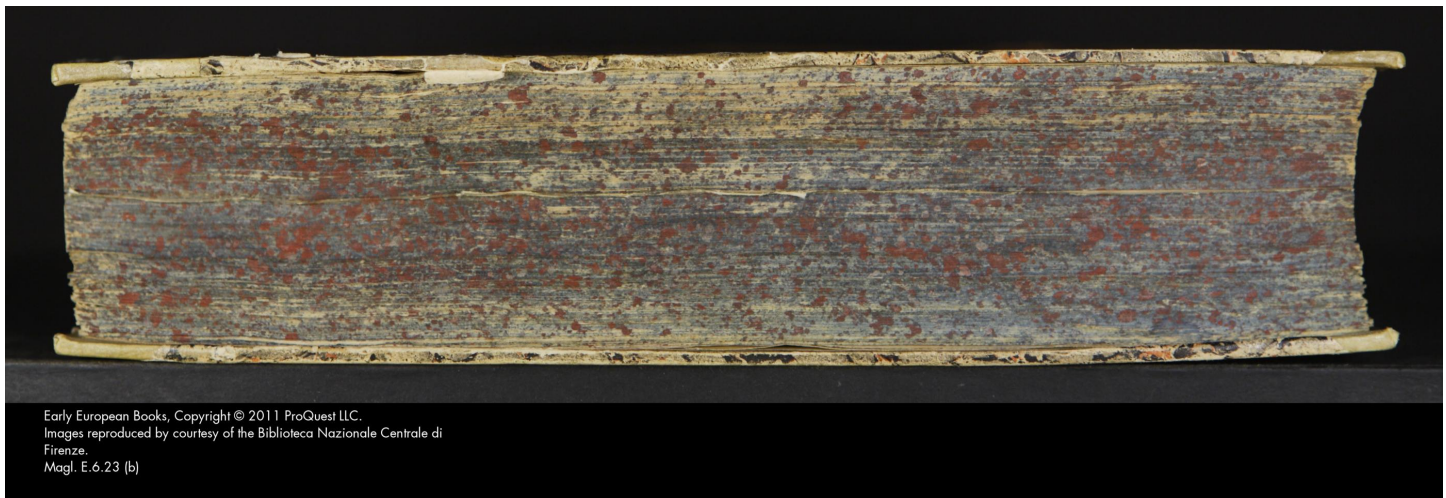

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. E.6.23 (b)

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. E.6.23 (b)

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. E.6.23 (b)

151/152

PHILIPPI BEROADI OPVSCVLVM

Eruditum: Quo continentur Declamatio Philosophi Medici Oratoris De excellētia disceptantiū.

ET LIBELLVS

de optimo statu:

& Prin-

cipe.

AD Clarissimū Paulū Sidlouiciū Scholasticū
Polonum Philippi Beroladi Bononiēsis Epistola.

Schola-
fons ami-
corum.
Minus
Roscus.
Claritas
Sidloui-
tiorum.

P Ortiū Catonē Tusculanum illū: qui optimus orator/optimus senator/optimus imperator ē habitus dicere solitū ferunt/ Mēsam eē amicitiaꝝ parētē & quādā quasi cōciliatriculā. At quāto illi honestius/uerius/speciosius:q̄ scholā amicorꝝ seminariū:q̄ litteras beniuolentiā glutinū dixere. Nīmīꝫ illæ sunt ueræ diuturnæqꝫ amicitiaꝝ:q̄ parāt̄ ī gymnasiis litteratoriis:q̄ ex studiōꝝ similitudine pueniūt. Ex hoc fonte amici mihi sexcenti fluxerūt: Ex hoc amicorꝝ columen & gēma Minus Roscius deriuatus: quo nil elegātius: qui cū seriā & iocaut dicit: Qui eruditōꝝ nobilissimus/nobiliū eruditissimus: Qui oīum horarꝝ instar Pollionis Asinii dici meritissimo pōt: Cuius amicitia iucūdiſſima ut peculiariter gloriōr ita maxime delectōr: quā spero sicut nūc oībꝫ notissimā ē: Ita cōgnitā quoqꝫ posteritati fore. Hic idē studiōꝝ nexus: quo nihil tenacius: te mihi Paule uir clarissime copulationibus necessitudinis arctioribus deuinxit: qui iā sesquiannū degis Bononiæ inter scholasticos transmontanos: ut nobilissimus sic amabilissimus: qui nō magis tui ordinis hoībꝫ es gratus ob comitatē: q̄ nostratibꝫ ob morꝝ honestamēta. In te oīa sunt affatim cōgruētia claritudinī familię: quæ apud Polemonios/uel ut a recētioribus corrigimur/apud Polonos nō minus honorata

EPISTOLA

q̄ clara iādiu floruit/floretq̄: Et ne pauos atauosq̄ i
p̄ntia pcenseā pater tuus: Cui Stanislao nomē: i ma-
xima fuit: sicut par erat: ap̄d regē polonoz existima- **Pris laus**
tione: amplissimis honoribz gestis: fidei sinceritate p
batus: uitæ peritia moratus: preconio bonitatis orna-
tus. Et cū cōsiliatores principū prudētia cōprimis p̄-
ditos eē oporteat. Fuit p̄r tuus dū uiueret ap̄d Cardī-
nalē polonū primi noīs cōsiliari⁹: ostēdēs nihil prius
in oī uita eē cōsilio: plusq̄ sine doctrina prudentiā q̄
sine prudētia facere doctrinā. Quid dicā de nume-
rosa fratrū tuoz cohorte: qui oēs aulici sunt. Et cum
summus honor sit/ principi uel uni placuisse: hi apud
principes i gratia sunt & existimatione: Ex qbz Iaco-
bus sacratissimo regi Alberto ē perq̄ iucundus: Cui **Fratres**
ob fidē/thesauroz regioz mādata custodia: quæ nisi **Aulici**
integerrimo pbatissimoq̄ haud temere cōmitti so-
let: Petrus uero mēsa regiae structor ē & scindēdorū
obsonioz sciis artifex. Quod qdē ministeriū i aula
principalī honorificū haud dubie ē: idq̄ soli īgenuo
& plane nobili iniūgit. Idē rebz bellicis p̄pollēs nec
in toga sp̄nēdus: pp̄ qd apud regē ītimus ē: Et auli-
cis purpuratisq̄ fere oībz uenerabilis amabilisq̄. Se-
cūdū hos Nicolai quoq̄ sūt uēti ualde secūdi: necnō
& huic adolescētulo aura principalis aspirat. Cāterū
ut hi ap̄d regē fauorabiles: sic ap̄d illustrissimū regis
fratrē Sigismūdū Christophor⁹ tecū sinu ē. uterq̄ **Disco-**
fouet/ uterq̄ diligit. Nā Christophori prudētia sin- **phorus.**
gularis ac īgeniū p̄ns effecerūt ut dignitate discopho

A ii

EPISTOLAE

ri Cracouiēsis peculiariter īsigneret: Quae ap̄d uos
 est oppido q̄ honorata puīcia. Tu uero mi Paule ob
 dexteritatē/ob eruditionē/ob bonitatē:meruisti ut ei
 La⁹ Pau dē prīcipi eēs a secretis: Tu archigrāmate⁹:tu auricu
 li. larius illustrissimi prīcipis nūcuparis/Cācellariū uul
 go noītat. His de rebz sit ut familia Sidlouicia tante
 sit auctoritatis existimationisq; ap̄d polonos:ut qui
 emergere illic atq; enitescere cōcupiscūt:hi ad Sidlo
 uirtios fratres cōfugiāt:Vobisq; dep̄catoribz potissi
 mū utant^r: Venisti tu haud ita pridē ī gymnasiū no
 strū:ut nos latinos latialiter p̄sonātes audires: Vt do
 latorio latinitatē:si ulla eēt liguæ aspitas leuigare^r.
 Qd̄ adeo te delectat/detinet/pascit:ut nō solū publi
 cas scholas frequens:Sed priuatim quoq; aliqd̄ scitu
 dignū mē docēte cōtinēter inaudias:Iamq; domus
 tua facta ē officina & cōciliabulū politioris litteratu
 re:Ex hoc quotidiano docēdi/discēdiq; cōmertio be
 niuolētia īter nos uberior adoleuit:hac aurē uellicāte
 cōmonitus libellū hūc tibi Paule Vir clarissime noīa
 tim dedicaui:ut monumētum sit mei erga te amoris
 sempiternū:ut absens in patria hāc interuisens Phi
 lippū tuū subīde recorderis. Materia ē opinor nō in
 digna cognitu nec triuialiter protrita:Cuius uarietas
 multiūga lectore oblectare/nec minus īstituere posi
 sit:Et te pr̄sertim:Cui oīa q̄liacūq; meap̄bant:Sed
 iam p̄lege quēso cōrouersia triū fratrum/neq; illepidā/
 neq; īeruditā:Mox de optimo statu libellū plectur⁹
 Vale decus scholasticorum:& dilige doctorem.

DECLAMATIO ORATORIS
PHILIPPI BEROALDI DECLAMA-
TIO AN ORATOR SIT PHILO-
SOPHO ET MEDICO ANTE-
PONENDVS.

AGNA AC VENERABILIS
res est eloquentia Viri ornatissimi.

m Cuius bono nihil prestabilius: Cuius
beneficio fit: ut tanto hominibus ipsis
prestet eloquentes: Quanto homines
ceteris animantibus antecellunt: hoc

cunctis satis liquet: hoc preconio omnium atq; con-
sensu celebratissimum: hoc nostra quoq; oratione iam
pridem edita testatum est. At tamen hodierno die Phi-
lippicas. M. Tulli siue Antonianas auspicaturus exi-
stimavi me facturum opere precium: si ritu scholasti-
co paulum rhetoricarer: Et declamatoria dictione pre-
luderem: Quod ut commodius fiat unam de scho-
la Priscorum declamatorum controuersiam pertra-
ctabo: Daboq; operam ut conditura nostra coccin-
taq; edulia faciant ad stomachum: ut quae a me dicent
ea & animos foueant: & aures permulceant. Sed ut lo-
gas praefationes recidamus rem ipsam ingrediemur.
Quod dum sit uos quaeso diligenter ac libenter attendite.

Argumentum.

pater qui tres liberos habebat: philosophum/
medicum/oratorem: moriens testamento eum

A iii

DECLAMATIO ORATORIS

heredē fecit qui esset utilissimus ciuitati: post mortē patris contendunt tres fratres: cui hereditas paterna cedere debeat. Primus philosophus corā iudicibus agit causam: a quo cum alia tum hæc dicuntur.

Declamatio.

Emiror iudices cuiuspiam mortalium dubium uideri: Cui ex tribus fratribus potius paterna bona sint adiudicanda: Cum
Laus philosophiæ. philosophia sit Regina cunctarum disciplinarum. Quam. M. Tullius inuentum deorum. Plato uero donum deorū esse tradiderunt. Quo bono/ut ipsius Platonis uerbis utar/nihil unquam maius mortalibus datū est a diis nec unquam dabitur: Hæc est uitæ lex/uirutū indagatrix: uitiorum expultrix. lumen legum/magistra morum. Rerum elementarum exploratrix. Cœli & mundi contemplatrix: qui in altitudinis studio etiā cœlo ipso sublimiora quæpiam uestigat. Et ut inquit platonice Apuleius. In extimo mundi tergo degit: Hæc internuncia homines deo cognati & proximi imo ut uerius loquar dii terreni efficiuntur. Quid per deos imortales excellentius sacratissima illa philosophia: quæ supra hanc caliginē/in qua uolutamur excedens/docet quid agatur in cœlo: Meritoq; Seneca philosophorum sincerissimus sanctissimusq; Cui utiq; credi cōuenit. Nature rerum gratias agit: cum secretiora eius ingressus discit quæ uniuersi materia sit: quid sit deus. totus in

Philosophia naturalis & Theologica.

PHILOSOPHI ET ORATORIS

se intenderit/An ad nos aliquando respiciat: faciat
 quotidie aliquid. An semel fecerit: pars mūdi sit an
 mūdus: An mūdi aīa: an potius opifex & factitor:
 liceat ne illi ex lege fatoꝝ aliquid derogare/ An maie
 stas diminutio & erroris cōfessio sit mutāda fecisse.
 Ad hæc nulla res magis discusserit caliginem illam
 nebulae crassissimam: quæ ut duo poetæ clarissimi
 prodiderunt/ obtutus mortalium hebetat/ mentesq;
 obducit oppāso ignorationis uelamento. Quid por-
 ro utilius illa altera philosophiæ parte. Quā partim
 ethicen: partim mortale appellitāt: quæ maxime ad ho-
 mines spectat: quæ docet qd ī terris agēdū sit. Et er-
 rores nostros discutit: Quæ urbes pepit/ Dissipatos
 hoīes ī societate uitæ cōuocauit: Res pu. bene mora-
 tas instituit. Vnde nō īmerito sectatores philosophiæ
 ubiq; gentiū philosophos nominant noīe. s. sancto
 & religioso quasi solos sapiētiae studiosos: Qui ante
 Pythagoram sophi id est sapientes & habebantur &
 nominabātur. Quid quod & philosophus medicus
 est: Cū philosophia ut inquit Arpinas orator sit ani-
 morum medicina: Quod & Galenus quoq; testa-
 tur: Cum autem morbi perniciosiores pluresq; sint
 animi q̄ corporis: præstantior haud dubie est philo-
 sophus: qui grauioribus morbis medelas ac fomen-
 ta salutariter apponit: qui deniq; tanto est q̄ corporis
 medicus nobilior utiliorq;: quanto animus corpore
 est præciosior. Quin etiam philosophus Orator est.

Caligo
 hebetat-
 trix.
 mentis.

Ethice
 Moralis.

Philoso-
 phus sapi-
 entie stu-
 diosus.

Philoso-
 phus me-
 dicus.

Philoso-
 phia aīoꝝ
 medicina

Philoso-
 phus ora-
 tor.

A iiii

DECLAMATIO ORATORIS

unde enim uis & silua dicendi nisi ex scholis philosophorum ducta est: Vnde riuus eloquentiae nisi ex fontibus philosophiae deriuatus: Huc adde quod dialectice id est disputatoria siue disputatrix philosophorum est: quae rhetoricae prope germana est: In tantum ut Zenon dialecticam manui in manum compressam: Rhetoricam uero explicatam similem esse tradiderit. Quid per deos immortales hac tripartita philosophia praestabilius: quid utilius esse ac dici potest: Cuius una pars rerum naturam scrutatur: altera componit animum & mores: tertia structuram uerborum exigit & argumentationes: Ipsum porro philosophiae uocabulum quid aliud significat quam amorem studiumque sapientiae: quod melius: Cuius germana est philocalia quae amor pulchritudinis interpretatur: tanquam sine philosophia pulchritudo esse non possit. Caterum ut semel finiam. Philosophus hoc est sapiens est omnia: Et ut inquit ille. Vno minor est Ioue: diues: liber: honoratus: pulcher: rex denique regum. In tanta apud Priscos estimatione ac reuerentia habiti philosophi. ut Platoni sapientiae Antistiti Dionysius tyrannus uitatam nauem obuiam miserit: Ipse quadrigis albis egredientem in littore exceperit: ut Alexander magnus Aristotelis philosophorum doctissimi patriam restituerit in honorem Praeceptoris: Cui se non minus debere quam Philippo parenti profitebatur: ut Pythagoram Crotoniensem ac Metapontini pro deo colerent: & ex eius do-

PHILOSOPHI ET MEDICI.

mo templū facerent: Qui in tanta fuit admiratione: ut qui præsētia illius frui meruissent: id perscriberent ad suos: tanq̃ magnum quiddam ac præclarum adepti forent: quod Pythagoram uidissent. Nunc quoq; uos o iudices reueriti nomē philosophi sacra sanctū ac uenerabile/philosopho mihi bona pater-
na ut par est/adiudicate:& sentētia uestra decernite: Cum uoluntas patris hoc uoluerit: Cum sensus cō-
munis hoc diiudicet: Cum excellētia doctrinæ quā profiteor/hoc peculiariter deponat. Dixi.

Audistis hactenus uiri clarissimi: quæ ex philoso-
phi p̃sona ī petitione hereditatis paternæ dicta sunt: nūc quæso audite attētis aīs & auribus: quæ secūdo loco medicus egerit: Qui causæ suæ patrocīnatus ē patrocīnio huiusce uel consimilis orationis.

Disceptatio est iudices inter nos non quæ ex no-
stris sit ars speciosissima: Sed quæ ciuitati utilissima: Quæritur quis ex nobis plus mortalibus pro-
fit: Quis nescit medicum ad omnes totius ciuitatis or-
dīnes: Ad omnem sexum: Ad omnem ætatem per-
tinere: Cum summatibus infimatibus uiris/foemi-
nis/senibus/pueris/egrotare contingat: Cum omnes
ex hoc utilitatem indiscriminatim petant: Meritoq;
dici potest medicum rem cōmunem terrarum esse.
Et mehercles si uera dispicimus/si curiose cuncta
perpendimus/sola medicina soloq; medico opus est
omnibus: Medicina est quæ una contra fata depu-

Utilitas
ex medi-
co.

Medicus
res cōis.
Laus me-
dicinæ.

DECLAMATIO ORATORIS 19

gnat eaq; identidē expugnat: quæ languentibus uitā prorogat: quæ iā deploratos / iam defletos / iam in familia orci numeratos / luci auræq; uitali persæpe restituit: multiq; medicinæ opera reuixisse creduntur: Et ne fabulas percenseam: quæ ab Esculapio Hippolytum & Tyndaridam ad uitam reuocatos ferūt: Defun- Nōne Asclepiades inter medicos famigerabilis ar- ctus ab gumentum huiusce rei uel potētissimum est: qui ho- Asclepia/ mini iam conclamato depositoq; dum effertur fatū de reuoca attulit: Cuius animam in corporis latibulis delitescē tus. tem euocauit: eumq; ab inferis post liminio prope fu neratum domum rettulit. Huc adde qd' huic arti tā tum honoris tribuere maiores / ut diis inuētores suos assignauerint / cæloq; dicauerint: Apollinem / Escu Archia- lapiumq; prodendo: quem ob id Archiatrum quasi trus æscu/ principem medicorum dixit Antiquitas: Et profe- lapius. cto medicina res est sacra: Et ut Solomonis sapien tia testat' / omnis medela a deo est. Ideoq; saluberri me sapientissimus ille præcepit medicum honoran dum esse propter necessitatem: Cum illum altissi mus creuearit: Quod autem philosophus frater glo riatus est philosophos prisco seculo honoratissimos extitisse apud reges: ne in hac quoq; parte illi utiq; cesserim: cum medicos acceperimus prope cultos ad deorū uicem: Nāq; Hippocrates ille maximus medi corū ob depulsam arte medica pestilentia ex illirico in greciā ueniētē / honores illos meruit a grecis / quos

PHILOSOPHI ET MEDICI.

Herculi decreuerūt: qua ī re subit mētē illud Galeni
 ex libro theriaces/ quēadmodū. s. iussit diuinus Hip
 pocrates ignes fieri medicatos odoramētis & suaueo Odora
 lētibus unguētis p̄fufos: ut ita aer tabificus emacula mēta ad
 ret/ fieretq; ī attrahēdo īnocētior sinceriorq;: Qd ī pe uersus pe
 stilētia factitādū Auicēna quoq; p̄cepit. Quid A scle stilentia.
 piades idē iter medicos priscos (Hippocratē semper
 excipio) facile p̄iceps/ nōne uniuersū ppe humanū
 genus circūegit ī se se: nō alio mō q̄ si e cōelo emissus
 aduenisset: qnq; res maxie cōmuniū auxilioꝝ p̄fes
 sus. Abstīnētia cibi/ uini/ frictiōe corporis/ ambula
 tiōe/ gestatiōe q;: q̄ expetitus a maxio regū mithri
 date legatos illi⁹ ad se missos pollicitatiōesq; īgētes
 spreuit posthabuitq; quieti l̄raꝝ. Critobolus quoq;
 & Erasistratus habiti sūt ī maxia apd reges maxios
 existimatiōe: cū alter Philippū Alexādrī patrē/ alter
 Anthiochū syrię regē solerti curatiōe sanassēt. Quid
 multa: cū sanitate nihil utili⁹ sit mortalib⁹/ qd Gale
 nus quoq; asserit/ ī libro hereseō. i. sectarū. Medicina
 at cū sanitatē p̄stet liqdo colligim⁹ medicū & philo
 sopho & orator lōge utiliorē eē ciuitati: qd si philoso
 phia aī medicina dicit: medicina quoq; corporū phi
 losophia rite phibet: cui⁹ adiuuētā īfirmītas hoīum
 aduocat: & cōtinuo ubi egritudo īuasit solatia medi
 ci requirit/ philosophis oratorib⁹q; posthabitis: ī qb⁹
 nullā suppetiā salutare nulla sunt adminicula lan
 guentium: Quibus p̄sto est medicus: & remediis

Sanitate
 nil utilius
 Medicia
 corporū
 philoso
 phia.

DECLAMATIO ORATORIS

præsentissimis opitulatur. proinde iurisperiti me-
dicos professoribus Studiorum liberalium merito
anteponunt. Cum hi salutem hominum agant. Illi
studiorum curam. quid nunc ego enumerem medi-
cinæ partes: quas omnis sacras ac salutes puto:
Dietetica Dieteticam quæ uictu/pharmaceuticam: quæ medi-
Pharma- cametis: Chirurgicam/ quæ manu curat: Ex quo fit
ceutica. ut qui medicinæ utilitatem non uidet/ Is non ut lu-
Chirurgi sciosus sed ut exoculatus nihil prorsus uideat. Quo
ca. circa iudices/ si utilitati publicæ consulitis/ si medicum
in ciuitate utilissimum esse cognoscitis/ mihi qui sa-
luberrimam artium utilissimamq; profiteor heredi-
tatem paternam assignatote. Dixi.

Audistis uiri spectatissimi: quæ philosophus: quæ
post philosophum medicus dixerint in causa adipi-
scendæ paternæ hereditatis: nunc sedulo auscultate:
atq; animum aduertite: & ea qua soletis comitate p-
pendite: quid nouissimo loco dixerit orator: Erunt
opinor hæc/ nec iniucunda relatu/ nec ingrata audi-
tu/ nec indigna cognitu: sic autem Oratorem causam
suam egisse creditote.

Nunq̃ magis iudices sensi quanta sit oratoriæ fa-
cultatis uis atq; excellentia: quam hodierno die/ dū
fratres audio non ex instrumento philosophiæ: aut
medicinæ: sed ex Oratoriæ supellectile instructos
causam actitasse: A deo sua philosopho philosophia/
medico medicina nihil opis in agenda causa præsti-

PHILOSOPHI ET MEDICI.

tere: Quin muti pene conticuissent nisi ad eloquentiæ nostræ adminicula confugissent: sine cuius nitore philosophia sordescit: medicina obsolescit. Disciplinæ omnes incultæ rubiginant. Adeo necessaria ē atq; conducibilis omnibus omnium ingenuarū doctriinarum professoribus eloquentia: Cuius utilitati maiestatiq; nihil (absit uerbo inuidia) est comporandum: Et quia mihi primū cū fratre philosopho agendum est: An ego philosophiam cū oratoria: philosophum cum oratore contendam: Parcior tecū agere cogor & mitius quia frater es: sed tamen qd̄ inter nos dictū sit ista tua p̄clara philosophia quam gloriose iactas mi frater: & tanq̄ filiola exocularis nequaq̄ tanti est: quāti eam uideri uis: nec tam in philosophia studium sapientiæ est q̄ opinatio: Nam cum scientia certi sit/opinatio incerti: scholæ philosophorū omniū ac secte dū philosophantur haud dubie opinantur: Id. n. opinatur quisq; qd̄ nescit: Illi autē qui de rebus naturalibus & cœlestibus disputant opinione educunt: Cum ueritas demersa in secretariis naturæ deliteat: hinc philosophos a scriptoribus luculentis opinatores/opiniosos/opiniosissimos dici nouimus. Vnde autē q̄ so nisi ex opinatione tot dissidia/ tot compugnationes philosophorū emanarūt/ tot sectæ discordantes. Dicam. n. nō obstrigilandi cā sed quia ita res se habet. Pugnat philosophi inter se atq; dissentiunt dissidio nō paruo magnis in rebus & se-

Aduer-
sus philo-
sophum.

Opiniosi
philoso-
phi.

DECLAMATIO ORATORIS

Thales . riis. Quidā principiū rerū eē autumāt/aquā/ut Tha-
les Milesi⁹. Alii ignē/ut Heraclitus cognomēto sco-
tinos. i. tenebricosus. Quidā aera/ut Anaximenes:
Pythagoras uero/ Empedocles/ Epicarmus/ Aliiq;
Phyfici cōpluſculi q̄ttuor elemēta principiū rerū eē
posuerūt: Plato deū factitatorū mūdi eē tradit. Ari-
stoteles mūdū inatū eē autumat. Epicurus/ Democri-
Mundus tus/ Leucippus ex atomis hoc ē corpusculis isecabili
ex atomis bus mūdū formatū eē cōtendūt. Prēterea de deo/ de
De deo. aīa/ de finib⁹ bonorū/ de meteoris: inter philosophos
nō cōstat: Quidā deos innumeros/ qdā nullū eē credi-
derunt: Platonici unū qdē curātē rerū. At Epicuri
ociosum & iexercitū. Stoici deū extrisecus figuli mō-
torquētē hāc mūdi molē eē pdiderūt. Platonici itra
mūdū: ut gubernatoris exēplo/ itra illud maneat qd
regat. Sūt q i fortunā iā lapsibus oīa ponāt: & nullo
credāt mūdū rectore moueri: natura uoluēte uices &
lucis & anni. quidā curā deorū intra sydera cōtinent:
Nōnulli diuinā puidētiā ad lunā usq; deducūt: tāq;
irridēdū sit agere curā rerū humanarū illud qcqd ē sū-
mū: atq; indecorū sit dei maiestātē pollui tā multipli-
ci sordidoq; ministerio: Quāta dii boni de aīa inter
philosophos pugna: Plato ait aīam esse substantiam
αὐτοκίνητον. i. se mouētem: Xenocrates numerū:
De ani- Aristoteles/ Entelechiā: Pythagoras & Philolaus &
ma opi- Aristoxenus/ harmoniā: Possidonius/ ideam: Hippo-
niones. crates/ spiritum tenuē per corpus omne dispersum.

PHILOSOPHI ET MEDICI.

Origenes adamātius/substātiā sensibīlē & mobilē: Origenes
 Hipparchus & Zeno/ignē: Anaximenes: aera: Em-
 pedocles/suffusum cordi sanguinē: Democritus/ex
 atomis conflātā. Dicearchus uero nullū esse animū/
 nullā animā: frustra q; & animalia & animantes ap-
 pellari: Alii æternā: Alii mortalē animam dissolubi-
 lem q; esse cōtendunt. Ecclesiasticorū quoq; sup eadē
 re est dissidiū: Alii ab origine mundi factas in cœlo
 aīas: Alii ex traduce ppagari: Alii deū quotidie aīas
 operari tradūt: Qd & xpianū dogma cōfirmat. Hæc
 & id genus alia: tā uaria tā dissidētia cū lego quo me
 uertam: quē sequar: cui credā: succurrit illud Oratia
 num: Bellua multorū capitū es: Nā quid sequar aut
 quē? Merito dixit Lactantius/de aīa inter philoso-
 phos nondū cōuenit: nec unq; fortasse cōueniet: &
 a Lucretio decēter & uere dictū ē. Ignorat .n. quē sit Natura
 natura animai. Eadē fere cōtētiō ē circa fines bonorū aīa igno-
 cum alii i uoluptate ut Aristipphus: Alii i uirtute/ut ratur.
 Zeno: Alii i primis nature. Quæ græci τα πρωτα De fini-
 φουστωσ. Augustinus & Varro primigenia uocāt: ut bus bono-
 Carneades. Alii i idolētia: ut Hieronymus Rhodi⁹ rum.
 sūmū bonū collocauerint: Peripatetici ex triplici ge-
 nere bonorū: animi. s. & corporis atq; externis felici-
 tatē metiunt. nec multo secus Academici: uoluptatē
 cū honestate Dinomachus & Calipho copularunt:
 indolentiā quē Græce ἀμαλυσία dicitur honestati ἀμαλυσί-
 Diodorus Stoicus adiunxit. Quid dicā de rebus na- σία.

DECLAMATIO ORATORIS

Meteoro **logi.** **Causæ** **motus ter** **ræ multi** **plices.** **ακατα** **ληψια.** **Incōpre** **hensibili** **tas.** **απορρη** **τικοί.** **Academi** **ci.**

turalibus quanta sit inter Metheorologos disparilitas atq; dissensio: De cometis: De fulminib; De arcu cœlesti: De niloticis incrementis non constat: Quid multa? De motu terræ & ut inquit Poeta. Vnâ de tremor terris & qua ui maria alta tumescant: obitibus ruptis. Sunt philosophi inter se discrepantissimi. Et in hac re uel sola oppido q̄ mira inconstantia est: Namq; Anaxagoras ignem causam motus existimat. Anaximenes terrā ipsam sibiipsi esse causam motus nec extrinsecus incurrere qd̄ illam impellat: sed intus ipsam illidi in semetipsam. Quidā motū aquæ imputauere ut Thales Milesius: Democritus uero motū fieri autumat/aliquando spiritu/aliquando aqua/aliquādo utroq; Aristoteles: Albertus magnus: & omnis Peripateticorum schola spiritum ac uentos/Causam esse motus terrę alacriter affirmant: Cui sententiæ Plinius noster & Seneca subscribunt: Ex hoc tam multiplici dissidio ex tanta philosophorum discordia haud dubie fit ut incertus sim quibus credam/quibus accedam/Cuius sectæ me candidatum esse p̄fitear: Quicquid elegero plurimos uideo improbaturos: quicquid probauero plures negaturos. ut inter tot ambigua illud tantum Socraticum mihi certum uerūq; esse uideatur: Hoc scio q̄ nescio. Inde fit ut Academicor; ακαταληψια. i. incōprehensibilitatē minime iprobē: q̄ nulli rei assentiendū eē cōtendūt: q̄ ob id σκεπτικοί καὶ ἀπορητικοί idest

PHILOSOPHI ET MEDICI

consideratores & ambigentes dicuntur. Meritoq;
 Proteus personam ueritatis sustinere creditus: quam
 obtinere nemo pōt falsis imaginibus illudentem &
 comprehētionis nodos relaxantē. Ad hęc adde q;
 philosophos irreligiosos putant. Eosq; ferme arbitra
 ri deos non esse: Dum meras rerum causas & simpli
 ces rimantur. Ex hac opinor incōcinnitate diffidiisq;
 sectarum factum fuit olim uetus Senatuscōsultum:
 Quo philosophi ex urbe Roma pulsi sunt perinde
 ac inutiles atq; infructuosi. Mox iterum Domitia
 no imperāte exacti ex urbe & Italia iterdicti. Vt se
 mel finiam proopsitum fratris demīror inhiātis pa
 terna bona: Cum philosophus si Platoni credimus:
 Cui utiq; in re philosophica credi conuenit: minime
 sit philochrematos idest pecunię cupidus. Immo cō
 temptor diuitiarū: Quo circa desiste frater moneo
 a petitione hereditaria: ne ab īstituto sectę tuę de
 flexisse uidearis. & uitę contrarius ire priori. Nihil
 enim habet philosophia pręstātius q̄ q; modicis cō
 tenta ampliores opes non desiderat: Vnde fit ut cō
 ditores legum philosophos professorū numero non
 habeant: Quia hoc primum eos profiteri oporteat
 mercenariam operam spernere: hęc satis ad philoso
 phum: qui nimis urgeri iam uidetur & cōmoueri ue
 ra castigatione commonitus. Transeamus deinceps
 ad medicum: quem intelligo fiducia medicinę ad
 hanc causam oppido q̄ fidenter descendisse: Cuius

B

Proteus
typus ue
ritatis.
Philoso
phi irreli
giosi.

Philoso
phi ex ur
be eiecti.

Philoso
phus non
philochre
matos.

Philoso
phia con
tenta mo
dico.

DECLAMATIO ORATORIS

ars haud quaꝫ philosophiæ absimilis ē. uidelicet uaria. inconstans. interpollis. Et non parum saepe per-
Cōtra me ritiosa: quam ut in uestibulo disertationis statim re-
dicos. percutiā eleuēq: Nonne inter medicos prope maior
q̃ inter philosophos pugna est atq; contentio? Qui
in diuersas curandi uias processerūt: Hippocrati cau-
Origo sa morbi originalis uidetur esse in spiritu siue flatu:
morboꝝ. quem morborum omnium patrem & auum appel-
Hyppo- lat: Herophilo in humidis omne uitium uisum est:
Spiritus Erasistrato si sanguis in arterias hoc est uenas: quæ
morboꝝ spiritui accommodatæ sunt: Quas recentiores medi-
pī & au ci pulsatiles nominant/ transfunditur: A sclepiadi uer-
Erasistra ro placuit originem egritudinū esse si manantia cor-
tus. puscula per inuisibilia foramina subsistēdo iter clau-
A sclepiā dant & meatus obturent. Ad hæc cum ciborum cō-
des. coctione maxime sanitas constet: Meritoq; stoma-
Stoma / chus paterfamilias & rex totius corporis in homine
chus pīfa dicatur: In hac quoq; parte discrepātissimi sunt. Era-
mīlias. sistratus enim cibos atteri in uentre contendit: Pli-
Calore ci stonicus putrescere: Hippocrati placet per calorem
bos cōco cibos concoqui: Quod Galenus: Auicenna: & me-
qui. dicorum neotericorum scholæ confirmant: A sclepiades uero nihil cōcoqui autumat: sed crudam ma-
teriam sicut assumpta est in corpus omne diduci:
Huc adde quod alii medicinam dicunt esse rationalē:
Alīi in usu tantum & experimentis eam posuerunt: perinde ac usus in curationibus sicut in cæteris

PHILOSOPHI ET MEDICI

omnibus artibus sit magister efficacissimus: Vnde Vfus ma
logici quidam quasi rationales dicti: Quidam ab gister effi
experimentis empirici ut Serapion & Apollonius cax.
& Heraclides. Sunt & Methodici a uia quadam quā Logici.
sequuntur nominati. Ob hoc dixit Ausonius in gryp Empirici
po ternario. Triplicem esse medicinam illo uersu. Methodi
Triplex quoq; forma medendi: quæ logos & metho ci.
dos cuiq; experientia nomen: Sunt & dogmatici qui Triplex
bus sunt sua decreta seu placita sine quibus nulla se medicina
cta consistere potest: hos maxime probat Galenus:
a quo Empirici improbantur: qui ait Herophilum
& Philippum imprimis Empirices idest experien/
tia sectatores extitisse: Cū Hippocrates & Diocles Hippo-
Caristius & Heraclistratus logicē heresin, i. rationa/ crates lo-
lē sectā sectati sint: Methodices uero principes fue/ gicus.
runt/ Archigenes & Themison. De qbo opinor sen/ Archige/
sit Satyrographus scribens. Aduocat Archigenen nes Mei/
onerosaq; pallia iactat: Itē quot Themison egros au thodicus.
tūno occiderit uno: Fuit & Prodicus selymbriæ na/ Themisō
tus: q̄ instituit Iatrolepticen, i. unctoriā medicinā. hinc Iatrolepti
innumere secte fluxerūt. Dogmata ifinita: sententiæ ce.
multiplices. hinc ille circa egros misere cōcertationes/ Turba
nullo idē censente ne uideatur assertio alterius. hinc mdicorū
illa infelicis monumenti inscriptio. turba medico/ perii.
rū se periisse. Et Adrianus imperator: ut auctor est
Dion moriēs dixit: Medicorū turba principē pdit: cui
cōcinnit uersiculus ille apd græcos uice puerbii cele

DECLAMATIO ORATORIS

bratus πολλῶν ἰατρῶν εἰσοδος μαπολεσεν.
 idest multorum medicorum introitus me perdidit.
Pliniana Nequeo mihi tēperare quominus Pliniana illa per-
peroratio censeam ad hoc totum negociū mire faciētia: qui-
in medi- bus luculētus ille scriptor in medicos perorans asse-
cos. rit nullam artem medicina inconstantiorē fuisse: nec
 dubium esse medicos omnis scientiæ famam noui-
 tate aliqua aucupantes animas nostras statim nego-
 ciari: discunt periculis nostris: & experimenta p mori-
 tes agunt: medicoq; tātum hominem occidisse sum-
 ma impunitas est: quinimo transit in conuiuium. &
 intemperātia culpatur: Quod si lex ulla extaret: quę
 puniret inscitiam capitalem: oppido q̄ paucos uide-
 res medicinæ professores. prouerbiale illud sat no-
 tum: Tituli medicorum remedia habēt pyxides uei-
 nena. hinc ille Lacon medico dicenti nihil habes ma-
 li: οὐ γάρ σοι ἐφη ἰατρῷ χρωμαί. Non enim in-
 quit te medico utor: Et iterum cum medicus dixisset
 γερῶν γε γομασ .i. senex factus es. Διότι εἴπερ
 οὐκ ἐχρησάμην σοι ἰατρῷ. Quoniam inquit non
 usus sum te medico. At qui dicet quispiā uidemus
 quotidie multos morbis grauissimis acutissimisq;
 implicitos auxilio medicorum conualuisse: Quibus
 responderi breuiter possit illud Ausonii: Euasit fa-
 ti ope non medici: Contra plures uideas occumbere
 q̄ sanescere: Quibus medici: qui habentur clarissi-
 mi medicorum nihil profuere. Præterea millia geni-

Tituli re-
media.
Pyxides
uenena.
Dictū la-
conis.

PHILOSOPHI ET MEDICI.

tium olim fuerunt. & in praesentia sunt sine medicis
degetium. Nos uero aliena opera uiuimus. Alienis
pedibus ambulamus: Alienis promissis credimus.
Quod nisi iam ad finem mea festinaret oratio. Oste-
dere possemq̃ multa sunt nomina rerum medicata-
rum. apud Galenum/ Auicennam/ aliosq̃ medicorū
celeberrimos male intellecta/ peius tradita/ pessime
usurpata. In quibus cum dispendio uitae mortalium
recentiores hallucinantur: Et aliud pro alio propi-
nantes saepe dant mortiferam potionem pro saluti-
fera: Quas ob res liquido colligimus o frater medi-
ce disciplinam tuam quā tu iactanticulus tantopere
extollis non tam utilem esse ciuitati q̃ detrimento-
sam: Salubriterq̃ Portius Cato creditur medicis in-
terdixisse: Cuius oraculo cludam hanc de medicis
disputationem. Sunt autē Catonis uerba hec: Quā-
docunq̃ gens ista suas litteras dabit omnia corrup-
pet. Tunc etiam magis si medicos suos huc mittet.

Hæc autem omnia in philosophos & medicos in-
flāmanter satis perorata: Nemo uestrum uiri claris-
simi quæso perinde dicta accipiat atq̃ si ex persona
mea dicerentur: Absit enim a me talis insectatio: sed
tanq̃ ex persona oratoris agentis causam aduersus
fratres. Alterum philosophum: Alterum medicum:
qui cum diluerit eleuaueritq̃ fraternas professiones
oratoriam disciplinam & oratoris nomen ualentissi-
me tutatus est: Vt. s. dixerit non solum illa omnium

Error re-
ceterorū in
rebus me-
dicis.

Cato in
medicos.

DECLAMATIO ORATORIS

Exorabu iudicum exorabula: quæ a nobis dici & solēt/ & pos-
la iudicū. sunt: sed multis quoq; adminiculis fulserit/ roborā-
 uerit/ erexerit causam eloquentiæ: quæ ad præsens
 omitto: Illa rātū rettulisse cōtētus: qđ expaciatus ora-
 tor per latissimos rhetorices campos talia subiunxit.

Quod eloquētia inqt o iudices una de sūmis uir-
 tutibus sit ciuitatiq; utilissima/ adeo clarū/ adeo ī con-
 fesso est/ ut probatione non egeat. Nam cum Orator
Orator finiatur/ uir bonus dicendi peritus/ rhetorice uero be-
uir bon⁹. nedicendi scientia/ utilē esse eā confitendū est: Quæ

Illiciū fa-
cundia.

Condito-
res legū
Oratores

bonitate constat/ elegantia pollet/ nitore splendet/ scit:
 Cuius ope & opera præclara omnia fiunt & magna:
 Equidē cōditores urbiū/ non tā philosophica doctri-
 na: q̄ elegantia oratoria & illicio facundiæ pellexerūt
 dispalatos homines ad ciuilitatem politicamq; uiuē-
 di rationem: Consimiliter constitutores legū quibus
 nihil pene emuncius/ limatius/ & sententiosum ma-
 gis/ adminiculati fulturis eloquentiæ/ leges saluberri-
 mas eloquentissimasq; cōdidere: quas mox interpre-
 tes interpretamentis barbaris fedauerunt: formato-
 res quoq; rerum publicarum: Imperatores bellico-
 rum exercituum/ regere cōsiliis/ & moderari res ma-
 gnas sine docta uoce & oratoris ui haud quāq; po-
 tuissent. Deniq; scriptores fere omnes in omni do-
 ctrinarum genere uel eminentissimi sine pigmentis
 oratoris sine dolatorio rhetorico statim lectori nau-

PHILOSOPHI ET MEDICI.

seam faciunt & bilem mouent. adeo scriptio omnis
 citra elegantiā est proxima fastidio/tantāq; uim habet
 illa a Poeta prisci seculi dicta flexamina atq; omniū
 regina rerum oratio. Merito apud Romanos: qua re
 publica nulla unquam maior: nulla sanctior/ nulla
 bonis exemplis ditior extitit/ summa semper orato-
 ribus dignitas fuit: Et auctor est Cornelius Tacitus:
 nullus magnam potentiam sine eloquentia est con-
 sequutus: Quod ut de aliis taceam/ nonne. M. Tul-
 lius ille orandi regula & dicendi lex: Cuius inge-
 nium Romano imperio par fuit: qui latinæ facun-
 diæ pomerium promouit: ad consulatum usq; am-
 plissimamq; dignitatem ex humilitate natalium &
 loci euectus est: Quo quid utilius in Romana repu-
 blica excogitari potest: Quo suadente legem Agra-
 riam hoc est alimenta abdicarunt Romanæ tribus:
 Cuius linguæ fulmen Catilinæ infregit audaciam:
 & ipsum proscripsit Antonium: Cuius nomine sup-
 plicationes a Senatu decretae sunt. Qui maximus
 honor uictoribus bello ducibus datur: Qui togato
 ante Ciceronē habit⁹ ē nemini: Demosthenē quoq;
 admirabat⁹ græcia: obseruabat rex psary: & plurimus
 de eo apud Philippū sermo hēbat: cuius gloria tā ce-
 lebris tam p ora omniū uolitans extitit: ut Anicula
 aquā ferens ita insusurauerit alteri: οὗτος ἐστὶ ΔΗ-
 ΜΟΣΘΕΥΗΣ: hic ē ille Demosthenes: & olim Gorgia
 Rhetori leontino a Græcia Delphis soli statua non

Scriptio
 sine elo-
 quentia
 insuauis.
 Summa
 oratorib;
 dignitas.

Ingeniū
 tullii par
 R. impio

Supplica-
 tionel i to-
 ga Cice-
 roni.

Hic ē De-
 mosthe-
 nes.

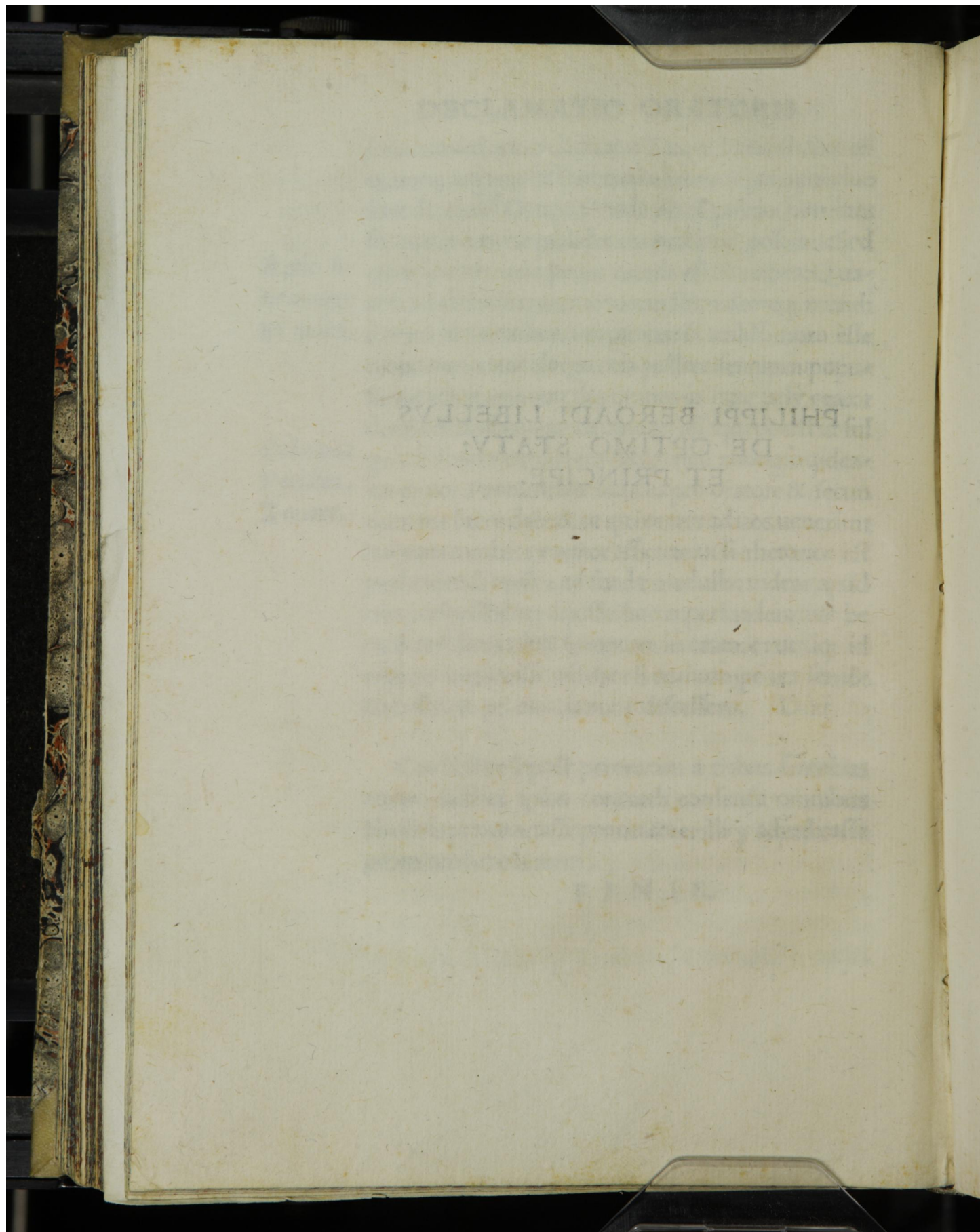
DECLAMATIO ORATORIS

inaurata: sed aurea dedicata: Tantus honos habebat
oratorie artis professoribus: In homine precipue duo
sunt/ Ratio/ & Oratio: Vnde ab Apuleio homines
finiuntur ratione plaudentes/ oratione pollentes: Sed
Ratio si- ratio sine oratione prope mutila est & manca: Qua-
ne oratio/ re si nihil ab illo parente rerum fabricatoreq; mundi
ne m̃aca. deo melius oratione accepimus: si utilissimum esse
nemo non nouit eloquentia pollere: senatum/ popu-
lum/ exercitum/ mortales omnes in qua uelit orator
ducere: si uiribus orandi tantum assequi potest ut ful-
Fulmiare gere/ fulminare/ tonare: quod pericli contigit/ uideat-
Pericles. tur orator. Pronunciate iudices pro oratore & secun-
Tonare. dum me litem date: & ut qui orator ad uos uenerim:
habeam a uobis exorator efficiete: ut si rhetorice est
persuadendi opifex ac suadae medulla: uidear apud
uos persuasibiliter dixisse: siue. n. persuadere siue be-
ne dicere finis est: & summum in oratore: utruq; id
munus impleuisse uidebor si uoti compos ex senten-
tia uestra ac pronunciatione discessero. Dixi.

Credibile est/ post peroratam a tribus fratribus
coram iudices ipsos concordi consensu omnibus
sententiis pronunciasse pro oratore: illiq; adiudicasse
paternam hereditatem.

FINIS.

PHILIPPI BEROADI LIBELLVS
DE OPTIMO STATV:
ET PRINCIPE.

LIBEL. DE OPTIMO STATV.
PHILIPPI BEROALDI LIBELLVS
DE OPTIMO STATV.

ARS PHILOSOPHIAE EST
& ea quidem pulcherrima uiri claris-
simi administrare rempublicā: Qd
fane negotium ianuam famae repa-
ndit: & uirum prudentem/ ac politicon
ostendit: nam si praclarum & lauda-
bile ē in re economica agere bonum patrēfamilias:
quanto praclarius/ ac laudabilius in republica age-
re patriae parentem: Et cum homo hominum causa
natus sit: nusquam profecto cōmodius potest homi-
nibus homo prodesse/ ac patrocinari/ q̄ administran-
do rempublicam quae in uniuersum cunctorum cō-
moda complectitur. Vt autem nō satis est bonas le-
ges habere/ nisi custodes earum sint diligentissimi:
quos graeci nomophylacas uocant: ita non sufficit be-
ne moratas esse ciuitates: nisi earum sint tutores ui-
gilantissimi: hi autem sunt reipublicae gubernato-
res: Quorū opera sedentaria plus haud dubie pro-
dest q̄ ceterorum negotiosa strenuitas: Sed cum ad-
ministrandae reipublicae sit forma non simplex/ nec
genus unum: Cum alii aliud probent: Videor factu-
rus operae precium si hodierna disertatione quepiam
de republica/ deq; optimo statu & principe digna sci-
tu/ nec indigna memoratu ex litterarum interiorum

Nomo³
phylaces

LIBEL. DE OPTIMO STATV

secretariis deprompsero: quę audientiũ / & aures per-
mulceant / & animos refoveant: Quod dum a me fit
uos quęso diligenter attendite.

Dministrandarũ ciuitatũ tres sunt species.

Monar-
chia.

Oligar-
chia.

Aristocra-
tia.

Demo-
cratia.

R. p. laco-
num.

Mago:
phonía.

a Est principatus unius quam monarchiam
uocant. Est paucorũ optimatiũq; quę oli-
garchia atq; aristocratia nuncupatur. Tertia est popu-
laris gubernatio: quę gręco uocabulo democratia di-
citur: auctores Dion / Plato / Aristoteles / cæteri. Idem
Aristoteles in secũdo politicorũ quosdã fuisse tradit:
qui optimam gubernationem esse crederet ex oĩbus
his cõmixtam: & propterea laudari rempub. lacedæ-
moniorum ueluti ex monarchia / aristocratia / demo-
cratia consistentẽ: Rex enim apud illos erat p unius
gubernatione: Senatus / pro paucorũ potentia: Epho-
ri autem statum popularẽ representabant: Quę ue-
ro tribus administrationibus melior / potiorq; sit / dif-
ficile est iudicatu / cum suos quęq; assertores habeat:
nec ego tanq; arbiter honorarius quicq; decernere au-
sim: sed quid ueteres senserint explicabo. Ita. n. opti-
me citraq; inuidiam alienis iudiciis rei tantę cęsura
peragetur: & cũ libera sint iudicia opinetur de his ut
cuiq; libitũ erit: existimatio sua cuiq; sit: ut aut facili⁹
res tota colliquescat historia remotior enarranda est
huic negotio / quod molior / accomodissima.

Post magophonian. i. magorũ cedẽ: quo die nulli

magorum fas est in publicum prodire: sed cuncti intra
domorū septa se continent: facta est cōsultatio de sta-
tu Persarū constituendo: ubi uariæ sententiæ dictæ. **Snīa i cō**
Ex qbus istæ tres potissimū memoriæ sunt proditæ. **cilio pflag**
Othanes exhortās ad gubernationē popularē a mo
narchia pro uirili parte dehortabatur ostēdēs princi- **p Demo**
patū unius haud quāq̃ pbādū ppter ea qd etiā si opti **cratia.**
mus fuerit: tamē ex licētia peccādi & insolētia leges
p̃uaricet / scēminas ui cōstuperet / idēnatos iterimat /
& ipune bacchabūdus oīa ex aī libidine cōficiat. At
cū dñat iqt multitudo i primis nomē obtinet oīum
pulcherrimū / isonomiā .i. iuris æq̃bilitatē: oīa cōsilia i
cōe referunt / & i multitudie oīa isunt. hæc Othanes.

At Megabyzus ad Oligarchiā .i. ad statum pau- **Megaby**
corum rem traducens ad eam socios hortabatur im- **zus pro**
probans Othanis sententiam tanq̃ populari multi- **oligar-**
tudine nihil sit / neq̃ insipientius / neq̃ insolentius: **chia.**
Et plebi proprium suūq̃ sit nihil intelligere / quæ ad
res obeundas sine consilio præcep̃s ruit torrenti flu-
mini similis. Itaq̃ improbato statu populari tāq̃ pes-
simo hortatus est ad statum optimatiū dicens / cre-
dibile esse ex optimis optima existere consilia.

Post Megabyzi sententiā Darius tertio loco dixit / **Darius p**
statū unius principis antepōndū monarchiāq̃ esse **monar-**
p̃stantissimā: ppositis .n. tribus statibus & his oībus **chia.**
optimis / ut optime ĩperet populus / optime pauci / opti-
me unus: Multo antecellere unius imperiū: nā uiri

LIBEL. DE OPTIMO STATV

(inquit) unius: qui optimus sit: principatu/ nihil me-
lius esse constat: De statu populi turbulento. s. & in-
consulto/ idē sentio qd' Megabyzus. De statu uero
paucorū/ hoc amplius contra Megabyzū/ qd' uideli-
cet odia inter ipsos priuatim excitant ī publicū per-
nitiosa: Cū unusquisq; primus in republica esse ue-
lit: Ex talibus autē odiis/ seditiones: ex seditionibus/
cedes existunt/ Proinde opus est ut unus sit ueluti ca-
put/ a quo nequaquā membra dissentiant. Hæ tres in
cōsilio persæ fuerūt dictæ sententiæ: quarū ultima ui-
cit: q. s. melior foret status uni⁹: & ita auctor ipse sen-
tentiæ Darius paulopost rex Persæ est declaratus.
Hæc in curia Barbarorū agitata: qui nullo litterarum
dolatorio sunt leuigati. Videamus deinceps quid do-
ctissimi uirorum super hac re senserint.

**Cōtra sta-
tū popu-
larem.**

Pleriq; oēs dānant gubernationē populārē perin-
de ac pessimā: a qua Apollonius Tyaneus Vespasia-
num dehortatur atq; abducere contendit apud Phi-
lostratū contra Euphratis & Dionis sententiā/ Vespasia-
no suadentiū/ ut populārē statū restituat: tanq̃ ciui-
tas Romana populari gubernatione maxime gaude-
ret: & sub tali administratione/ magnā imperii partē
adepta eēt. sententiæ Apollonii astipulat. M. Tullius
qui in oratione pro Plantio sic inquit: nō est cōsiliū
in uulgo/ non ratio/ non discrimen/ nō diligentia: Et
ab optimo poeta dictum est.

Scinditur incertū studia in contraria uulgus.

olim Demosthenes quoq; extorris & in exiliū per- Dictū de
gens cum suspirio dixit: O Pallas/ quæ tribus infe- mosthe-
stissimis belluis delectaris/ noctua/ dracone/ & popu- nis.

lo: tanq; populus inter κακα θηρια. i. malas bestias:
numerandus sit: Quin etiam Plato populum dixit
esse belluam multorum capitum: cui succinit illud

Oratianum: Bellua multorum capitum es: Nā quid
sequar aut quem? Lycurgus Nomothetes. i. legum
cōditor: interrogatus cur statum popularem in repu-
blica lacedæmoniorū non constitueret scite respōdit:

Lycurg⁹
nomothe-
tes.

συ πρωτος εν τη οικια σου ποιησομ Δημοκρα-
τιαμ. i. tu primus in domo tua effcito principatum
popularem. Quadrat huic rei sententia quoq; illa
græci Poetæ catholica. ισχυρος οχλος εστιν: ουχ
εχει Δε μου: hoc intellectu: turba turbulenta est/
nec mentem habet.

Reliquæ duæ administrationes paucorum sci-
licet & unius ualde probantur: nam q; status opti-
marius qui dicitur Aristocraticus sit optimus no-
mine ipso declaratur & exemplis tam recentibus q̃
uētustis liquet: & auctoritate fulcitur. Sentētia plau-
tina est in milite: Nemo solus satis sapit. Ex quo fit
ut consultationes plurium bonorum in unum con-
spirantes sint salutare & conducibiles rebus ma-
gnis administrandis. Aristoteles in tertio politicorū
Vno/ inquit/ duo meliores sunt: & ante Aristotelem

Aristocra-
ticus sta-
tus opti-
mus.

Duo me-
liores uno

LIBEL.DE OPTIMO STATV

Homērus cecinit: Duos ad omnia esse prestantio-
res/hinc Agamēnon homericus decem optat confi-
liarios Nestori consimiles illo uersu. **ΤΟΙΟΥΤΟΙ ΔΕ**
ΚΑ ΜΟΙ ΣΥΜΦΡΑΔΜΟΡΕΣ ΕΙΕΡ ΑΧΕΟΙ.

Status Ceterū ut statū unius optimū pstantissimūq; esse
unius an- credamus inclināt animus & ratio suadet/& sentētia
reponen- eruditorū decernit. quorū auctoritas nobis p rōne ē:
dus. inter quos ē Aristoteles/q in .viii. ethicorū cēset admi-
nistratiōē populi eē pessimā. unius uero optimā &
Homer⁹. Homerus qui in secunda illiados rhapsodia sic inq̃t

Dion. οὐκ ἀγαθόν πολυκοιρανίη εἰς κοιρανὸς ἑστῶ
εἰς βασιλευσ. i. non bonus est multorū principatus/
unus sit dominus/unus rex: qđ uno uersu sic reddi
potest: Non opus ut multi sed princeps impet unus
rex unus. Dion syracusanus uersum hunc Homeri-
cum referens: olim dictitauit non posse bene regi rē
publicam multorum imperiis: Et a Domitiano iti-
dem dictū est: Non est bona imperatorū multitudo.

Ciprian⁹ Ad hæc diuus Ciprianus ut unus inquit sit princeps
omnis natura consentit. Rex unus est apibus/& dux
unus in gregibus/& in armentis rector unus. Multo
Rector magis mūdi rector unus/qui uniuersa quę sunt uer-
mundi bo iubet/ratiōne dispensat/uirtute consumat: Cipria-
unus. no subscribit illud/quod in decretis canoni. septima
In apib⁹ quęstione prima traditum est ex auctoritate Hiero-
dux unus nymi ad Rusticū monachum sic scribentis. In api-

bus dux unus est/ & grues unā sequuntur ordine litte-
rato/imperator unus/iudex unus prouincia. Ibidem
precipitur: ut singuli sint ecclesiarum episcopi/singu-
li archiepiscopi/singuli archidiaconi: Ille quoq; diui-
nus Plato libro de regno maxime pbat monarchiā
ideſt unius principatum. Igitur cum conſtet opti-
mum eſſe ſtatum unius paulo plura ſuper hoc uiden-
tur annotanda.

Scitum eſt illud Romani imperatoris principa-
tum non niſi fato dari: & Homerus a Ioue autumat
dari ſceptrum & ius principi (Cū ait) Rex unus cui
ſceptra dedit uenerandaq; iura Iuppiter. Idem Dio-
trephus uocat reges quaſi a Ioue nutritos: ex quo fit
ut ueluti dii terreni principes mortalibus colēdi ſint:
Id quoq; olim ab Athanico gothorum rege dictum
conſtat: qui cum ad Theodoſium Conſtantinopo-
lim ueniſſet/ & urbis pulchritudinem/ imperatoris
opes/apparatum maiestatem conſpexiſſet mirabun-
dus: ſine dubio inquit Deus terrenus eſt imperator:
contra quem quicunq; manus leuare nixus fuerit
ipſe ſui ſanguinis reus exiſtit: Verbum uetus eſt apud
gracos/ uice prouerbiū celebratum: προπαντων
σεβουτο θεου βασιλευς δε τιμα: hoc eſt in pri-
mis Deum cole: Regem autē honora: Antiqui reges
iidē erāt & pōtiffices: Vñ reges romani pōtiffices dicti
quod & in decretis canonicis diſtinctione uigelima

Principatū
fato dari.
Diotre-
phis reges

LIBEL. DE OPTIMO STATV

prima proditum est: Et Poeta nobilissimus illo uer-
su significat:

Rex anius rex idem hominum phœbiq; sacerdos:

Quin etiam Plato memoriae prodidit Reges aegy-
pti pontifices extitisse. Multæ sunt constellationes
principum effectrices: sicut illa qui in prima parte

Cōstella Arietis horoscopum haberint nascentur principes/
tiones pri reges/exercituumq; ductores. Item in prima parte
cipum. Aquarii habens horoscopum erit princeps glorio-

Polychro sus & Polychronius hoc est longeuus: ut auctor est
nus. Iulius Firmicus in octauo matheseos: qui secundo

uolumine loquens de imperatore sic ferme inquit:
Solus imperator stellarum non subiacet cursibus &

solus est in cuius fato stellæ decernendi non habent
potestatem: Cum enim fuerit totius orbis dominus/
Fatū im- fatum eius dei summi iudicio gubernatur.

peratoris Igitur cum deus & fata & sydera principes terris
dent/ quicūq; principi insidiatur & eius molitur ex-

cidium: is exterminandus est atq; omni supplicio ple-
tendus/ tanquam in deum & fata manus inferre

conetur: nam ut scribit Apostolus in epistola ad Ro-
Paulus manos: potestas non est nisi a deo. Qui resistit pote-
apostolus stat/ resistit ordinationi dei. Ministri dei sunt princi-

pes: Et ut apud ueteres dictū accepimus a uita princi-
pis uelut a filo pēdet salus ciuitatis: nec solū malefi-

cia sunt casu in hoc puniēda: sed cogitationes quoq;
& uolūtates: & quīs apud Iuriscōsultos titulo de pe-

his scriptum sit: cogitationis poenam nemo patiatur: Voluntas
quauis Porcius Cato prodiderit uoluntates esse li-
beras: nec poenis obnoxias: tamen uoluntas uel so-
la puniatur in maleficiis id genus: sicut docet Cali-
stratus scribens: in maleficiis uoluntas petatur: & ut
Iureconfulti autumant eadem seueritare uoluntatem
sceleris qua effectum puniri iura uoluerunt. Item ad
legem Corneliam de sicariis scriptum legimus. si
quis cum telo ambulauerit: sicut is qui hominem oc-
ciderit: poena coherceatur. Item titulo de extraordi-
nariis criminibus praecipitur: sollicitatores alienarum
nuptiarum: si effectum potiti non sint: attamen propter
uoluntatem esse extra ordinem puniendos. Quae
tota disceptatio distinctione prima de poenitentibus
latissime explicatur.

Ceterum quia unius gubernationem quae sit optimus: ma-
xime probari satis liquet. dicenda deinceps & expli-
canda sunt non pauci multa: quae in eo censemus inesse
debere: qui princeps optimus & esse & uideri uelit: uul-
gatiore autem & triuialiter perita omittentes: quaedam iu-
cundiora fatu audituque degustabimus: per exempla ma-
ximorum principum decurrentes: ut talis disertatio fiat neque
sentitiosa: neque insuauis sed uoluptaria & expetibilis.
Dicemus autem non legitimo illo ex disciplina rhetori-
ca ordine seruato: sed prout singula subibunt mentem:
& nobis dicturientibus obuia sese obtulerint.

Inter cognomina principum memoratu digna quattuor

LIBEL.DE OPTIMO STATV

sunt memoratissima: quæ si cuncta iunctim i unum
cadere poterunt: is erit ille quem quærimus: sunt au-
tem hæc/ magnus/ pius/ pater patriæ/ & optimus.

Magnus Alexander ille longe omnium excellentissimus
Alexāder a magnitudine regis/ quas haud dubie maximas ges-
sit/ magni cognomen inuenit: ut ita sine laude nun-
quam nominaretur. Qui fortuna sua maior fuit: de
Iudicium quo Hānibal penus ita iudicauit: ut Aphricano que-
Hāniba- renti quem fuisse maximū imperatorem crederet/ re-
lis. sponderit/ Alexandrum macedonum regem. quod
parua manu innumerabiles exercitus fudisset/ q̄ ulti-
mas oras supra spem humanam peragrasset: Verū
huic magni cognomento plus inuidiæ q̄ pulchritu-
dinis inest: ut luculenti scriptores prodiderunt.

Pius An- Antoninus imperator Romanus cognominatus
toninus. est Pius: uel qd̄ focerum fessa iam ætate manu suble-
uauerit: uel qd̄ multos senatores Hadriano iam iam
sæuienti subriperit: uel qd̄ ipse Hadriano magnos
honores post mortem decreuerit: uel qd̄ cum se Ha-
drianus interimere uellet ingenti custodia & uigilā-
tia fecerit/ ne id posset admittere/ uel q̄ suapte natura
clemētissimus fuerit/ & nihil tpibus suis asperæ fece-
Aufonii rit/ Sptianus/ & Iulius Capitolinus auctores: de quo
carmen. est illud Aufonii. Antoninus abhinc regimen capit
ille uocatu Cōsultisq̄ Pius nomen habēs meriti: Et

VTATIS ET PRINCIPIS

perfecto pii cognomen amabilissimum est: & maxime pietatis argumentum.

Est & patris patriæ appellatio: qua nihil pulchrius. Pater patriæ Augustus. Quod quidem nomen submonet ut princeps cum civibus suis quasi cum liberis parens uiuat: qua nuncupatione Cæsar Augustus maximopere letatus est: Nam cum in curia Romana Valerius Messalla mandantibus cunctis ita dixisset: Cæsar Auguste senatus te consentiens cum populo Romano consalutat: patriæ patrem: tunc ille præ gaudio lachrymans ita respondit: compos factus uotorum meorum patres conscripti quid habeo aliud deos immortales precari: quàm hunc consensum uestrum ad ultimum uitæ finem mihi perferre liceat.

Superest optimi cognomen. Quod Traianus ueluti peculiare accepit ex senatus populiq; Romani appellatione: Quo nomine amplissima haud dubie bona continentur. Quod nomen sibi quisq; mallet: ut inquit Liuius: quàm honores imperiaue: De quo Silius.

Optimus heu nomen melius maiusq; triumphis: & ut auctor est Plinius Panegyrista: nomen Augusti & Cæsaris minus est quàm optimi: Iuppiter apud Ethnicos optimi nomine colebatur: Dicebatur enim Iuppiter optimus maximus: qua in re illud annotandum

Optimus
Traianus

Plinius
panegyri
sta.

Iuppiter
optimus
maximus

LIBEL. DE OPTIMO STATV

qđ ante optimus idest beneficentissimus dicebatur
q̄ maximus: quia ut inquit uere. M. Tullius maius
est certe q̄ gratius/prodesse oībus q̄ opes magnas ha
bere. Igitur si quis principū reperiret: qui magnus
Pius/pater patrie/optimus/merito cognominari posi
set: nonne hunc deo simillimum esse iudicaremus?
Quæ autem p̄cipue res talem principem efficiant a
me summam explicabuntur. Dicāq; non qualis sit
in p̄sentia quispiam nuncupatim princeps: sed qua
lis in uniuersum quilibet esse debeat. Imitatus. s. Xe
nophontem: Qui in p̄cēdia/scite eleganterq; tracta
uit: non qualis esset Cyrus sed qualis esse deberet:
neq; enim ad historiæ fidem: sed ad optimi princi
pis effigiem ac archetypon historia illa perscripta ē.
Cyrus xenophōtis
nō histo
rica fide.

Homerus/ut hinc ordiamur/regē appellat ποι
μεν λαω hoc est pastorem populorum. Et pla
ne sicut pastor gregem curat: ut totus habitior sit &
nitidior: nec unius quidem ouiculę cura posthabita:
sic oportet principem totum corpus reipu. curare: ut
ex nulla parte manca sit: ut grex p̄pinguis & latus/
& numerosus gloria est pastoris: sic ciuitas florēs &
fortunata & opulenta laus est principis. Qui oblitus
suorum ipsius commodorum ad utilitatem publi
cam quicquid agit debet referre: ut. n. tutela sic pro
curatio reipu. gerēda est. Ad utilitatem. s. eorum: qui
cōmissi sunt: nō eorū quibus cōmittit: Qui uero par

Pastor po
stor popu
lorum.

tem ciuiū tutatur/partē negligitis ut sapiēter docet
 M. Tullius/rē paucissimā inducit in ciuitatē sedi-
 tionē scilicet & discordiā: Et frustra princeps ē plebe
 neglecta/ut scite scribit Plinius in panegyrico. Prin-
 ceptis: ut auctor est Seneca libro primo de clementia. aia reipu.
 Ergo principi cōuenit reipublicam tueri ac fouere
 perinde ac corpus suū: cui dum parcat sibi ipsi parcat.
 Et ut olim decēter dixit Falconius Nicomachus in
 senatu romano ad Tacitū Augustū. Ingens est glo-
 ria principis reipublicā magis amare q̄ filios.

Dicere solebat Aurelianus impator/ Nihil popu-
 lo saturo letius esse: ideoq; decet principē Annonā
 urbicā curā suscipere: ut populus sit satur: ne fruges
 defiant: ne plebecula esuritione tabescat: ne frumēta/
 rii/uel suppressione frumētii/uel enormitate p̄cii esu-
 rientes pauperes trucidant. Scitum est illud Lucani.

Gnarus & irarum causas & summa fauoris
 Annona momenta trahi. Namq; asserit urbes
 Sola fames: emiturq; metus cum segne potentes
 Vulgus alunt: nescit plebes ieiuna timere.
 Romani cū primis annonariæ rei rationē habēdā cē-
 sentes: præfactum annonæ creauerunt. Primus autē
 ut docet Liuius in quarto præfectus annonæ Lucius
 Minutius creatus: eo tempore quo tanta inopia ur-
 annonæ.

Princeps
aia reipu.

Dictum
Nicomachi.

Nil popu-
lo saturo
letius.

Lucanus

Præfectus
annonæ.

LIBEL. DE OPTIMO STATV

Miserri- bem inuasit uexauitq; ut multi ex plebe/ne diutina
ma mors fame cruciarent/ capitibus obuolutis sese in tyberim
ex fame. precipitauerint: Et enim miserrimū mortis genus ē/ fa-
 me mori: Quod græco quoq; uerbo testatū est: *Λι-
 μω οϊκτιστον φάμεν*. Apud Iurisconsultos ti-
 tulus est ad legem Iuliam de annona: quæ lex utpo-
 te a Cæsare lata haud dubie indicat procurationem
 rei frumentariæ esse principalem: qua pœna consti-
Lex iulia tuitur aduersus eum: qui contra annonam fecerit/ so-
de anno- cietatemq; coierit: quo annona carior fiat. Item titu-
na. lo de extraordinariis criminibus pœna irrogatur in
Dardana dardanos siue dardanarios: sic enim appellantur qui
rii qui. annonam uexant atq; flagellant: a dardano opinor
 huiusce improbitatis reitore. Laudāt historici Tra-
 ianum ex cuius prouisione factū est: ut Romæ esset
 canon frumentarius septem annorum. Laudatur &
Canō fru hinc Septimius Seuerus: Qui moriēs septem anno-
mētarius rum canonem frumentarium reliquit: ita ut quoti-
 diana septuaginta quinq; millia modium expendi
 possent. Mamertinus quoq; in panegyrico Iulianū
Mamerti imperatorem præconio laudis extollit: Quod fru-
nus. mentis undiq; coemptis usq; ad opulentiam habun-
 dantiamq; exurientem iam urbem referferit. Curet
 igitur princeps ut sit facietas nec fames usquā: ut af-
 fluat annona: cuius affluentia perpetui congiarii in-
 star ē: cuius aliquñ cura Pōpeio magno nō minus ad-
 didit glorię q̄ oriēs triūphis occidēsq; lustrat: q̄ an/

nonaria expeditione suscepta cum magnā frumenti
uim ex Libya/Sardinia/Sicilia collectā ad urbē esu-
riētē cōportaret/magna tēpestas orta gubernatori-
busq; pteritis inscēdēs nauim & anchorā uelli iubēs
exclamauit: πλειονα γκαζηζηουκ αμα γραζη.
hoc est nauigare necesse est/uiuere non est necesse.

Plato grauissimus philosophorum principem gu-
bernatoris nomine scienter nūcupat:sicut enim gu-
bernator semper respicit ad salutem nauis & uecto-
rum:sic princeps respicere debet ad salutē subdito-
rum.Gubernatori necesse est:ut inquit Dion:Intueri cœ-
lum/pelagus/terras:ne uspiā nauigiū periclitet: nec
illi licet totam dormire noctem.Itidem principis of-
ficium ē cuncta speculari pro salute ciuitatis:& sub-
ditis dormiētibus uigilare:Quorū salus ipsius tutele
concredita est.Hinc Silius sententialiter dixit.

Turpe duci totam somno consumere noctem:
Qd ex illo Homérico expressum est:
ουχρη παρρυχιου ευδαιμ βουλιφορου αμαδρα.
Gubernator clauū tenens nauigiū solertia regit an-
xius & puigil:Cū uectores persæpe ludāt/cantillent/
comesent/ociosi & securi reꝝ oīum.Princeps clauū
reipu.uigilātia & cōsilio moderat pspiciēs ne uspiā
periclitet & ipingat:Cū interea ciues & subditi ocio
perfruant & colāt genialia:de principe ipso illud me-
rito cōcinētes.In te oīs domus iclinata recūbit:Quo
circa satis constat principatū nequaq; rem segnē esse

D

Princeps
ut guber-
nator.

LIBEL. DE OPTIMO STATV

sed laboriosam: nec ocio & animi relaxatione fluentem: sed laboribus/curis/uirgiliis inquietam: cuius faciem amoenam & amabilem forinsecus contemplantes/laborū interiorū aspritudinē non uident.

**Dictum
agesilai.**

Interrogatus Agesilaus ille magnus quo pacto quis gloriā apud mortales cōsequatur sic respondit
ει λεγοι τα αριστα πραττοι και τα καλλιστα.

**Facilitas
admissio-
num.**

idest si dixerit optima necnon pulcherrima factitauerit. pulcherrimū aut cū primis ē & in principe longe speciosissimum exhibere sese omnibus obuium & facile: audire comiter & benigne desideria adeū-
tium. Ex hac adeundi facilitate miro præconio Pompeius magnus extollitur a. M. Cicerone. Laudat & in Traiano Plinius panegyrista admissionum facilitatem. Hoc & Iurisperiti in proconsule ac præside ueluti officium necessariū deposcunt ut scilicet oīum desideria audiant & in adeundo se faciles præbeant. Philippum Macedonum regem: qđ memoratu dignum est: olim adiuuit anus paupercula rogans ut causam suam audire uellet: qui cum græce dixisset μη σχολαζειν: hoc est ociosum se non esse. Tunc illa exclamauit και μη βασιλευε: etiam non regnes: tanq̃ imperare non debeat: qui adeuntes audire contemnit: uerbum hoc demiratus Philippus & illā audiuit diligēter: & cæteris deinceps p̃stitit se facillimū: sed sicut hic dignus laude ita Demetri⁹ acerrima re-

prehension edignissimus: cuius difficiles aditus su-
perba responsa intolerandum fastum Historici ta-
xant. In Hieronymo quoq; tyrāno syracusano con-
temptus omnium hominum/ superbæ aures/ contu-
meliosa dicta: aditus non alienis modo/ sed tutori-
bus etiam difficiles iure infamātur: sed ut ad Deme-
trium redeam/ olim cum legati Atheniensium duos
annos frustra tempus terrendo continenter secuti
sunt: atq; re infecta sine responso dimissi. Idem con-
tra Lacedemonios indignabundus q; unum tantum
oratore ad se misissent: unum inquit Lacedæmo-
nii legatū ad me misserunt: tum Lacon ille urbane
simul & laconice ΕΙΚΑ ΜΟΟ ΕΙΣ ΤΙ ΡΟΟ ΕΥΑ ΕΦΗ: satis est
inquit unus ad unum. hic Demetrius/ qui & Poliori-
cetes: idest expugnator urbium cognominatus est:
quondam edixit sese oēs benigne ac comiter audi-
turū: itaq; cunctis supplices libellos certatim offeren-
tibus liberaliter accepit: & in chlamydis sinum repo-
suit. Cum autē suarū quisq; petitionum expeditio-
nem sitiēter expectarent/ ad fluviū nomine Axiū
perueniens aperta chlamyde libellos cunctos proie-
cit in flumen: qua ex re uehemēter exacerbati ab aliē
natiq; sūt animi macedonū. Debet itaq; bonus prin-
ceps audire omnium desideria/ se cunctis expositū
affabilem q; exhibere. Sit ad indulgentias quas uo-
cant/ propensus: Imitetur Augustum Cæsarem: qui
trepidantes accedere/ comitate inuitabat. Faciat qd

Scitū La-
conis.

Comitas
Augusti.

LIBEL. DE OPTIMO STATV

Alexander Romanus imperator: qui uocabat suos
& dicebat: quid est q̄ nihil petis/ an me tibi uis fieri
debitorem: pete ne priuatus de me queraris. Memi-

Hadria- nerit Hadriani qui in colloquiis etiam humillimo-
nus ciui- rum ciuillissimus fuit detestans eos: qui sibi hanc uo-
lissimus luptatem humanitati quasi seruanti fastigium prin-

Dictū titi cipis inuiderent. Scitum est illud Titi Vespasiani in
penitissimis principum praeordis recondendum:
& in ore semper habendum atq; imitatione quoti-
diana usurpandum: qui dicere solebat non oportere
quenq; a sermone principis tristem discedere: qui rei-
cordatus quondam super coenam quod nihil cuiq; to-
to die praestitisset/ memorabilem illam meritoq; lau-
dandam uocem edidit: Amici diem perdidit. A solo-
ne quoq; decenter dictum: hilaritudo principis est
uelut imber serotinus. In hoc quadam quasi peculia-
ri laudatione dilaudari meretur princeps noster Ioā

Laus Io. nes Bentiuolus ad quem aditus sunt omnibus in-
Bētiuoli. discriminatim ita faciles ut nihil facilius: cuius mira
est aurium patientia: de quo in praesentia modice lo-
quar aut etiam intra modum: propterea q̄ ipse corā
adeat ne uidear praesentis auribus lenocinari & qua-
dam quasi assentatiunla captare auram principalem:
aliud erit de principe nostro dicendi tempus alius lo-
cus: Cum id libellis a me editis iam non minima ex
parte factitatum sit.

Princeps Probus & circūspectus aures susurro-
nibus & calumniatoribus prębere non debet. Qui
per sæpe aures principales ita præoccupant/innocen-
tes criminando: ut difficillimum sit id ex præcordiis
principis euellere: quod falsus criminator infinxit.
Laudant historici dictum illud Domitiani memo-
ratissimum. Delatores qui non castigat irritat. Age-
dum imitentur principes imitatione dignum exem-
plum illud Alexandri magni. Qui in iure dicendo
quādiu dicebat accusator/ Aurem alteram manu so-
lebat occludere quæ reo illibata seruaretur: alteram ^{Psalmi}
tantum porrigens accusatori: Hoc nimirum est qđ graphus
significare uoluit propheta psalmographus cū dixit David.
in psalmis. Sepi aures tuas spinis/ hoc ē ut interpretat
Hieronymus: noli habere aures pruriētes ad audiē detractio-
dum alienas calumnias. Obtrectatio ut apud Hero res pessim
dotum inquit scite uereq; Artabanus res est impor- ma.
tunissima: in qua sunt duo qui iniuriā faciūt: Vnus
cui iniuria fit/ qui detrahit iniurius est. Item qui au-
dit & credit iniurius est/ quod prius credit q̄ rem co-
pertam habet: Maxime autem omnium principes
quodam quasi impulsu naturali/ dum audiunt/ cō-
mouentur/ & auditis fidem præstant. Ita ut merito di-
xisse uideatur: Xerxes ille magnus Persarum Rex
Animum habitare in hominum auribus: nam pro-
ut bene uel male audit. ita letatur uel excandescit: Animus i
ergo ne sint aures principum expositæ rumoribus: auribus.

LIBEL. DE OPTIMO STATV

ne sint patulæ calumniis. Non procliuiter nimis cre-
dant susurronibus ac rumigerulis: quibus nihil per-
nitiosius. prouerbialiter celebre est: sæpe moram eē
meliozem. Et conctatio perinde ac præcipuum bo-
num ī magnis ductoribus probatur. Itaq; princeps
sit cunctator & lentus in credendo. Mores hominū
penset/ libret/ examinet: nec recluso pectore pateat
insidiantibus. immo calumniatores & criminū cō-
farcinatores & rumorū aucupes ex aula principū
Cūctator eiiciantur/ explodantur/ & a limine cubiculī principi-
Cibirata palis procul eliminētur: qui instar cibiratarum uer-
uerini . rinorum odorantur omnia & peruestigant. Qui lin-
guas uenenatas uibrant instar serpentium uirulen-
torum: nimirum hi homines sunt qui (ut inquit sci-
Hoies ad te Plinius noster) ad uenena nascunt: Quorum tal-
uenena bes animi contrectata adurit/ qui culpāt omnia: qui
nati . nullum aliud abominati spiritus linguæq; maledi-
cētissime premiū nouere q̄ odisse omnia & calum-
niari: hec est/ ut inquit poeta epigrammatarius: Turba
grauis paci placidaq; inimica quieti: hi sunt qui cū
tantulum ueneni genuini in aurem principis facile
stillauere/ Amicus probus/ innocens/ uetus/ fidelis li-
mine submouetur: perierunt tempora longi seruitii
& nusquam minor est iactura clientis: hi sunt qui
aures principum uirosa susurrorum fece cōfarciant:
hi sunt quorum comparationi digitum tollerent ce-
derētq; famigerati delatores/ Narcissus/ Asiaticus/

Massa Parthenius: hi sunt q inuident opulentis di-
uitias/probis bonitatem/litteratis eruditionem/fa-
uorabilibz gratia/omnibus omnia. In cubiculis pri-
cipalibus uiperæ. In fallaciis cōsarcinandis uulpes:
In alienis negotiis introspectiendis lyncei & oculi
toti: quorum calumniæ plures pessundant q morbi
q pestis q dira infortunia. Operæ præcium est hoc in
loco commemorare quemadmodum pictorum cla-
rissimus Apelles calumniatorem calumniamq; ul-
tus sit: qui cum apud Ptolomeū ab Antiphilo tanq
proditor falso insimulatus foret & ob id capitali sup-
plicio pene multatus uixque infortunium euasis-
set: pinxit in tabula picturam hanc. Virum seden-
tem fecit auribus prægrandibus præditum/proten-
dentem manum ad calumniam propius acceden-
tem. Circa hunc stabant duæ mulieres. Ignorantia
scilicet & suspitio: ex alia parte pinxit calumniam
imagine mulierculæ uenustioris: quæ ardens & con-
citata quandam quasi rabiem & iram præseferens/
sinistra facem accensam tenebat: dextra adolescen-
tem quempiam per capillos trahebat manus in cæ-
lum tendentem & deos obtestantem: Præcedebat ca-
lumniam uir squallidus & deformis clarissime cer-
nens: hæc erat inuidia: Duæ puellæ calumniā ador-
nantes uisebant: altera erat insidia/altera fraus. A ter-
go sequebatur lugubris quædam scœmina pullis ue-
stibus ac laceris induta/ & hæc pœnitentia dicebatur:

Calūnia
picta ab
Apelle.

LIBEL. DE OPTIMO STATV

quæ retro flexa cū luctu & uerecūdia aspiciebat ad-
uenientē ueritatē. Hac pictura Apelles calumniā
calumniæq; appendiculas in tabula graphice &
Exemplū sciēter expræssit. Subit hac in reputatione exem-
accusato- plum Prisci seculi dignum scitu nec indignum rela-
ris. tu: & quod principes haud quā audiant incuriose
ac negligēter. Scribit Amianus Marcellinus fuisse
Cephidium quēdam accusatorem acerrimum: qui
apud Iulianum imperatorem romanum accusabat
Numerium ut furem: a quo cum obiecta dilueren-
tur nec posset in quoquam confutari: tunc accusator
inopia documētorum percitus exclamauit. Et quis
florētissime Cæsar nocens poterit esse usquā si ne-
gare sufficiet: Tūc Iulianus prudēter motus respon-
dit hoc dictum barcteatum: Et quis innocens eē po-
terit si accusasse sufficiet? Sed sicut laudatur Iulia-
nus. ita reprehenditur Constantius imperator cuius
Cōstāti⁹ aures erāt nimis patulæ ad credendum & crimina-
credulus. toribus expositæ. Faciat bonus p̄iceps id quod Au-
Augusti gustus: qui cum Aemilio Heliano obiiceret q̄ ma-
probitas. le opinari de Cæsare solebat: conuersus ad accusato-
rem cōmotoq; similis: uelim inquit mihi hoc p̄bes
faciam sciat Helianus & me linguam habere: plura
enim de eo loquar: nec quicquā ultra aut statim aut
postea inquisiuit. Tiberio quoq; de eodē uiolentius
conquerenti ita respondit: noli ætati tuæ mi Tiberi
hac in re indulgere & nimium indignari quēquam

esse qui de me loquatur male: satis enim ē si hoc ha-
bemus ne quis nobis malefacere possit. Consimili-
ter Alexander magnus cum cognouisset se cōiitiis Dictū ale-
a cōiitiatore quopiam pro scindi: βασιλικόν ἐστιν xandri.

ἐφ' ἑποιοῦντα κακῶς ἀκούει: hoc est regia res
est inquit beneficientem/ male adire. Et profecto in-
ter cetera quæ principes decent/ clemētia est quæ il-
los facit amabiles gratiosos/ fauorabiles. Quæ dos Clemētia
prima regum est/ ut inquit Vopiscus: & ut auctor ē dos regū.

Seneca nullum magisq̃ principem decet. hinc apud
Claudianum Theodosius Honorio filio salubri-
ter præcipiens inquit: Sis pius imprimis/ nam cum
uincamur ī omni munere: Sola deos equat clemētia
nobis. Videt opifex rex ac parēs natura demonstrā-
se clemētię īsigne principibus potissimū conuenire:
quæ regem apum sine aculeo exarmatū esse uoluit:
uel si spiculum dedit/ eo tamen uti noluit: Nō enim Rex apū
constat inter auctores: Res in apibus nullū ne solus fine acu-
habeat aculeum/ an dederit eum quidē natura/ sed leo.
eius usum negauerit. illud constat imperatorem acu-
leo non uti: ut scilicet ita ostenderet natura: Regem
neq; sceuum neq; crudelem esse debere: & ut inquit
Ambrosius uolumine exameri quinto. In rege præ-
cipuum est ut præstet morum mansuetudine: Nam
& si habet aculeum tamen eo non utitur ad uindicā-
dum. Sunt enim leges naturæ non inscriptæ litteris:
sed impressæ moribus: ut leniores sint ad punien-

LIBEL. DE OPTIMO STATV

Principes dum: qui maxima potestate potiuntur. Igitur prin-
 sine acu- cipes sine aculeo sint/ uel si aculeum habent eum re
 leo sint. condant: & maximum deorū Iouē imitentur: Qui
 missurus fulmē perniciosum aduocat in consilium
 deos: idq; ex consilii sententia iaculatur: Quod ue-
 ro placabile est & pdest/ id solus emittit. Hoc philo-
 sphi poetaq; rationabiliter finxerunt quia scilicet
 Iouem idest regem prodesse etiā solum oportet: no-
 cere non nisi cum pluribus uisum est. Discant hi ut
 Senecæ uerbis utar: quicunq; magnam potentiam
 inter homines adepti sunt: sine consilio nec quidem
 fulmen mitti. aduocent/ considerent multorum sen-
 tentiis/ nocitura temperent: & hoc sibi proponāt ubi
 aliquid percuti debet ne Ioui quidem suum satis eē
 cōsiliū. Herodianus apud grācos/ Lāpridius apud
 nostros/ Alexandrum Romanum imperatorem ex
 hoc clementiæ bono maxime extollunt: cuius impe-
 rium appellāt Anæmaton: hoc est incruentū & sine
 sanguine. Dicere solebat Scipio/ malle se unū ciuē
 seruare q̄ mille hostes occidere: quā sentētiā An-
 toninus quoq; pius frequēter usurpabat utpote cle-
 mentiæ ac bonitatis exemplum. Responsum illud
 Alexandri magni ad matrem olympiadem: quis nō
 laudet: quis nō celebret ut cōsultissimum dignissi-
 mūq; memoratu: q̄ illi roganti urgentiq; ut sua cau-
 sa occideret quendam insontē/ ita prudenter respon-
 dit: Aliam parens optima posce mercedem: hominis

**Dictū sci-
 pionis.**

enim salus beneficio nullo pensatur. Et profecto ut
uerissime scribit Antoninus i epistola ad Faustina:
nihil est: quod imperatorem romanum melius cō-
mendet gentibus q̄ clementia: hęc Cæsarem deum
fecit: hęc Augustum consecrauit: hęc Antoninū pii
nomine ornauit: hinc Cicero in Cæsaris dictatoris
laudem decenter inquit: nulla de uirtutibus tuis nec
admirabilior nec gravior misericordia est. Itē aliubi
quoq; dixit oppido q̄ eleganter. Qui nihil obliuisci
soles nisi iniurias. Non nunq̄ tamen seueritate utē-
dum est ut i officio omnes sint: ut metu pœnē a ma-
leficiis improbi absterreant & sicut bonos premio
prosequi decet ita malos pœna mulctari. Prudenter
enim Solon: qui & sapiēs unus fuit ex septem: & le-
gum scriptor solus ex septem: rempublicam duabo
rebus contineri dixit: premio. s. & pœna. En age dū
princeps bonus & clemens: bonos honoribus exor-
net: Malos si a malitia reuocare nō potest per indul-
gētiam pœna coerceat per seueritatē: sic secreti sint
a bonis mali: ut a frumento lolium incerniculo se-
cernitur. faciat quod medicus qui interdum urit/se-
cat/abscindit in corpore membrum: quod insanabi-
le est: ne pars integra cōtagione serpēte pariter cor-
rumpatur. Iuxta illud cantatissimū: Immedicabile
uulnus ense recidendum ē: ne pars sincera trahatur.
Consimiliter princeps secet aliquādo/ amputetq; de
corpore ciuitatis membra putrida: hoc ē ciues scele-

Cicero &
Cæsare.

Scitū So-
lonis.
Honor &
pœna.

Medicus
urit & se-
cat.

LIBEL. DE OPTIMO STATV

Princeps ratos/pfidiosos/turbatores publici cōmodi/& molli-
imitetur tores rerum nouarū exterminet/tollatq; de medio.
medicum Medici officium ē/ut dicebat A sclepiades/& a Cor.
 cello repetitū est/ut cito/ut tuto/ut iucunde curet:ta-
 men quādoq; austeriore medicina uti cogit:ad uim
 morbi grauioris retundendā profligandāq;. Itidem
 principis officiū est ut molliter/ut delicate/ut indul-
 genter subditos foueat/curet/tueatur. Nonnunq; in
 curatione mordaci & austerula utet. Causticaq; ad-
 hibebit ad edomādos duriores ciuiū morbos & oīa
 molliora malagmata recusantes. Nam ut dixit ele-
 ganter Origenes libro secundo pariarchon. Opus ē
Opus au interdum austeriore & mordatiore medicina quādo
sterula lenia medicamenta nō psunt. Et ut scite ait Hiero-
medicina nymus. Putride carnes ferro curātur & cauterio. In
Dictum hanc sententiā illud Ciceronis saluberrimum ē do-
Hierony cumētum. In corpore si qd huiusmodi ē qd reliquo
mi. corpori noceat/urere/secari patimur:ut mēbroꝝ ali-
 quod potiusq; totū corpus intereat:Sic in reipu.cor-
 pore ut totum saluū sit:quicqd est pestifex ampute-
Dictum tur. Et medius fidius rectissime censuit Agesilaus:
Agesilai. qui dicente quodam αγαθου βασιλεα πραου
 ειραι Δει ουκουμ εφη αχρι του μη ευκα ταφρο-
 μητου ειραι:idest oportet bonum regem clemētem
 esse & mitem ita plane inquit quatenus contempti-
 bilis non fiat. Ex quo non pauci sunt qui magis
 sententiam Cleomenis probantque Aristonis.

Cleomenes. n. olim interrogatus: Quid bonū prīcipē Snīa cleo
facere oportere/respondit. Amicis benefacere/& ma/ menis.
lesacere inimicis: tanq̄ bono principi & circumspecto
conueniat inter amicos & inimicos facere discrimen.
Hanc uero Cleomenis sententiā cū quispiā laudaret Snīa Ari/
ut optimā/dixit Ariston πρὸς κριστοῦ τοῦ μερ stonis de
φιλοῦς εὐεργετεῖν τοὺς ἀεχθροὺς φιλοῦς ποι princepe.
ειρ hoc est quanto melius fuerit amicis benefacere.
Inimicos autem amicos efficere: utcunq; censemus
principem ad mansuetudinem & clementiam q̄ ad
seueritatem & pœnam propensioem esse debere. Id
quod olim Antigonus exemplo declarauit. Nam
cum manipulares duo incumbentes ipsius taberna-
culo facerent qđ hoīes & piculosissime & libentissi-
me faciunt/ut de rege suo male existimarēt atq; oblo-
querentur/audiuit omnia rex Antigonus: utpote cū Antigoni
inter dicentes & audientem parum interesset/nec ta- mansue-
men excandescens immo leniter cōmonens/longius tudo.
inquit discedite ne rex uos audiat. Quid hac mā sue/
tudine mitius? quid hac benignitate prestantius? nō
exarsit princeps in ultionē/non excanduit: sed ma-
luit regia quadā lenitudine ignoscere q̄ uendicare.
Laudat in Augusto ingeniosus Poeta Ouidius.
Qđ sit piger ad pœnas princeps ad prēmia uelox.
Et ut inquit Cassiodorus: Propositū regale ē pressis
labe fortunæ pietatis remedio subuenire.

LIBEL. DE OPTIMO STATV

Sit ma-
gnificus.

Decet principem in primis esse magnificum. Est aut magnificus/ut docet Aristoteles in quarto ethico-
rum/is: qui in publica facit impēsas: ueluti in specta-
culis/in epulo/in edificiis. Hinc Plinius in Traiani
laudē: At q magnificus inquit i publicū es. hinc por-
ticus/inde delubra occulta celeritate properant: Ma-
gnificētia: ut Tulliana finitione declaratur: ē rex ma-
gnar & excelsar cū ai ampla quadā & splēdida pro-
positione cogitatio atq; administratio: ergo princeps
ut magnificus dici merito possit/res magnas sibi ad-
ministrādas esse proponat: Homerus appellat reges
κοσμιτορας λαων. i. ornatores populorū. Ex co
opinor q principis officiū sit exornare ciuitates: Et
ornatu cultuq; magnifico præbere se monstrabilem:
Maximū haud dubie ornamentū est & ornatissimo
principe dignissimū constructio ædificiorū. Olim glo-
riatus est Augustus se urbē marmoream relinquere
quā lateritiā accepisset: Auctores Sueronius/ Sextus
Aurelius/Orosius/cæteri. In laudē Domitiani dictū
est: ut autumat Plutarchus: Aedificare gaudes. An-
cus Martius quartus Romanorū Rex ædificator cū
laude nominatur: hoc quā bene/quā uere/quā lau-
dabiliter de principe nostro Ioanne Bentiuolo dici
possit: Quis ignorat: cuius ædes urbice/uille rustice/
ac prætoria magnificenter constructa quotidie testimo-
niū perhibēt principalis magnificentia: Cuius du-

Aedifica
re res re-
gia.

Gloratio
Augusti.

Laus. Io.
Bētiuoli.

VT ET PRINCIPE

Et & auspicio hec urbs exuto squalore ac situ ex de-
formi pulcherrima facta est: ut merito gloriari pos-
sit: se Bononiā luteā/ligneā/inconditā accepisse: late-
ritiā/marmoreā/cultissimā reddidisse.

Plato ille deus philosophorū libro quinto de repu-
blica dixit beatas fore ciuitates si aut philosophi im-
perarent/aut principes philosopharent. Pulchrū est **Prīcipes**
medius fidius si fieri potest principē eē litteratū: quo **sint litte-**
nihil pulchrius/nihil excellētius fieri posse cōtendo. **rati.**
hinc Hiero/Attalus/Mago/Iuba: studioꝝ claritudi-
ne memorabiliore extitere q̄ regno: hinc Cæsar di-
ctator: hinc Augustus: hinc alii Cæsarū cōplusculi **dictū ale-**
nō min⁹ eloquētia & eruditioē/q̄ īperio cēsēnt. Hic **xandri.**
Alexāder magnus dicei solebat: malle se disciplinis **Calliope**
aŋcellere q̄ opulētiis: Et ab homero rectissime dictū **regū co-**
Calliope regū comes est/Ioue nata parente: **mes.**
Olim a senatu romano ī laudē Taciti īperatoris accla-
matū ī curia ē: Quis melius q̄ litteratus īperat? Sed
cū principes oēs litterati esse nō possint: cū ī principe
aliud queratur q̄ litteratura: ut inquit Iulius Capito-
linus: sit saltē princeps amator litteratorū: faciat qd
Dionysius: qui dicebat se in aula habere & nutrire
multos sophistas & eruditos: ut per illos fieret admi-
rabilis/dignusq; apud alios cōmendatione. Et profe-
cto si uerū dispicere uelimus: nisi forent litteræ/nisi
ingenia eruditorū: Ignorarentur principes/reges/im-
peratores oēs/barbari/græci/romani. Quis Cyrum?

LIBEL. DE OPTIMO STATV

Quis Alexandrum magnum? Quis Pompeium tri-
bus fulgentem triumphis? Quis Paulum Emiliū/
Fabios/Scipiones? Quis Cæsarem dictatorem: imo
Cæsares omnes noscet: nisi eos/Luculenti scriptores
Litteris in litteras rettulissent/nisi monumētis librorum: qui
imortalitas uitaē constat: eos immortales effe-
cissent ac posteritati cōmendassent. Hinc Alexander
magnus felicem dixit Achillem qui Homerum ha-
buisset suæ uirtutis preconē: Cuius extat Elogium
Felix æa/ illud apud Silium memoria dignum. Felix Aeacida
cida. cui tali contigit ore gentibus ostendi: Creuit tua car-
mine uirtus. Alter Alexander Romanorum impe-
rator litteratorum hominum confabulatione recrea-
ri se dicebat/ & pasci. Si Principes fouebunt erudi-
tos: si Mæcenates extiterint/ingenia uegetabuntur:
litteræ quæ hactenus intermotuæ iacuerunt/reuiu-
scent: Cateruas uidebimus eruditorum. Iudicio enī
principum stant ingenia & cadunt.

Præterea cui dubium est. Quin id quoq; optimo
principi gloriosum sit habere rationem studiorum:
Gymna/ constituere in suis urbibus gymnasia litteratoria. Et
fia littera A sylum/ut ita dicam doctrinarum patefacere: Quo
toria. agminatim undiq; conueniant multiuigæ eruditio-
Cādidi/ nis candidati cismotani/transmontaniqu: Quibus cu
doctrina/ ræ est linguam eloquio/animum disciplinis excole-
rum. re:hoc nimirum beneficentissimi principis benefi-

eium amplissimum est/ac laudabile institutum: honorem habere dicendi magistris: dignitatem emolumenta; sapientię doctoribus impartiri. Est enim ut inquit elegēter Symmachus: hoc specimen florētis reipublicę: ut disciplinarum professoribus premiā opulenta pendantur. Hinc Traianum nō proletarii scriptores sed classici merito laudant quod ingenuas artes earumq; professores in complexu oculis/aurib; habuerit. Quod studia humanitatis professi apud eum fauorabiles extiterint. deniq; q̄ sub ipso spiritum/ & sanguinem/ & patriam studia receperint. Bononia quod inter omnes constat florens famigerataq; est inter italicas urbes: sed eam florentissimam illustrissimamq; nulla ferme res alia peræque facit/ac diatribę & gymnasia litterarū atq; cōciliabula scholasticorū: quę haud dubie cū oib; toti⁹ Italię celebratoribus gymnasiis claritudine cōtendunt nulli cedunt. Quę Alexandrino/Attico/Tharsensi/Massiliotico memoratissimis apd̄ priscos gymnasiis pxima accedūt: quāq; longo interuallo tamen proxima. In præsentiā princeps noster Bentiuolus operam & quidem impensam dat/ut gymnasium hoc nostrū indies magis florescat cōuētū scholasticorum frequētissimo & claritudine professorū: qui tanta sunt excellentia pręditi & in eo doctrinarum fastigio collocati: ut etiam non nominati nominentur: ut solo nutu intelligantur: Quorum uirtuti

Traianus
auctor
litterarum.

Bononia
florēs
ex
litteris.

E

LIBEL. DE OPTIMO STATV

& nomini fauet cetus scholasticorum: & assurgit ordo professorum: sed de tota re litteraria aliubi plura.

Ante omnia princeps si uult laudari pbariq; perinde ac optimus principum: sit munificus ac liberalis: Nam ut inquit Epigrammatarius poeta.

Nulla ducis uirtus dulcior esse potest.

Auctor ē Aristoteles ī ethicis qđ liberales maxime omniū uirtute pcellētiū diligant. Pacatus in Pane-

Liberali-gyrico ait: Et rei & famæ cōsulit munificus impator.

tas ī prin- Lucrat enim gloriā cū det pecuniā reuerfurā. quic-
cipe ama- quid enim in ciues manat a principe: redūdat in prin-
bilissima. cipem. Apđ Rabiriū poetā dicit. M. Antonius: Hoc

habeo quodcūq; dedi: cui subscribit illud Epigram-

matistæ uulgarissimū: Extra fortunam est quicquid

donatur amicis: Quas dederis solas semper habe-

bis opes. Plinius noster loquens de deo. Deus ē in-

quit mortali iuuare mortalem: Et hec ad æternā glo-

riā uia: hac iiere procere Romanī. hac ingenti passu

nunc uadit. Maximus cui rector Vespasianus: fessis

rebus subueniēs. Maro quoq; sub inuolucro poeti-

Munifici co designat munificis ac liberalibus remunerationē
in Elifio. post obitum rependi: Certumq; illis cōstitutum lo-

cum ubi quo beatissimo perfruantur. Nam cum Eli-

sios campos/ In sexto describeret ubi putant habitare

animas beatorum: nō solum ibi posuit eos: qui pro-

priis meritis ad illas sedes peruenire potuerunt: sed

id quoq; adiecit. Quiq; sui memores alios fecere me

rendo: id est ut interpretatur Augustinus qui promeruerunt alios eosque sui memores promerendo hoc est beneficium prestando fecerunt. Quid aliud euangelica illa sententia precipitur: quam ut liberalitate exerceamus: que ait. Facite uobis amicos de mamona iniquitatis: id est de pecunia/uel de diuitiis que de mamona iniquitate proueniunt. Diues enim/ut inquit Hieronymus/aut iniquius/aut iniqui heres. Cecinit Claudianus in laudem Theodosii. Magnarum largitor opum largitor honorum. Augustus de se ipso scripsit hæc: Liberalitas mea me ad cælum euehet. Sicut autem nulla uirtus amabilior est liberalitate: ita nullum plane uitium odiosus tetriusque est auaricia: In principibus & rempublicam gubernantibus habere enim questui rempublicam. ut inquit uerissime Marcus Tullius: non modo turpe est/ sed sceleratum etiam ac nefarium. Idem non minus uere quam eleganter tradit amorem multitudinis commoueri ipsa fama & opinione liberalitatis. Auidius cassius dicere solebat/ Auaritiam in Impatore esse acerbissimum malum. Eia habeat bonus princeps in ore promptum/ & in petore conditum uerbum illud Traiani: Qui fiscum principis scitissime lyenem uocabat: Nam ut lyene crescente reliqui artus & membra tabescunt: Ita fisco principis turgente ciuitatis corpus una cum membris languescit & intermoritur: ut lyen modicus uegetat in corpore membra/ & auget robur: sic fiscus principalis

Amici de
mamona
iniquitatis.

Auaritia in
principe
tetrissima

Dictum
Auidii
Cassii

Fiscus principis
ut lyen.

LIBEL. DE OPTIMO STATV

**Apollo-
nius ut
deus.**

**Aurū ex
lachrimis
sordidū.**

**Exēplū
Cyri libe-
ralitatis.**

moderatus/nec extuberans causa est bonæ ualeitudi-
nis in corpore ciuitatis. Vespasianus apud Philo-
stratū rogat Apolloniū Thyaneū: quē Antiquitas
ut diuinū immo ut deū admirata est: ut ipsum do-
ceat quacūq; facere bonū principem oporteat: Cui
Apollonius in primis præcipit diuitias illas esse fu-
giendas quæ ex collatione tributorū a gementibus
hominibus proueniūt. Sordidū enim id aurū ē pu-
tandū: qđ ex lachrymis oritur. Non quæo mihi ob-
temperare: quin hoc in loco cōmemorem documē-
tum saluberrimū Cyri persarū regis: qđ memorat
Xenophon in pædia: qđ sine dubio dignissimū est
memoratu. Scribit. n. luculentus ille scriptor: Cyrū
inter ceteros fuisse beneficū ac liberalē: adeo ut di-
ctitaret se thesauros habere diuitiarū amicos: quos
donationibus diuites opulentosq; efficiebat: qui di-
cere solebat consimilia esse opera pastos; & regum.
Nā sicut pastorem decet præstare ut pecora habeat
lata & succulenta: Ita regem par est ciues & subdi-
tos facere fœlices & opulētos. Huic Cyro regū mu-
nificentissimo dixit olim Crœsus fore: ut imodica
donans pauper fieret: Cū posset domi recōdere the-
sauros ingentes. Cui Cyrus quantā inquit pecuniæ
summā putas me in hodiernū potuisse colligere si
aurū nulli dono dedissem: ex quo tēpore in impe-
rio sum. Crœsus infinitū quēdā numerū respondit:
Tunc Cyrus tibi inquit ostendā maiores me pecu-

ET PRINCIPE

nias possidere: mitte quempiam ex tuis cum nuntio
meo: mox cōuersus ad Hytaspam/ I/ Hytaspā in-
quit ad amicos meos: dic indigere me auro: Roga
ut mihi suggerāt affatim pecuniā: perscribeq; quā-
tum quisq; amicorum mihi uelit contribuere. Iuit
ille/ petiit: conscripsit/ & maiorem pecunię summam
supputauit/ q̄ duxerat Cræsus futuram in thesauris:
si eam conseruasset: Vbi hoc patuit uidēs ne inquit
Cyrus o Cræse mihi thesauros esse: nam dum ami-
cos diuites reddo/ hos mihi thesauros cōparo: & lon-
ge quidem fideliores q̄ si ipse domi defodissem.
Idem aiebat se pecunias ob id desiderare/ ut amicis
subueniret. Iulianus imperator/ auctore Amiano
Marcellino/ predicabat illud Alexandri magni: qui
interrogatus ubi thesauros haberet: Apud amicos
beniuole habere sese respondit. Nonne principes
cum talia/ aut audiunt/ aut legūt ad liberalitatē exer-
cendam inflamantur: quæ subditos reddit deuotos/
fideles/ obnoxios: qua immortales efficiuntur: quæ
deniq; tanti momenti est: ut possit princeps obten-
tu liberalitatis obumbrare crimina tantum nō enor-
mia: & hac una laude pensare.

Recte etiam in principe laudatur hospitalitas: Hospita-
utpote/ Germana liberalitatis. Est enim ualde de-
corum: ut inquit Arpinas orator: patere domos ho-
minū illustrium illustribus hospitibus. Idq; etiā

LIBEL. DE OPTIMO STATV

reipublicæ est ornamento. Ideoq; domus principū
amplæ esse debent/ & laxitate conspicuæ: cum hospi-
tibus & hominum cuiusq; generis multitudine fre-

Laus Io. Bētioli. quentētur. Ab hac quoq; hospitalitatis laude: dila-
dandus est princeps noster: Cuius ædes pulcherri-

me/ magnificentissimeq; patēt hospitibus illustrio-
ribus: A quo omnes ferme & minuti reguli/ & ma-
ximi principes istac transeūtes hospitaliter ac comi-
ter accipiuntur. Theophrastus/ Plutarchus/ Emilius

Cimon hospitalis simus. probus: Cateri/ Cimonem atheniensem: ut hospita-
lissimum in suos curiales laudibus ferunt:
qui ita instituisse fertur & uillicis imperasse ut oīa

preberentur: quicūq; tribulis in uillā suā diuertisset.
Apostolus quoq; præcipit/ Episcopos cōprimis ho-
spitales eē debere: qđ & in decretis canonicis. D. xli
latissime enarratum legas.

Cæterum cum sapientes definiant quattuor uir-
tutes: Iustitiā/ Prudentiā/ Fortitudinē/ Temperatiā.

Quarum quadriga alias quoq; secum uehat. Quis
nescit eas bono principi studiose enixeque colendas?

Et ne in presentia sinuosos nimis ac longos cōmen-
tarios faciā: ut succinctius cūcta perstrigam/ & qua-

si transeūter attingam. Iustus esse ante oīa princeps
debet: & ueluti in statera/ atq; in librili cuncta ppen-

dere. Ius religiose & æquabiliter dicere/ nec digitum
quidem transuersum/ aut unguem latū: ut dicitur: a

Iustus sit princeps. legis præscripto discedere: nisi quatenus in pœna

ET PRINCIPE

exigenda mitius agat & mollius. Lex enim ut inq̃t
 rectissime Pindarus domina est: quæ uitiorum em̃ Lex dñā,
 datrix est: cōmendatrixq; uirtutum: qui legē præesse
 iubet/ uidetur iubere deū præesse: ut auctor est Ari-
 stoteles. Ministri legum sunt magistratus uereq; di-
 ci potest magistratū legē esse loquētem: Legē autē
 mutum magistratum. illi uero ciuitati paratū/ inquit
 Plato/ interitū uideo in qua non lex magistratibus/
 sed legi magistratus præ sunt. Salutem uero illi/ ubi
 lex magistratibus dominat̃. cuncta mediis fidius
 bona illi reipublicæ affore conspicio/ cuius princeps
 sincerissimus iustitiæ cultor extiterit: q̃ uirtus oīum
 est domina: ut. M. Tullii uerbis utar/ & regina uirtu. Iustitia re-
 gum: sine qua quid sunt magna regna/ ut autumat gina uir-
 Augustinus/ nisi magna latrocinia. Interrogatus ali- tutum.
 quādo Agesilaus: utra uirtus esse melior fortitudo/ Dictum
 an iustitia: oppido q̃ scite respondit. οὐδ' ἐφ' ἡμ' Agesilai,
 Δρῖαο χρὴ ζῶμεν ἐὰν πάντες ὡμεν δίκαιοι
 nihil inq̃t fortitudine indigemus: si iusti oēs simus.
 Darium persarū regē iustitiæ olim sacrificantem: di Dicti da-
 xisse refert Philostratus. O dñā si qua es usquā: qui rii.
 bus plane uerbis satis ostēdit se iam pridē exoptasse
 iustitiam neq; illā usquā gentiū agnoscere potuisse.
 A nobilissimo philosophorū dictū ē: οὐτε πε-
 ρος οὐτε εὐωος οὕτω θαυμασιος. Qd neq; he-
 sperus neq; lucifer pinde atq; iustitia admirabilis ē.
 Quam eruditi/ erudite/ graphiceq; oleo comparant:

E ||||

LIBEL. DE OPTIMO STATV

Iustitia ut enim oleū intus ingestū obest: infusum prodest:
oleo com sic & iustitia omnis a nobis circa alios est: magisq;
paratur. aliis prodest q̄ exercitori.

Aristides Ob hoc dixit in ethicis Aristoteles Iustitiam uir-
iustus. tutem esse ad aliū: ex qua una uirtute uiri boni ap-
 pellātur: Ex qua Aristides dicāos. i. iustus cogno-
 minatus. Hinc Traianus laudibus effert q̄ se legi-
 bus subiecerit: Qui abiturus cōsulatu iurauit se ni-
 hil cōtra leges fecisse. Et sane sicut princeps ē supra
 ciuitatē: ita leges eē debēt supra principē. Symbola
 illa Pythagoræ & enigmata intelligat princeps ad
 se potissimū pertinere. Staterā ne trāsiliat. i. ne p̄tergre-
 diare iustitiā. Coronā minime carpendā. i. leges ur-
 bium cōseruādas. Per uia publicā ne ambules. i. ne
 multorū sequaris errores. Itaq; faciat princeps iustus
 q̄ in bonis principibus gloriosum fuisse accepimus
 ut nullius ab eo magistratus ius nullius auctoritas
 minuat: ad p̄torē: ad Iuridicos magistratus: pleraq;
 oīa remittat: leges ne cōculcet: Et iustitia perinde ac
 adminiculo firmissimo fulciat: Ad quā cū oēs mor-
 tales: tū p̄cipue principes se esse natos intelligāt: quā
 græci dicāosynen appellāt quasi Δικαιοῦ συνεσις
 i. iusti intelligētīā: ut interpretatur Plato in Craty-
 lo. Atq; cū iustitiæ pars sit religio. Cum dei cultus iu-
 stitiæ ascribatur speciosum haud dubie ē: p̄cipem
 & esse: & uideri religiosum: rei q; diuinæ cultorem.
 Religione. n. uita constat. Religione: ut auctor est

ET PRINCIPE

Lactātius) homo p̄stat ceteris animātibus. Religio nis uinculo hoīes deo obstringunt ac religant: unde ipsa religio nomē creditur accepisse: quāuis alii aliunde deducāt. deo omnes homines seruitutē debent: quē latria gr̄ce dicit. In primis uero p̄cipes decet dei cultus: quā Theosebiam gr̄ci appellant. Cultura autē dei potissima ē bonitas: Vis: inquit Seneca: deos p̄pitari: bonus esto/ satis illos coluit q̄sq̄ imitatus ē. Cauēat p̄ceps: ne illud quo peius nihil dici p̄t: de se merito dicat: Cōtēptor diuū Mezentius: P̄ceps nō minus hoīem se q̄ hominibus p̄esse meminerit. In pectore principali conditum sit illud Oratianum. Diis te minore qd̄ geris imperas. Hinc omne principiū/ huc refer exitū. Religio in principe efficit ut oēs subditi modestia quadā/ & quasi sanctitudine cōtineant. Illa quoq̄ religionis pars nec ea qdē minia ē: extruere tēpla/ restituere delubra uetustate labētia. In laudē Augusti dictū est. Tēplorum positor. temploꝝ sancte repostor. Sciat tñ princeps deos nō tā adorantis erogatione q̄ sanctitate letari: qui puram mentem q̄ aurum malunt. Hinc Alexander Romanus imperator auri ne guttulā quidē/ aut bracteolā in tēplis posuit. Susurrās illud Persianū. In sancto qd̄ facit aux̄. Ego uero cēleo principē & mēte/ & manu erga deos munificum esse oportere: Qui & si nullius rei idigī sunt tñ uolunt principes beneficiorum/ nec imemores/ nec ingratos existere.

Religio i
principe.

Latria
Theose-
bia.

LIBEL. DE OPTIMO STATV

Prudētia in p̄cipe Quid dicā principem prudentem esse debere: & cuncta solerti ratione perpēdere: Cū prudētiā inter uirtutes principatum Plato det libro secundo de legibus. Cum dicat Solomon. Fructū prudentiā meliorem esse auro & lapide precioso: Cum Socrates asserat nullam uirtutem esse sine prudentia: quę gręco uocabulo phronesis nominatur. Anaxagorā & Thalem/ aliosq; id genus homines sapientes esse dicunt/ prudentes negant. Impossibile est inquit Aristoteles prudentē esse quēpiā nisi sit bonus. Sit igit princeps non solum ipse p̄ditus prudentia uerum etiam consiliarios prudentes habeat: quibus bene cōsulentibus credere possit. Nemo enim per se unq̄ solus ita sapit: Nemo ita circumspectus ac sagax: Nemo ita lynceus est/ ut non aliquando labet atq; cecutiat: q; si genuina quadā excellentiq; prudentia p̄ditus princeps aliqn reperiat: ut alieno consilio nō egeat tñ id faciat qđ sūmi nauū gubernatores: q in magnis tēpestatibus a uectorib; admoneri nō recusant. Cōsiliū bonū/ ut inquit uerissime. M. Varro & ei q cōsultat & qui cōsultat bonū habendū est: sicut ecōtrario. Malū consiliū cōsultori pessimū est: qui uersus prouerbialis de græco illo Hesiodi uersu expressus uidet. ΗΔΕ ΚΑΚΗ ΒΟΥΛΗ ΤΩ ΒΟΥΛΕΥΣΑΜΕΝΙ ΚΑΚΙΣΤΗ. i. consultum male/consultori pessima res est. Amicum fidelem/ uitę medicamentum esse prodidit Solomon. Quod si sancti & uenerabiles

ET PRINCIPE

cōsiliarii/nō malitiosi neq; furaces principi cōtinge-
 rint:cuncta salubriter/sancte/innocēter administra-
 buntur:Cum talibus princeps omnia cōmunicabit
 talium saluberrimis consiliis libens obsequetur.Fa-
 cietq; quod.M.Antoninus imperator:cuius memo-
 rabilis est illa sententia:Aequius est ut ego tot con-
 siliū amicorū sequar:q̄ ut tot tales amici meā unius
 uoluntatē sequātur.Et sane/sicuti proditū est a scri-
 ptoribus idoneis:Melior ē respublica:& prope tu-
 tior:in qua princeps malus est:ea:in qua sunt amici
 principis mali:Siquidē unus malus pōt a pluribus
 bonis corrigi.Multi autem mali nō possunt ab uno
 quāuis bono ulla ratione supari.Id qđ Homulius
 quōdā Traiano imperatori dixisse memorat.Sed
 saepenumero:qđ dolenter dicēdū est:euenit/ut san-
 ctus/cautus/optimus princeps/uendat/circūscriba-
 turq; ab ip̄robis cōsiliariis:q̄ excubare sese simu-
 lātes in negotiis principalibus clāculū cuncta puer-
 tunt:Et cupiditate priuati emolumētī rectū p̄uaricā
 res fumū precio uenditant:ut Prisci dicebant:digni
 prorsus:qui fumo ipsi puniantur:sicut olim Thuri-
 nus ab Alexādro romano imperatore punitus est:
 Precone dicente.Fumo punitur qui fumū uendidit.
 Cāterum sicut fidi cōsiliarii & prudentes audiendi
 sunt:Ita assentatores/adulatoresq; explodendi qui
 ad uoluntatem loquuntur omnia/nihil ad ueritatē.
 Prestat inquit Antisthenes/In coruos q̄ in assenta-

Snia An-
 tonini me-
 morabilis

Fumo pu-
 nitur q̄ fu-
 mū uendi-
 dit.
 Contra
 adula-
 tores.

LIBEL. DE OPTIMO STATV

tores incidere: quippe illi mortuos, isti uiuos deuorant. Et sane adulatio prout clarissimi scriptorū prodiderunt res est seruilis ac pernitiōsa: In aula principum prope peculiariter gliscens uigensq; perpetuū ut inquit Curtius regum malū: quorū opes sapius assentatio q̄ hostis euertit. Quo circa etiam atq; etiā caueant principes: ne aures assentatoribus patulas prebeant: neq; se adulari sinant. Multi enim gnatorum similes: qui gloriosum militem infatuant. Verba adulatorum mollia feriunt interiora uentris.

Adulator Quippe adulator blādus inimicus esse credit. Lau-
blandus dat Mamertinus Iulianum imperatorem q̄ aduer-
inimicus sus oēs assentatorū illecebras captionesq; munitus
Venena esset: quodq; ei a fucatis adulantīū uenenis periculū
adulatiū. nullū foret: Augustū quoq; Cēsare ex eo celebrant:
 quod adulationes indecoras represserit: de quo nō
 minus uere q̄ scite dixit Oratius: Cui male si palpe-
 re recalcitrat undiq; tutus. Meminisse hoc in loco
 par est. id quod Pescenius niger dixisse quondam
 memoratur: Nam cum quidam illi imperatori iam
 facto Panegyricum recitare uellet dixisse fertur uer-
 bum hoc dignum scitu relatuq;. Scribe laudes Ma-
 rii: uel Hānibalis: uel alicuius ducis optime functi.
 Et dic quid ille fecerit ut nos imitemur. Nam uiue-
 tes laudare irrisio est: maxime principes: a qbus spe-
 ratur q̄ timent: qui p̄stare publice possunt: q̄ possūt
 necare: qui p̄scribere. Sed cum naturam uel bonam

ET PRINCIPE

fortuna plerūq; corrūpat: Accidit frequēter: ut prin-
cipes magniloquentia adulatorū sufflati uera credāt
oīa esse quæ de se ipsis audiunt prædicari. Tūc Cri-
stæ consurgunt. Et ut inquit Satyrographus: Nihil
est qđ credere de se non possit: cū laudatur diis e qua
potestas: tunc adulatoribus arrident/ ac blandiūtur:
seueris/ ignariq; blandiēdi prorsus infesti. Sic olim
Cræsus Solonē expulit p̄cipitē: quia blādiri nescie- Solō ex-
bat. Sic Dionysius Philoxeno acriter succensuit/ mi plosus.
nime assentāti. Infatuat nimirū hæc adulatio uitioꝝ Adulatio
altrix & ueluti gangrena serpens latissime intra li- ut gāgre-
mina potentiorū: & hæc hæctenus. na.

Præterea quis nescit principē fortitudine quasi
muro septū ac uallatū eē debere: ut aīo subnixo er-
rectoq; īperterritus/ īpauīdus/ extrilīdus cūcta regat Fortitu-
ac moderet: nec terriculis uanis cōcuciat: nec mu- do ī prin-
scas/ ut aiunt/ uolitantes pertimescat. Propria est ui- cipe.
rorū fortitudo: quæ ex uirtutibus una peculiari qua-
si noīe uirtus nuncupatur. Est enim ex uiro uirtus
appellata: perinde ac uirū fortitudo maxime deceat.
ut auctor est Marcus Tullius. Andria apud græcos Andria.
noīatur: quasi uirilītas: quāq; Plato etymon atq; in-
terpretamentū aliunde deducat. Homerus duas re-
gis uirtutes ueluti præcipuas probat: iustitiā. s. & for Versus
titudinē: Cū sic inqt: Ille bonus pugnator erat dux Homeri
optimus idē: quē uersum Alexander magnus adeo optimus.
adamabat: ut eū censeret oībus aliis uersibus homei

LIBEL. DE OPTIMO STATV

ricis anteponendum. Inter fortitudinis partes exigi-
mus ut princeps nō minus sit rei militaris q̄ ciuilis
administrationis gnarus consultusq; nec minus bel-
lica laude q̄ urbica præpollēs. Hic locus me submo-
nebat ut de re militari: & de imperatoriis uirtutibus
non nihil differerē. Verū hac ad præsens narratione
superfedēdū: Cum aliquot ab hinc annos totum id
negotium luculenta opinor disertatione affatim ex-
plicauerim. Cæterū cum alia fortitudo in milite/alia
in duce requiratur: Cum sit alia animi/alia corporis
fortitudo: tempestiuū erat hic quoq; pauca quædam
inserere: facientia ad robur corporis agendū & bonā
habitudinē custodiēdā: qd̄ imprimis prestat gymna-

Gymna-

stica exer-

citatio.

stica exercitatio: qua cuncta cōualescunt: Qua mē-
bra corporis fiunt uiridiora uegetioraq;. Scitum. n.
illud est: Ad bonā ualetudinē plus exercitationem
prodesse q̄ medicos: Sed super hac quoq; parte in li-
bello de felicitate differui: Opinor fatis diligēter ex
doctrina medicorū philosophorūq;. Vex ut quadri-
ga uirtutū tota curriculū suū cōficiat. Quis inficiat.
quis abnuit: principē temperatū ac cōtinētē eē oport-
tere. Et cū tēperantia: quā σωφροσύνη greci uocāt
quasi prudētiæ conseruationē: que frugalitas quoq;
dici pōt: sit rōnis ī libidinē/atq; ī alios nō rectos ap-
petitus/dominatio. Quid in principe p̄clarius esse
pōt q̄ in maxima peccādi licētia nō peccare: frenare
libidines/coercere appetitiones exultantes. Scipio

africanus apud Liuiū. Nō alia inquit uirtute æque
 atq; tēperātia & cōtinētia libidinū gloriatus fuerim
 Alexander magnus arbitrabat nō minus opus re- Continē-
 giū eē se ipsum uincere q̄ hostes edomare: qui cū dī- tia Alexā
 lectā sibi ex pellicibus suis p̄cipue noīe Cāpaspen dri.
 nudā pingi ob admirationē formæ ab Apelle iussis-
 set: Cūq; eū pari captū amore sensisset dono dedit
 eā. Magnus aīo maior īperio sui: nec minor hoc fa-
 cto q̄ uictoria aliq; q̄ppe ut Plinii uerbis utar/ se ui-
 cit: nec thoz tātū suū sed ē affectū donauit artifice:
 ne dilectę qdē respectu motus: ut quę mō regis fuif-
 set mō p̄ictoris esset. Quē magis admiraberis (inqt
 Seneca) q̄ qui impat sibi: q̄ qui se habet ī potestate:
 Gentes facilius ē barbaras īpatiētesq; alieni arbitrii
 regere q̄ aīum suū cōtinere & tradere sibi. Veg; ne-
 qua q̄ satis ē ipm p̄cipē oculos/manus/uentrē & q̄
 infra uētrē sūt cōtinere/ac moderari: Sed ei circūspi-
 ciendū quoq; est/ut ministros oēs habeat cōtinētes/
 ac moderatos. Sæpe. n. princeps optimus/tempatissi-
 musq; infamat ob improbos/ac neq; ministros.
 Habeat itaq; princeps comptos exploratosq; mores
 dispensatorum/scribarum/cubiculariorum: aliorūq;
 in aula principali ministratiū: nam ut inqt Epigrā-
 matista: principis ē uirtus maxima nosce suos quos
 nouerit egregie fideles: his res obeūdas cōmittere re-
 ctissime pōt. Sed plerūq; ī aulico famulatio/superbi-
 furaces/īactātici cōspiciunt/qui se se ob hoc quia

LIBEL. DE OPTIMO STATV

principi seruiunt dominari ciuibus iure arbitrantur:
Qui sui cōmodi causa perperā pleraq; moliunt: q;
supercilioso fastu tumentes uideri uolunt se apud
principē suū multū posse ut non minus uere q̄ decē
ter dixerit Satyrographus:

Maxima quæq; domus seruis est plena superbis.
Et sane pleriq; principes extiterunt: qui cū essent ei
uīū domini/ famuloꝝ erant serui: hoꝝ consiliis hoꝝ
nutu regebāt/ p̄ hos audiebāt/ p̄ hos loq̄bant. Talē
fuisse Claudiū cēsare tradūt. Cui nō amor/ nō odiū
incerant nisi indita & iussa: qui famuliciis mancipa-
tus ac addictus nō p̄cipē se sed ministrū egit: cuius
libertus Polybius inter duos sæpe consules ambu-

Pulchre i labat seruiebat. Ecōtrario Hadrianus iure laudat:
seruū ha/ qui cū quodā tēpore seruū suū inter duos senatores
drianus. ambulare uidisset/ misit qui ei colaphū incuteret: &
diceret/ noli inter eos ambulare: quoꝝ esse adhuc po-
tes seruus. Coerceat ergo princeps ac regat aulicā fa-
miliā/ ita ut nouerint se famulos eē nō dños: ut sciāt
sibi frugaliter/ abstinenter/ innocenter esse uiuēdū.
Sit ipsum p̄cipis sigillū annulusq; signatorius nō
minister alienæ libidinis: sed testis uoluntatis prin-
cipalis: nec eo scribæ ad priuatū/ ut plerūq; fit/ cōpē-
diū abutantur. Deniq; oībus cognitū exploratūq;
sit principi neqtias/ fraudes/ rapinas suoꝝ displicere:
Eūq; talibus inimicissimū si id cognouerit futurū.
Ipse uero princeps nihil per impotentia: nihil per

iniusticiam/nihil per crudelitatem/nihil per auari-
tiam agat/non odio/non gratia/non pecunia a via
recta transuersus deducatur/nihil per affectum ira-
cundiae impotentissimum furenter decernat:sed ra-
tione ueluti domina/ducatur:Cunctatione ac con-
silio gubernatione cuncta perpendens:Nam ut in-
quit Claudianus.Dii proximus ille e quem ratio Nihil per
non ira mouet . Habeant principes saluberrimum iracundia
illud Athenodori documētum in penitissimis pre- Preceptū
cordiis recōditum:qui petito ab Augusto cōmeatu Atheno-
iam iam discessurus.Cū ira:inquit:o Cesar te cepe- dori salu-
rit nihil prius/neq; dixeris/neq; feceris q̄ ipsas ui- tare.
ginti quattuor elementarias litteras tecum ipse per-
curreris.Tūc Augustus eo manu apprehēso/adhuc
inquit tua mihi præsētia opus est:Eumq; penes se
retinuit.Audite quāso uersus non minus frequenti
assiduoq; memoratu dignos q̄ philosophorū decre-
ta documentaq;.Tu licet extremos late dominere p
indos.Te Medus/Te mollis Arabs/Te seres ado-
rent:Si metuis/si praua cupis/si duceris ira: Seruitiū
patiere iugū:Tolerabis iniquas Interius leges:tunc
omnia iure tenebis:Cum poteris rex esse tui.

Cæterum quāuis princeps legibus solutus esse
dicatur:quāuis de principe dictum sit:si libet/licet:
An nescis principem legem dare non accipere:Tā-
men bonus princeps non tam quid liceat sibi spe-
ctabit;q̄ quid deceat:nec.n.quod quisq; potest id ei

F

LIBEL. DE OPTIMO STATV

licet: nec si nō obstat / ppter ea ei pmittit. Si quidē
Licere qd licere id dicimus: ut docet. M. Tullius ī Philippicis.
 Qd legibz / qd more maiorū institutisqz cōceditur.
Vita prin Platonis sententia ē / Quales in repu. principes sint /
cipis exē tales reliquos solere esse ciues. Vita principis: ut Plī
plar. nī panegyristæ uerbis utar: censura ē / eaqz perpetua
 Ad hāc dirigimur / ad hāc cōuertimur: nec tā īperio
 nobis opus ē / q exēplo: pinde fit ut perniciosius de
 repu. mereant uitiosi pīcipes: qd nō solū uitia cōci
 piūt ipsi / sed ea ifundūt ī ciuitatē: neqz solū obsunt /
 q illi ipsi corrūpūt / sed et q corrūpūt: plusqz exē
 plo q peccato nocēt: nā quāto qsqz maior ē: tāto eius
 dicta / factaqz sunt conspectiora illustrioraqz: Et ut
 inqz Satyrographus. Omne aī uitiū tāto cōspectius
 in se crimē habet: Quāto q peccat maior habet. Pī
 cipi ergoq in cōspectu mortaliū uiuit: in quē oculi
 omniū cōiiciunt / cuius in clarissima luce uersantis
 nullū obscurz pōt / nec dictū esse / nec factū / Circūspe
 ctius / cautiū / sanctius uiuēdū est: ut eius uita p spe
 culo sit cōtemplantibus: Et pfecto non parū multa
 priuatis pmittunt q minime pīcipē deceāt: imo q
 pīcipē dehonestēt ac idēcorēt: In quā snīam ē illud
 ab Ouidio ī cōsolatione ad Liuiā decenter proditū.
 Non eadem uulgusqz decent & lumina rerum.
Ouidius Est quod pīcipuum debeat ista domus.
ad Liuiā. Ad te oculos auresqz trahis: tua facta notamus.
 Nec uox missa potest principis ore regi.

Concinit subscribitq; Nasonis carmini luculenta
illa Claudiani & memoratu ac scitu digna sententia:
Hoc te preterea crebo sermone monebo.

Vt te totius medio telluris in orbe
Vivere cognoscas: cunctis tua gentibus esse
Facta palam: nec posse dari regalibus usquam
Secretum uitis: nam lux altissima fati
Occultum nil esse finit: latebrasq; per omnes
Intrat: & abstrusos explorat fama recessus.

Versus
claudiani

Apostolus Paulus in epistola ad Titium: & altera
ad Timotheum precipiens quibus moribus episcopus
peditus esse debeat. Oportet inquit episcopum sine cri-
mine esse: non superbum: non iracundum: non uinolentum: non percu-
sorem: non turpis lucri cupidum: sed hospitalem: benignum:
prudentem: sobrium. Quis non uidet hac apostolica do-
cumenta fere omnia perfecto principi convenire: &
in illo quem effingimus principe desiderari. Quae sin-
gula si minutatim: & ut ita dicam frustillatim percen-
se uelim: dies me deficiet. Equidem iam uereor nec hac
nauseosa & molesta fuerint compluribus audientium.
Quo circa faciam quod bonus impator. Iam canam receptui
& instar nautici gubernatoris uela complicabo: &
remis in portum festinanter excurram. Scio plura dici
potuisse ob materiae largitatem: quae prope infinita est:
quae quanto plura dixeris tanto dicturi tibi plura suppe-
ditat: Sed utilissimus omnibus in rebus est modus:
& habenas pressisse quam laxasse plerumque salubrius.

rom A
Eadem pri-
cipi quae
episcopo.

LIBEL. DE OPTIMO STATV

Diximus haecenus de triplici forma administranda reipub. Percēsuimus illa fere oia: quę in p̄cipe optimo absolutissimoq; exigant. Qui si talis uspiā gentium fuerit rebus: merito quattuor illa cognomēta merebit̄ indipisci: ut. s. Pius/ Magnus Patrię pater. Optimus/ ab oībus appellet̄. Talē oīs populus delicias suas eē dicet: Sicut olim romanus populus Gordianū appellauit. Talē cūcti amabūt ut parētē; uenerabūt ut deū: Sub talis īperio uiuēt q̄ beatissimē:

Amor

munimē/

tū firmis-

simum.

Adaman

tina uin-

cula.

Oculus

regis.

Talis caritate ciuiū septus erit: quę arx inaccessa ē: & inexpugnabile munimētū. Melius. n. tuteſ p̄ncipem amor ciuium q̄ ferrum lateronum: nam ut inquit uerissime Claudianus.

Non sic excubiat: Nō circūstātia p̄ila: q̄ tutaſ amor.

Nō sunt/ nō sunt adamantina uincula illa: quę Dionysius tyrānus dictitabat/ metus/ Violētia/ Classis/

p̄sidiū decē milliū armatorū. Sed beniuolentia/

gratia/ bonitas/ innocētia. Da p̄ncipē talē qualē li-

bellus iste describit: huic affatim p̄sto erūt/ qui oculi

regū/ q̄ aures p̄ncipū apud ueteres dicebant̄: & cū

iucūdiſsimū sit ī rebus humanis amari & amare/ hic

amabit̄ & amabit̄ mutuis affectibus. Hic deniq; cū

ctos habebit/ deuotos/ fideles/ obnoxios nec minus

de uita p̄ncipis/ q̄ de suamet ipsorū incolumitate sol-

licitos. Vex. n. uero cū difficillimū sit/ & oppido q̄

arduū inueniri p̄ncipē talē/ ex oībus his: quę rettu-

limus cōpactū & quasi cōglutinatum. Merito dixit

UT ET PRINCIPE

Dioclitianus impator. Nihil esse difficilius q̄ bene In annu
imperare. Et a scurra nescio quo bene dictum ē. In lo boni
uno annulo bonos principes posse p̄scribi. Quis ē principes
enim tā irreprehēibilis princeps qui nō quasi ī pul
chro corpore aut neuū aut uerrucā habeat? Videor
facturus opere p̄ciū: si hodiernā hāc enarrationē uer
sibus clusero: a poeta luculento graphice & cōcinni
ter factis ad principē intuēdū: quos scribi debere cē
semus pro foribus omniū adiū principalium: quos
habere principes cordi & memoriā saluberrimum
puto: Versus autem de quibus loquor: qui didasca
lici & instar protreptici probantur: hi sunt.

Tu ciuem pattemq; geras: tu consule cunctis
Nec tibi/nec tua te moueant/sed publica uora.
In commune iubes si quid censesq; tenendum
Primus iussa subi:tunc obseruantior æqui
Fit populus:nec ferre uetat/cū uiderit ipsum
Auctorem parere sibi:componitur orbis
Regis ad exemplū.nec sic inflectere sensus
Humanos edicta ualent q̄ uita regentis.
Mobile mutatur semper cum principe uulgus.

Superat ut ostēderemus in romano impio hosce
oēs status: de qbus ante dictū ē extitisse. Qd ut sum
matim & quasi trāseūter attingā. A Platone philo
sophiaq; didicimus naturales eē cōuersiones quas
dā rerū publicarū ut eā tū a principibus tenerentur:
tū a populis aliquādo ab optimatibus: Qd potissi

Claudia
ni uersus
memora
biles.

LIBEL.DE OPTIMO STATV

Virtus
Fortuna.
Cæsares
tanq̃ filii.
 mum accidit romanæ reipu. quæ ut sublimibus in
 cremētis augeret uirtus & fortuna plerūq; alioqui
 dissidentes mutuo cōcordiæ nexu conuenerūt: & ita
 factū est: ut populus Romanus uirtute/ ac fortuna
 simul suffragātibus: Virtus. n. sine fortuna mēca est
 & mutila: ad summū fastigiū peruenerit. Cuius pri
 ma etas & quasi incunabula sub septē regib; annos
 ppe. ccl. fuerūt. Dein atate ingressus adultā modo
 sub Aristocratico mō sub Democratico statu uires
 exercuit & lacertos mouit p annos circiter. cccc. Tā
 de post gētū/ nationū/ regū ceruices oppressas. post
 subactā diutinis bellis maximā orbis terrarū partē:
 Vrbs uenerabilis Cæsaribus tāq̃ liberis suis regen
 da patrimonii hoc ē imperii romani iura pmisit. De
 quibus Suetonius Trāqllus unus oīum cōpositissi
 me diligētissimeq; cōscribit: Cuius libros multiu
 ga: nec triuiali eruditione pgnātes scaturiētesq; una
 cum commentariis nostris hoc anno enarrabimus:
 dabimusq; operam/ ut edulia nostra nouis condi
 mētis cōdita/ faciāt ad stomachū: sintq; citra nausēā
 & facietatē. Trāqllō copulabitur Oratius Flaccus:
 Cuius sermones nō minus frugiferi q̃ uoluptifici fu
 turi sunt animis auribusq; auditorū purgationibus.

τελος.

Impressum Bononiæ per Benedictum Hectoris
 Bibliopolam Bon. anno Dñi. M. IIID. Eid.
 Decemb. 10. Bētiuolo feliciter regnāte.

Regeſtum.

A.iiii. B.ii. C.iiii. D.iiii. E.iiii. F.ii.

STATVS CIVITATIS

Regelung
A. m. B. n. C. m. D. m. E. m. F. m.

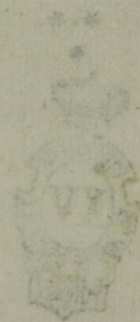

d

PHILIPPI BEROALDI LIBELLVS
QVO SEPTEM SAPIENTVM
SENTENTIAE DISCV-
TIVNTVR.

PHILIPPO BERGALDI LIBELLVS
QVO SEPTIM SAPIENTVM
SENTENTIAE DISCV
TIVNTVR.

Ad Clarissimum Ioannem Vartimbergensem scho-
lasticum Boemū Philippi Beroaldi Bonoñ.
Epistola.

VLTA me amabilissime mi Ioannes ut
m tibi Libellum hunc nominatim dedicem
hortantur & inuitant: Tua erga me mihi
pspectissima beniuolētia: Mirus studiorū
amor: genuina probitas: hilaris comitas. Mores dese-
cati: quæ sunt uera hominis honestamēta: ad hæc no-
bilitas familiæ Vartimbergensis apud Boemos ho-
noratissima: quæ arcto cognationis nexu copulatur
cum illustrissimis Principibus Rosensibus: quibus
affinem esse & necessarium maximus ē honos: quos
ego summa cum reuerētia diligo: quorūq; beniuolē-
tia cum primis gloriōr: hortamentū quoq; non mini-
mum fuit meū illud solemne: quo nobilibus schola-
sticis transmontanis hoc genus libellos nuncupatim
dicare cōsueui. Imprimis uero aurem uellit tua illa:
qua in me pliberaliter es usus munificētia: qua effe-
ctum est: ut cū preceptorī discipulus debere consue-
uerit. Ego tibi discipulo doctor plurimū debere me
profitear. Vitiū autē ingratitudinis q̄ tetrū/q̄q; ī ama-
bile sit: homo nemo nō nouit. Sapiētis uiri uerbum
est: ingratus ne sis: Persæ in ingratos seuerissime ani-
maduertunt: Apud Athenienses aduersus ingratos
actio constituta est. Igitur ne malum nomen sim: Ne

Laus Io-
annis.

Cōtra in-
gratos.

Malū no-
men.

A ii

ingratum agam: quo in uitio nihil mali non inest.
 Tibi peculiariter dono: dicoq; opusculum hoc quā-
 tulūcūq; est: & pro argentaria liberalitate chartariam
 remunerationem rependo ac repono: Quę tamen ta-
 lis est: ut apud ingenuos uirtutisq; cultores: qualis es
 tu: Auro gratior esse & soleat: & debeat. Tu rogo ut
 id quicquid est ex chartacea supellectile nostra de-
 promptum hilaro uultu: & obuiis ut aiunt manibus
 excipias: & post sanctiores iuris pontificii paginas:
 post ebibitam serię lucernę fuliginem: summas in
 manum libellum hunc non minus uarietate rerum: q̃
 breuitate expetibilem. Philosophica est incude for-
 matus: & ex illius philosophię secretariis erutus: quā
 gręci pareneticen: nostri pręceptiuam appellant. Ti-
 tulus est Heptalogos. Ex gręca scilicet festiuitate: qđ
 si latinam inscriptionē mauis: septem sapiētes inscri-
 bito. Sed quid nugis hisce meis lenocinor: cum tu li-
 bentissime lectites: sine fine lecturias: cum mei nomi-
 nis meęq; quātulacūq; est: eruditionis amator:
 laudator: admirator semp extiteris. Ego
 uero amicitias Proborum: inter
 quos ipse splendescis: sitiē-
 terq; expeto: diligē-
 ter colo: perēni-
 ter seruo.
 Vale.

PHILIPPI BEROALDI HEPTALOGOS
SIVE SEPTEM SAPIENTES.

AGNVM miraculum est homo Viri
m ornatissimi: Maximum miraculum est
sapiens homo: qui ad beate uiuendum
se ipso contentus est: qui supra Fortu-
nam collocatus instar liquidī cœli imperturbatus de-
fecatusq; degit. Cuius serenitatem nulla tempestas
obducit: Cui cū deo uirtute conciliante cognatio est:
qui ut celeberrimi conditores dixere. Est mortalis q^{ui} Sapiens
dam deus: & cum raritas ipsa conciliet rebus admira- deus mor-
tionem. Tam raro hominem sapientem uidere con- talis.
tingit: ut sepius nullam peperisse arbitretur Arpinas
Orator: q̄ fuisse sapientem. Antiquitas multos quidē
multiugis uirtutibus præcellentes prædicat. Sed ex
his septem tantum sapientum nomine censentur.
Adeo ex infinitis millibus mortalium rari extitere
digni tanto cognomine. Nec hi quidem ipsi qui no-
minati sunt ut inquit. M. Tullius sapientes fuerunt.
Sed similitudinem quādam gerebant spetiemq; sa-
pientum. Horum sententiæ quādam catholicæ circū
feruntur: quæ non tam hominum q̄ oraculorum sunt
existimandæ. Quid enim aliud est oraculum: q̄ uolū Oraculū
tas sententiæq; diuina hominis ore enūtiata? Et quos quidē
tandem Antistites sanctiores inuenire sibi diuinitas
potuit: q̄ Solonem/ Thalem/ Chilonem/ Reliquosq;

LIBELLVS

in sapientum albo conscriptos: per quos humano ge-
neri praecepta saluberrima traderent. Qui uerborū
parci rex fecundi bracteata dicta non parum multa
sententialiter protulere: Quae breui periodo conclu-
sa latissimā cōtinēt explicationē. Instar legum: quarū
scriptū angustū ē iterpretatio diffusa. Ex his ego ho-
dierno die singula singulorū apophthegmata dele-
gi: quae in hoc frequentissimo auditorio cetūq; uiroꝝ
celeberrimo explicarē: Quae inter cetera sunt illustrio-
ra & magis famigerata: quibus nihil sanctius / doctius
conducibilius excogitari posse contenderim. Eccle-
siastici cōcionatores multa quidē salubriter pro pul-
pitis / pro tribunalibus in propatulo in delubris reli-
giosissimis p̄cipere cōsueuerūt. Sed nihil est in sermo-
nibus illoꝝ prolixis clamosisq; septē Sapiētū Ethni-
corum breuib; sentētiis p̄ferēdū / ne dicā comparā-
dum. Quod idē uos ubi perorauero sensuros esse nīl
ambigo. Cūctosq; in sentētiā meā nō tam pedibus q̄
animis ituros asseueranter affirmo. Itaq; dū septēna
septēuiratus decreta a nobis edisserunt uos quēso di-
ligēter attēdite. Hodierna haec oratio ad duas metas
Ad metas diriget / utilitatē & uoluptatē. Utilitas fructū animis /
utilitatis uoluptas delectationem auribus suppetabit. Initiū
& uolu- autem hinc auspicabimur non ex scripto pronuncia-
ptatis. tes: sed prout res suppetent. Ita uerba rebus accōmo-
Dīctum dantes. Male enim ut decēter inquit A finius Pollio
Pollionis uerbis eueniat: si rem non subsequuntur.

SEPTEM SAPIENTVM

Septenarius numerus quem Græci modo hebdomada: modo Heptada appellant: uirtutibus potestatibusq; innumeris præditus esse traditur: de quo nonnulla carptim libasse ab re: quam molior non fuerit alienum. Et illud imprimis quod is numerus septē in cœlo facit stellas: quas græco uocabulo planetas uocamus: quasi erraticas. Nigidius errone ap-
pellat. Septē in tauro uirgilîæ. Septem in polo arctico triones sunt. Septem circuli circum axis longitudinem. In zodiaco quoq; potentia septenarii potentissima. Namq; solstitium a bruma: æquinoctium ab æquinoctio fiunt septimis signis. Et cū in genituris quattuor sint mundi cardines ut docet Firmicus Martenus: mediū cœli imū cœli: ortus Horoscopi & occasus. Omnes hi septenario numero & diametrali radiatione sese uicissim contuētur. Quin etiā septimus conspectus qui fit a septimo zodio hoc est signo plenissimus potētissimusq; habet: qui ut auctor ē Censorinus quosdam iam maturos infantes educit in lucem: q; græce επταμηροι latine septimestres appellant: quia septimo mēse nascunt: Ante quē neq; masculus neq; fœmina salubriter nasci potest. Ad homines quoq; gignendos cōformandosq; uis numeri septenarii ptinet ut. M. Varro. Gellius. Macrobius. Ceteriq; clarissimi cōditores p̄didere: Nā cū i uterū mulieris genitale semē datū ē: primis septē dieb⁹ cōglobatur coagulaturq; fitq; ad capiendā figurā idoneū

Super septenario numero notabilia

Quattuor mundi cardines.

Septimestres.

A iiii

Egressos quoque ex utero materno numerus septēna-
 rius suscipit ac comitatur: post partum an uicturus sit
 infans septima hora decernit. A septimo die nomina
 infantibus imponuntur: tanquam saluti puerili tunc
 primum fidendum sit: ut docet Aristoteles in septi-
 mo de animalibus: plurimis ante diē septimū pereū-
 tibus. Post septimum mensem fiunt dentitiones inci-
 piuntque dentes mandibulis emergere: post annos se-
 ptem primi dentes cadunt. Aliis ad cibum solidum
 subnascentibus atque succedaneis. Septimo quoque an-
 no plene absoluitur integritas loquendi: unde & se-
 ptem uocales apud græcos in usu sunt: licet quinque
 pro septem latinitas tantum usurpauerit. Annis uero
 bis septennis pueri pubescunt. fitque initium genera-
 tionis: quod & Albertus Magnus memorat in octa-
 uo de animalibus. Annis ter septēnis genitura fit pol-
 lens atque robusta: & ut inquit Plinius. Crescit homo
 in longitudinem. quarta annorum hebdomade in la-
 tum quoque fit crescendi modus. quinta omne uirium
 & roboris completur augmentum. In septimo anno
 rum septenario ut saltuatim decurram summamque
 delibem: prudentia & lingua consumatur: ut refert
 Aristoteles in septimo Politicorum: & ut annotant
 Eruditi: septem septies multiplicati faciunt ætatem:
 quæ proprie perfecta habetur & dicitur. Cum uero
 decas Heptadi iungitur idest decies septem anni cō-
 putantur: qui septuaginta sunt: hæc a Physicis credi

SEPTEM SAPIENTVM

tur meta uiuendi. Et hoc uita humanae perfectū spa Meta ui-
tium terminatur. Quod quisquis excesserit ab omni uendi.
officio uacuus ut inquit scitissime Macrobius: soli
exercitio sapiētiae uacat. Et omnem usum sui in sua-
dendo habet. Aliorum munerum uacatione reueren-
dus. Præterea Medici autumant in hominibus ue-
nas uel potius arterias numero moueri septennario:
Discrimina etiam periculorum in morbis maiore
ui fieri putant diebus septimis: eosq; maxime obser-
uāt: quos κριτικουσ η κριση μουσ. Idest iudiciales ap-
pellant. propterea q; ut interpretatur. Cor. Celsus tūc Cretici
de agris iudicatur: Hippocrates septimum quenq; dies.
diem ut efficacissimum apprehendit. liber Galeni est Hippo-
de diebus Creticis siue Criticis: quo septimum diē. crates.
diebus omnibus iudicialibus antecellere tradit potē Galenus
tia & nobilitate. Verum dies in morbis septimi ma-
xime Crisimi idest iudicatorii sunt siue ut elegantius
loquar decretorii. Ita per omnē uitam septimus q; q; Dies de-
annus periculosus & uelut Crisimos est: quem scri- cretorii.
ptores clīctamericum quasi scalarium siue scansilem
nominant. Sed ex his genethliaci difficillimos peri-
culosissimosq; Climacteras duos prodidere annum climacter-
scilicet undequinquagesimum: quem complent an- rici.
ni septies septenni: & annum sexagesimum tertium:
quem hebdomades nouem conficiunt: qui ab agy-
ptiis Androclas dictus est: ex eo quod omnem uiri Andro-
substantiam frangat atq; debilitet: Cuius mentionē clas.

facit & Firmicus Maternus in tertio Matheſeos: Et
olim diuus Auguſtus epiſtola quadam gaudiū ani-
mi teſtatus eſt: q̄ tertium & ſexageſimum annū eua-
ſiſſet communem ſeniorum omniū. præter hæc ſum-
mus modus adoleſcendi humani corporis eſt ſeptem
pedum. Et quibus inedia mori decretum eſt ſeptimo
demū die moriunt̃. Adde q̄ ſeptem fuerunt ſpecta-
ricula in orbe terrarum mirāda: q̄ ſeptem curricula lu-
dorum Circēſium ſolemnia. q̄ ſeptem duces ad op-
pugnādas Thebas proſecti. Et ut hæc tam longo re-
petita principio ad rem noſtram accommodentur.
Septem ſapientes Græciæ famigerati extitere, quib⁹
nomen iſtud dedit ſuperior ætas, ut Auſoniū uerbis
utar, nec ſecuta ſuſtulit, quorum nomina ſunt hæc.
Solon Atticus. Chilon Lacedæmonius. Cleobulus
Lindius. Thales Mileſius. Bias Prieneus. Pittacus
Mithileneus. Periander Corinthius. Hi non parum
multa ſapiēter & ſalubriter p̄cepere publice mortaliū
utilitati, p̄ſpicientes: Ex quorū theſauris totidē aureas
ſententias, quot ipſi ſunt Sapiētes hodierno die pro-
memus orſi a Solone Nomotheta, hoc eſt legū con-
ditore clariffimo ſapiētiffimoq̄: cui ut inq̄t Auſoni⁹.
Fama ſeptem ſapientum palmam dedit.
Eſt igitur Solonis iſta ſententia, ac ſalutare docu-
mentum $\tau\epsilon\lambda\omicron\sigma\ \omicron\rho\alpha\mu\ \mu\alpha\kappa\rho\upsilon\ \beta\iota\omicron\upsilon$ hoc eſt ſpecta-
re uitæ iubeo cunctos terminum: id Creſo Regi di-
ctum omnes homines ſibi dictū putent: iubet Solon

SEPTEM SAPIENTVM

spectādum esse finem uitæ: & ex eo beatos aut misē-
 ros mortales dicēdos: Tanq̃ ante supremū diem bea-
 tus nemo dici merito possit. Sententiā Solonis sub-
 scribit Ouidius illis uersibus uulgarissimis. Sed scili-
 cet ultima semper Expectāda dies homini est diciq;
 beatus Ante obitum nemo supremaq; funera debet.
 Ita est profecto ut inquit uerissime Plinius. Alius de
 alio iudicat dies: supremus de omnibus: ideoq; nulli
 credēdū est: & si uerū facere iudicium uolumus ac re-
 pudiata omni fortunæ Ambitione decernere morta-
 lium nemo dicendus est felix. Tu qui robore corpo-
 ris & ualetudine psperissima te beatū ducis respice ui-
 tæ terminū: nescis qd uesper serus uehat. Nāq; febrī
 cula: uulnuscū uipere dēticulus ulcusculū possunt
 uel Milonis uires: uel Iunii Valēris lacertos uel Ru-
 sticelli Romani Herculis robur subneruare: & unius
 dieculæ spacio omnē: qua prius fidebas fortitudinē
 depopulari. Quin tantulo casu extingui potes: Et si
 cut Anacreon acino uuæ passæ strangulari: sicut Fa-
 bius senator in lactis haustu uno pilo suffocari: Scito
 nihil fragilius homine esse: nihil imbecillius. Tu q
 latifundia ingentia possides & diuitiarum opulētis
 suffarcinatus incedis ostentator insolens: & iactanti-
 culus: specta uitæ exitum. Scito bona fortunæ mobi-
 lia esse: fluxa/instabilia: quæ prout repēte dantur: sic
 etiam repente adimuntur. Cogita multos te ipso lon-
 ge opulētiōres aquam & panem emendicasse: & ut

Specta ui-
 tæ termi-
 num.

Acino u-
 uæ strāgu-
 lat⁹ Ana-
 creon.

Senece uerbis utar locuples es nunquid ditior Pompeio? Cui defuit panis & aqua: qui fame & siti periit: Tu qui fortunæ alumnum immo partum te esse existimas: qui principatu & opibus polles: Cui ex animi sententia cuncta prosperrime succedunt: finē uitę respicito. Cogita quod quiuis beatus uersa fortunæ rota ante uesperam potest esse miserrimus. Cogita multos in medio cursu florentium gloriarum fuisse pessundatos. Et a summo culmine dignitatis excussos.

Ex beatis miserimi.

ex beatis ut uulgo credebantur factos repēte miserrimos. presto sunt innumera felicitatis fluxæ & fortunæ uariantis exempla. Ex quibus duo: aut summum tria ad præsens rettulisse suffecerit.

Dionysius rex rhetor

Dionysius Syracusanus gentium quondam terror regno deuolutus Corinthi ludum litterarium exerceuit: seq; eo artificio sustentauit: filius Persei Macedonum regis artem ferrariam ob querendum docuit uictum: Verum ne longum faciam Cresi Lydorum Regis opulentissimi historiā breuiter summatimq; percurram: Ad hoc negociū prope peculiariter pertinentem. Solon decennali illa peregrinatione cum Sardis ad Cresum peruenisset hospitaliter in regiam exceptus est. Et cū iussu Cresi omnes thesauri oīsq; regia supellex eius oculis contemplanda præberentur. Et cum ipse rex omni ornatu pretiosissimo sese excoluisset sublimiq; in solio cultissimus sedisset: ferūt interrogatum Solonem ecquod formosius unquam

Cresi historia.

SEPTEM SAPIENTVM

spectaculum uidisset respondisse gallos gallinaceos:
 phasianos atq; pauones se uidisse. naturali enim eos
 flore & inenarrabili formositate uestiri. Præterea qd
 facit ad causam: Cresus Solonem percontatus ē quē
 hominum beatissimum uel ut quidam tradūt quem
 hominem se ipso beatiorem uidisset. Tum Solon ci-
 tra assentationem omnem Tellum municipē suum **Tellus a**
 se uidisse respondit docens Tellum optimum uirum **theniēsis.**
 fuisse filiosq; ac nepotes probatissimos habuisse: qui
 cum integerrime sanctissimeq; uixisset: & hoc eui qd
 longissimum mortales degunt feliciter traduxisset:
 pugnans strenue pro patria hoste in fugā uerso mor-
 tem pulcherrimam oppetierat. Iterū Cresus sciscitan-
 te quēnam secundum a Tello beatissimum uidisset.
 Cleobem inquit & Vitonem qui cum dies festus Iu **Cleobis**
 nonis apud Argiuos foret, oporteretq; matrem illoꝝ **Biton.**
 ad solenne sacrificium curru uehi morarenturq; iu-
 menta: tunc ipsi iugum subeuntes: & uicariam boum
 operam obeuntes, in fanum matrē aduexerunt: omni
 bus tantam pietatem laude celebrantibus. Tunc ma-
 ter precata Deum dicitur ut illis premium daret pro
 pietate quod maximum homini dari posset a Deo.
 Post hanc precationem epulati cum parente adole-
 scentes cū somno se dedissent non sunt amplius exci-
 tati inuentiq; sunt mane mortui: optimo genere mor-
 tis defuncti. Tunc Cresus indignabundus conturba-
 tusq; adeo ne inquit o Solon tibi pro nulla contēni-

tur nostra felicitas: ut ne priuatis quidem uiris nos æquiperandos ducas. Et Solon cuius ingenium minime erat adulationibus accommodatū o Crese inquit calamitosus est homo: neq; ante obitum beatus ē dicendus. Cum uiuentis felicitas/ut certantis uictoria instabilis incertaq; sit. Et omnis rei oportet inspicere exitum/quo sit euasura: quoniā multos deus: quibus fortuna subscripserat arriseratq; paulisper radicitus euertit: Hæc cum Solon prope diuinitus disseruisset dimittit pro indocto despectissimoq; qui bonis presentibus prætermisissis iubet spectandum uitæ terminum. Sed q̄ uera foret Solonis sententia euentus ostendit. Nanq; haud ita multo post Cresus cum Cyro Persarum Rege depugnans prælio superatur. Capiturq; incendio destinatus pyræ flagranti superponitur. Tunc cum mentē subiisset Solonis recordatio dictitantis ex uiuentibus beatū eē neminē. Ter ingenti sono exclamauit o Solon/Solon: q̄ interrogatus quāciendi Solonis causam haberet seriē per oēm cuncta Cyro edisserit. miseratur ille uimq; fortunæ uidens cum se quoq; hoīem esse nosceret laudat Solonem: Cresum in amicis habet: quem secum iubet reliquū quod esset uitæ degere. Ita uisus est Solon eadē oratione Alterum seruasse ex regibus: cautiorem & prudentiorē alterū reddidisse. hæc ex Herodoto/Plutarcho/Laertio/Luciano/Ausonio. M. Tullio cæteris. hinc exiit illud Satyrici poetæ.

Exclama
tio Cresi.

SEPTEM SAPIENTVM

Et Cresum quem uox facunda Solonis:
 Respicere extremæ iussit spatia ultima uitæ:
 Secūdu hāc Solonis sententiā uidet̃ dici posse bea-
 tus clarissimus Iuriscōsultorum & legalis doctrinæ
 thesaurus focer meus Vincentius Paleotus. nunquā Beatitas
 a me sine honoris nōtatione nominandus: qui ani- foceri uin
 mi dotibus cultissimus diu inter legales professores centii pa-
 obtinuit in hoc gymnasio primatum: stare ī fastigio- leoti.
 esse summi subselei uirum q̃ dulce q̃ iucūdu sit sciūt
 illi qui eminent: quibus datum est in doctrinarum
 arce consistere. idem diuitias bono modo partas reli-
 quit luculētas: quales inter felicitatis munera nume-
 rat Plato: & Metellus expetiuit. Domus uero Iurif-
 consulti cū sit totius oraculum ciuitatis: Ianua uesti-
 bulum focerī mei perinde ac alterius Mutii Sceuole Dom⁹ iu
 maxima quotidie frequentia consultorū ac summo ris cōsulti
 rum hominū splendore celebrabat: principi autem oraculū
 placuisse cū maxima laus sit summusq; honos: focer ciuitatis.
 meus illustrissimo principi nostro Io. Bētiuolo adeo
 carus adeo iucundus fuit: ut sine illo cenare iucūde
 non posset: ut edulia omnia sine illius condimentis Cōuictor
 insulsa ingratiq; saporis esse uiderent̃. erat. n. fabula prīcipalis
 tor elegātissimus: ac fandi dulcissimus: q̃ cūcta prin-
 cipalis mētis nubila dictorū tēpestiuitate discuteret/
 & facetosa urbanitate exhilaret: qui merito uir oīum Vir oīum
 horarū dici poterat: id qđ de Asinio Pollione seriis horarum
 iocisq; accommodato dictum est. Ad hāc cū omnis

beatitas sine sobole manca sit & mutila ut auctor est
 Aristoteles in primo Ethicorum: ex hac quoque parte
 socer meus felix censeretur potest: qui cum ex duabus
 uxoribus primariis foeminis liberos sex & triginta su-
 sceperit undecim superstites reliquit: & cum meta ui-
 uendi homini esse dicatur Annus septuagesimus: cumque
 felicitas sit in felicitate mori ipse hunc terminum transce-
 dens annos impleuit tres & septuaginta senioque bea-
 tissimo atque honoratissimo degens nuperrime deces-
 sit alui profluuium: quod genus mortis sane lenissimum
 est. quo & maximi Romanorum Imperatores obie-
 re: accessit & hic quoque cumulus consumandae homi-
 nis felicitati: ut feretrum subierint filii octo pientissi-
 mi: ut paternum cadauer in eodem diui Iacobi ad se-
 pulchrum usque humeris hora uespertina ex ritu Pri-
 scorum deportauerint ministerio uespillonum ac san-
 dapilariorum laudabiliter fungentes: quod uni Me-
 tello Macedonico contigisse inter rara felicitatis hu-
 manae exempla memoratur. Libuit ex amoris affe-
 ctu: qui potentissimus est: quo socer genero parentis
 loco est: in hoc diuerticulum non minus fauorabili-
 ter quam tempestiuiter excurrere: ut quem uiuentem reue-
 renter colui: pieque dilexi: eundem defunctum pro ui-
 rili parte commendem posteritati: quam uiuit uigetque
 fama doctrinarum: florent atque in manibus habentur
 consultissima ipsius responsa. Sed cum ad men-
 tionem defunctorum testemur: ut inquit Plinius: me

SEPTEM SAPIENTVM

moriam eorum a nobis non sollicitari: Iam ad propositum redeamus. Vlttramundanum Deum precātes ut manibus soceri tribuat certum in cœlo locum ubi beati sempiterno aũo perfruātur: ut ita inter im/mortales beatissime agat sicut inter mortales felicissime uixit.

Aristoteles in primo Ethicorum Solonis hanc de spectando uitæ fine sententiā reprobāt repercutitq; ut absurdam qui beatos uiuentes dici debere autumat non defunctos: cum felicitas operatio quādam sit. Solonis & illæ sententiæ sunt. Rege cum prius didiceris regi: rationem ut ducem sequere. Nolito malis congregi. Deos uenerare/parentes reuerere/leges aranearum telis simillimas esse dicebat: ut enim illas infirmiora animalia tenere/ualentiora transmittere. Ita his humiles & pauperes constringi: diuites & prepotentes non alligari. Quidam hoc Anacharsi attribuent. Idem eos: qui apud Principē plurimum polerent essentq; maxime fauorabiles calculis ratiocinatorum comparare solebat. Nanq; ut illi interdum maximum numerum interdum minimum designāt Ita & illos prout principibus libitum fuerit. Aliquādo illustres & inclytos haberi. Aliquando obscuros & ingnobiles. Quādoq; posse totum. quādoq; minimum: Cui consimile Orontis Artoxersis generi Apophthegma accepimus: sed iam tempus est ut primo curriculo decurso Lacedæmonium cursorem spe

Sententiæ
Solonis.

leges araneis similes.

B

ctemus. Quemadmodum celeritate quadam peculiari ad metam festinabundus properet.

Laconis- Laconibus semper breuiloquiū cordi fuit: quod
mos. laconismon uocāt: unde Chilon breuiloquus sic inquit γῶτι σαυτοῦ. latine dicitur nosce te ipsum.

siue ut interpretat diuus Hieronymus scito te ipsum: hoc Chilonis præceptū tam salutare est: tāq; ad cunctos generaliter pertinēs ut in templo Apollinis delphici litteris aureis consecratum merito fuerit: ut & ipsi deo ascribatur: qui cōsulenti ab beatitudine: quo

Nosce te itinere perueniret si te inquit cognoueris: Ignorantia
ipsum. enim sui ut inquit Plato uolumine de legibus tertio

Ignoratio perniciosa est: Plautus ī Pseudolo ait in foro uix de
sui pnicio cimus quisq; est: qui ipse sese nouerit. adeo pauci
sa. sunt qui nouerint semetipsos. Nos igitur in præsencia fecerimus operæpretium si curiose trutinabimur atque dispiciemus quemadmodum homo se ipsum noscat. Cuius sententię intellectus atq; interpretatio latissime diffunditur. Et ad res prope sexcentas apposita est.

Solomon in cantico canticorū ad animā quasi ad mulierē sub cōminatione loquens dicit. Nisi cognoueris temetipsam o pulchra inter mulieres. Admonetur anima ex Solomonis præcepto/ut noscat semetipsam: ut impleat Chilonis oraculū γῶτι σαυτοῦ
Interior nosce te ipsum. dicitur autē anima qui est homo ue
homo ani
ma. rus & homo interior ab ecclesiasticis scriptoribus nū

SEPTEM SAPIENTVM

cupat: Agnitionē sui capere si intelligit qd sit & qua
 liter moueat: id est quid in substantia / quid in affecti
 bus habeat: utrū sit sanguis ut Zeno credidit: An spi
 ritus ut Hippocrates / utrū ignis ut Hipparchus: an aer
 ut Anaximenes. An enthelechia ut Aristoteles. An
 essentia αὐτοκίνητος id est seipsum mouēs ut Pla
 to. Vtrum facta sit / an omnino a nullo sit facta: & si
 facta quomodo facta utrū p traducē seminis corpo
 ralis ut origo eius pariter cum origine corporis tra
 ducat: quod sentit Tertulianus: & idem sensisse La
 ctantiū autumat Ruffinus. An perfecta extrinsecus
 ueniens parato iam & formato intra uterum genita
 lem corpori induatur: Et utrum nuper creata ueniat
 in corpus. An prius & olim facta ob aliquā causam
 ad corpus sumēdū uenire existimetur: quod credidit
 Origenes Adamantius. Ignoratur enim quæ sit na
 tura Animai: ut inquit Lucretius. Et ut auctor ē La
 ctantius / nondum inter philosophos conuenit quid
 sit anima. nec unquā fortasse conueniet. Item homo
 cognoscit semetipsum quando disquirat an mortalis
 sit & una cū corpore intereat: ut Epicurei persuasissi
 mum habuerunt & Sadducei existimabāt. An īmor
 talis: ut omnium nobiliū Philosophorū scholæ cōcla
 māt: nū aliud post mortē corpus assumat: quod Py
 thagoras asserit: & Pythagorici dogmatis assertores
 affirmāt: apud quos palingenesia id est regeneratio
 & metempsychosis hoc est trāsanimatio celebrantur.

Varia de
anima.

Ignorat
natura a
nimæ.

Palinge
nesia
Metēpsy
chosis.

Corpus
uas ani-
mi,

Præterea cognoscit se ipsum homo quādo nōscit quæ agenda sint quæ cauenda: quid sibi desit quid abundet/ quid emendandum ut uituperabile/ quid seruandum sit ut laudabile. M. Tullius in prima Thusculana præceptum inquit Apollinis quo monet ut se quisq; noscat: non præcipit ut membra nostra/ statueram figurāq; noscamus/ neq; nos corpora sumus/ sed cum dicit nosce te hoc dicit nosce animum tuum. Nā corpus quasi uas ē animi aut aliquod receptaculum ab animo tuo quicquid agitur/ id agitur a te. Item in epistola ad Quintum fratrem. illud γνοῦ σαυτοῦ noli putare ad arrogantiam minuendam solum esse dictum. uerum etiam ut bona nostra norimus. Item in quinto de finibus bonorum. Iubet nos Pythius Apollo noscere nos metipsos. Cognitio autem hæc est una/ ut uim nostri corporis animiq; norimus: sequamurq; eam uitam: quæ rebus ipsis perfruatur. Plato in Charmide præceptum hoc interpretatur nosce te ipsum: id est temperate uiue. tanq̃ se ipsum cognoscere temperantia quædam sit. Et ita homines templum ingredienti singularem hac sententia deus alloquitur/ nihil aliud præcipiens q̃ uiuere temperanter. Præterea illud γνῶθι σαυτοῦ illū habet intellectū ut norit quisq; quid se potissimum deceat: quod ad omnem sexum/ ad conditiones omnis hominum referri potest. Tu qui princeps es/ cuius nutu cūcta gerunt. nosce te ipsum. Cogita te esse ποίμενα λαῶν

SEPTEM SAPIENTVM

hæc est pastorem populorum: cuius tutelæ salus sub- Princeps
 ditorum commissa est. Noscito princeps te esse ani- pastor po
 mam ciuitatis illam corpus tuum. Te omni indulgē pulorum
 tia fouere oportere ciues tuos & reip. magis q̄ priua-
 ta consulere. Vt gubetnatori cursus secundus/medi- Medico
 co salus/imperatori uictoria/ sic p̄cipi & reip. mode salus pro
 ratori beata ciuium uita proposita est: ut opibus fir- posita.
 ma copiis locuples uirtute honesta sit. Olim legati Scit ū le-
 Scytharum Alexandro Magno dixerunt: si deus es gati scy-
 tribuere mortalibus beneficia debes/ nō sua eripere. tharum.
 Sin autem homo es id quod es semper esse te cogita:
 stultum est eorum meminisse propter quæ tui obliui
 sceris. Tu qui magistratus es nosce teipsum. intelli-
 ge te gerere personam ciuitatis debere. Et iura fidei
 tuæ esse cōmissa. Tu scholastice qui legū: qui ponti- Scholasti
 ficii iuris/q̄ philosophiæ/q̄ medicinæ/q̄ eloquētiæ es cus norit
 candidatus: scito te ipsum/nosce te intus & in cute ut ingeniū
 dicis: ingeniū tuū solerter introspecte: & uide cui disci suum.
 plinæ sis idoneus. Nam ut scite præcipit Oratius.
 Tu nihil inuita dices faciesq; Minerua.
 idest aduersante & repugnāte natura: ut interpreta-
 M. Tullius. Olim Isocrates Ephorū discipulū a fo-
 rensis causis subduxit cōponendis historiis accō- Isocrates.
 modationē ratus. male enim respōdet coacta ingenia Ephorus.
 reluctāte natura irritus est labor. Ideoq; ut monet Se-
 neca inclinādū est eo/quo te uis īgeniū refert: hinc p-
 bari accipim⁹ Alabādēsem Apolloniū: qui cū mer-

B iiii

LIBELLVS

cede doceret/tamē nō patiebatur eos quos iudicabat
nō posse oratores euadere/operā apud se perdere/di-
mittebatq;:& ad quā quēq; artē putabat esse aptū ad
eam impellere atq; hortari solebat. Scriptor in omni
genere doctrinaꝝ noscat semet ipsū & ingenii sui
uires ante perpēdat:& ut salubriter præcipit Oratius
quid ferre recusent quid ualeāt humeri diu secū uer-
set. qua in re dii boni q̄ multi peccant atq; cecutiunt:
qui nec se satis noscunt nec sua. Tu qui inhias hono-
res ambis præfecturas nosce te & dic tecum nūquid
sis dignus illis fascibus/ad quos tam sitiēter anhelas.
Recordare id quod olim dixit Metellus Mario:quē
ad consulatum festinantem & ob id missionem fla-
gitantem monuit,ne super fortunam animum gere-
ret:nō omnia oībus cupiēda esse:debere illi res suas
placere. Opifices/cerdoneꝝ norint semetipsos. me-
minerint tenere se intra pelliculam. Et ut inquit ille
in propria pelle quiescere. Sutor ne supra crepidā iu-
dicet/ut præcepit Apelles:Quod medicorum ē pro-
mittant medici,tractēt fabrilia fabri. Naturæ noscat
semina quisq; suę:unus qsq; sua nouerit ire uia:& ut
uetus uerbū ē:Quā qsq; nouit artē i hac se exerceat.
Sulmonēsis poeta in libris de arte huiusce oraculi sic
meminit.Fama celebrata per orbem littera cogno-
sci quę sibi quēq; iubet. Vbi monet iuuenes ut i ama-
toria palestra norint semetipsos. Nam qui sibi notus
erit solus sapiēter amabit:satyrographus e cœlo dei

Dictum
Metelli
ad mariū

Sutor ne
supra cre-
pidam.

Quā qsq;
nouit
artem.

SEPTEM SAPIENTVM

scendisse prodidit hoc. γυῶθι σαυτοῦ. Quod præcipit intimis præcordiis esse figendū & memori seruandum pectore: siue coniugium quæras/ siue causam agas/ siue senator esse uelis. Neq; enim Ioricam poscit Achillis Thersites. quin etiam si quid empturus es nosce te/ nec mulum cupias qui piscis est pretiosissimus/ cum sit tibi Gobio tātum in oculis. buccæ noscenda est mensura suæ seruandaq; rebus tam magnis q̄ minimis. uersiculus græcus est uice prouerbii celebratus.

Iuuenalis

τοῦ γυῶθι σαυτοῦ παρταχού ἐστι χρησιμῶς. quod significat nosce se ipsum ubiq; esse frugiferū. Et nullū mehercule pōt esse pceptū cōducibilius. & quod in uniuersum ad omnia melius accommodari possit q̄ hoc. Quod si unus q̄sq; uestrū in omnibus actionibus suis habuerit in memoria atq; in pectore pleraq; agetis utilius inoffensiusq;. Chilonis & illæ sententiæ celebrant. In uia non festinandū. inter loquendū nō agitandā manū quoniā id uecordiæ specimen est: linguā in cōuiuio cōtinēdā: dānū potius q̄ turpe lucrū eligendū. iracundiam superandam.

In uia nō
festinādū

Sed iā a Chilonis curriculo ad Cleobulū stadio-
dromon trāseamus. is igit̃ sententiā illā bracteata
& uere auream cōdidit ἀριστοῦ μετροῦ. Quod la-
tine interpretatur optimus est modus. huc pertinet
illud quoq; grace dictum. μὴ Δὲν ἀγαπ id est ne
quid nimis: quod tam celebre factum est. ut comico

Sentētia
Cleobuli
Optimus
est mod⁹.
Neq; ni-
mis.

B iiii

quoq; Terentii uersiculo expressum sit: id arbitror
 apprime in uita esse utile/ nequid nimis. Plinius Chi
 lonis præceptū esse autumat nihil nemiū cupere. Sed
 id siue ab hoc siue ab illo dictum sit parum refert: Et
 nihil ad nos. dummodo constet dictū esse & sapien
 ter & a sapiente: porro autem quid sapiētius quid sa
 lubrius præcipi potest: q̄ modū esse optimum eūq; in
 rebus omnibus custodiendū. Nam loquendi & tacē
 di/ uigilandi & dormiendi optimus est modus. studia
 labores/ cultus/ supellex. deniq; quicquid in omni ui
 ta est modū istū mediocritatēq; requirunt: tanq̄ rem
 rerum omniū optimā saluberrimāq;. Plinius permi
 tiosissimum esse inquit in omni uita quod nimium.
 Plinius. Plautus in Penulo modus omnibus in rebus soror
 Plautus. optimus est habitu: nimia omnia nemiū exhibēt ne
 gociū hoībus ex se. Plinius minor. Optimus inquit
 modus est. quis negat. Quintilianus in quarto. mo
 dus ubiq; custodiendus est. Plato in Menexeno præ
 cipit parendū esse ueteri prouerbio qđ ē μὴ Δεῦ α
 γὰρ id est nihil nimis: ut siue pecunias homo nāci
 scatur ac filios/ siue amittat/ neq; letitia immodica exul
 tet/ neq; dolore nimio cōflictetur. Philosophi tradūt
 Virtutes uirtutes esse mediocritates/ quod græce dicūt. τὰς
 mediocri ἀρετὰς μεσότητας εἶναι. Aristoteles in Eth
 tates. cis quid aliud docet q̄ uirtutē esse mediocritatem in
 Aristote medietullio excessus ac defectus collocatā. ut quicqd
 les. a modo medioq; recedit id inter uitia sit anumerādū

SEPTEM SAPIENTVM

qđ Oratius poeticis nemeris eleganter cōplexus est:

Virtus ē mediū uitiorū & utrinq; reductū. Itē in ser-

monibus . Est modus ī rebus sunt certi deniq; fines.

quos ultra citraq; nequit consistere rectum . Schola

omnis eruditorū clamat cuncta ferme ad mediocrita

tem referenda: quam merito auream appellant/ quæ

oratiano preconio sic extollitur. Aureā quisquis me-

diocritatē deligit tutus caret obsoleti sordibus tecti

caret inuidēda sobrius aula. M. Tullius mediocrita

tem in uestitu sicut ī plerisq; rebus optimā esse pre-

cipit. hinc nimirum Hesiodus dimidiū plus toto esse

intelligi uoluit: cum ait πλεον η μισυ παντος: qđ

uidelicet moderatū īmoderato melius ē: & ita Plato

enodat Hesiodicū scirpū/ qui libro tertio de legibus

& in quarto de rep. scribit rectissime dictum esse ab

Hesiodo dimidiū plus esse q̄ totū quando uidelicet

totum comprehendere noxiū est: dimidiū uero

temperate se habet: docetq; principatū moderate cō-

stituendum esse & ad mediocritatem redigendum.

Consimiliter Aristoteles in quarto Politicorum di-

midium esse plus toto docet: ex eo quod gubernatio

moderata durabilior ē & melior q̄ īmoderata . Extat

in appendicula cōmētariorū nostrorū in Trāquillū

interpretatio explicatio super hoc Hesiodi parado-

xotato. Quod moderatum īmoderato anteponen-

dum & optimus in principatu modus sit euidenter

ostendit exēplū Theopompī dignū memoratu: qđ cum

Virtus ē

mediū ui

tiorum ,

Dimidiū

plus toto

Paradoxo

xotato he

siodicum

Exēplū

Theopō

pi.

Ephori. esset Rex Sparthanorum Ephoros primus instituit. Qui ita regiae potestati apud Lacedemonios oppositi sunt: sicut apud Romanos Tribuni plebis consulari imperio obices & refractarii opponerentur. ob id cum uxor maritum criminaretur dicens eum relictum filiis minorem potestatem fertur Theopompus laudabilem uocem emisisse. Relinqua inquit minorem filiis potestatem o uxor sed diuturniorem. hoc idem sensit Alexander Romanorum imperatorum moderatissimus: qui cum ei mater Mamaea & uxor Memia nimiam ciuilitatem ac moderationem in principatu agendo obiecerent: & saepe dicerent: molliorem tibi potestatem & contemptibiliorem imperii fecisti. Scite respondit sed securiorem atque diuturniorem. huic dies nunquam transiit quo non aliquid mansuetum/ciuile/pium fecerit: qui ueluti sententiam illam probans: qua dicitur/moderata durat. Tante fuit moderationis ut omnibus se blandum affabilemque preberet.

Dictum Alexander Romanorum imperatorum moderatissimus: qui cum ei mater Mamaea & uxor Memia nimiam ciuilitatem ac moderationem in principatu agendo obiecerent: & saepe dicerent: molliorem tibi potestatem & contemptibiliorem imperii fecisti. Scite respondit sed securiorem atque diuturniorem. huic dies nunquam transiit quo non aliquid mansuetum/ciuile/pium fecerit: qui ueluti sententiam illam probans: qua dicitur/moderata durat. Tante fuit moderationis ut omnibus se blandum affabilemque preberet.

Sanitas Aristoteles in problematis ad medicum pertinentibus secunda inquit uoletudo mediocritas quadam est frigido & calido/humido/& sicco: ex quibus corpora mortaliu compacta sunt/temperatis & mediocritate quadam congruentibus: quorum defectus/uel excessus morbos gignit ut medici tradunt. Et ut auctor est Plato in Timeo elementa siue principia ex quibus constamus: per excessum defectumque ex proprio loco in alienum translata intestinam quadam seditionem & egritudines inferunt. Inde, n. fit: ut imodice aut cale-

SEPTEM SAPIENTVM

scant frigida: aut madescant arida. Et cætera omnia si-
militer permutentur. Et ita mediocritate ac tēperamē-
to de corporibus subducto mutationes uariæ. morbi/
corruptiones prope ifinitæ irroborant atq; inualeſcūt.
huius platonice sententiæ testimoniū citat Galenus
in primo de elementis: cui subscribit schola medico-
rum. & Cor. Celsus astipulat: qui sic refert in primo
ex quattuor principiis uel superans aliquid uel defi-
ciens aduersam ualeitudinē creat: Columella quoq;
libro quarto agricolationis opus ē inq; inter has tam
diuersas inæqualitates magno tēperamēto: quod in
corporibus nostris quoq; desideratur: quorum bona
ualetudo calidi & frigidi. humidi & aridi densi & ra-
ri certo & quasi examinato modo continet. Galenus
in libris cōplexionū. Cōplexionē æquabilē ac mode-
ratā dicit esse optimā. Nō me præterit causas morbo-
rum plurifarias a medicis pponi: quarū alias uocāt
abditas alias euidētes: & Hippocrates in libro de fla-
tibus spiritū morboꝝ oīum patrē & auū nūcupat: ue-
rū ex cūctis id colligit qđ initio ppositū est. sanitatē
mediocritate subsistere: optimū esse in rebus huma-
nis modū: imoderata reprēsibilia: qđ adeo uerū est:
ut sapiens insipientis æquus iniqui nomen ferat. ul-
traq; satis ē uirtutē si petat ipsam: ut ex remediis uitia
fiant si nimia & imoderata sit medicina: Qua ppter
diligēter etiā atq; etiā caueāt medici: q uita nra ne-
cisq; impatores sunt ne i porionibus medicamentoz

Cor. Cel
sus.

Columel
la.

Galenus

Spiritus
pi mor-
borum.

Catapo- propinandis excedant modum/ut Catapotia ut Ale-
ria. xipharmaca/ut Antidota mixturis rerū medicarum
Alexi- salutarī tēperamēto compositis propinent: ut potius
harma- intra modū medicina salutariter coherceatur/ q̄ supra
ca. modum letaliter exuberet. Error enim in medico pe-
 stiferus est: nec patitur emēdationem: & ut auctor est
 Galenus in primo simpliciū. Medici errātes p̄cipita-
Cib⁹ im uerunt secū gentes innumeras. Cibus quo alimur &
modicus substētatur noxius fit corpori & exitiabilis si sit im-
noxius. modicus. Venæ/ut auctor est Cato Portius/sufflatæ
Auicēna. ex cibo non possunt perspirare in toto corpore: unde
 aliquis morbo nascit̄. Et ut refert Io. Chrysostomus
 quod in decretis quoq; canonicis repetitū est. Abun-
 dantia cibi morbum facit/ & molestias ingerit/ & egri-
 tudinem generat: proinde salutariter p̄cipit Auicē-
 na inter classicos medicos clarissimus ita surgendum
 a mensa ut reliquæ appetentiæ adhuc supersint. Vi-
Vinū per no quo uires/ sanguis/ colos hominū alunt̄. cuius uti-
niciosum litatē Asclepiades uix deorū potentia æquari posse
si modus pronūciauit/ nihil pernicio/ siūs ut inq̄t uerissime Pli-
absit. nius si modus absit. Idem alibi uelut ex oraculo ceci-
 nit multo utilissimā esse temperantiam in cibis. Item
 inter medicinas ab homine pendentes esse ait absti-
 nere a cibo nimio aut potu. Vīno modico neruī iuuā-
 tur. Copiosiore leduntur: sic & oculi: quid multa.
 Adeo antiqui modū esse optimum in rebus credide-
 runt: ut in agricolatione/ in qua quanto quis maiora

SEPTEM SAPIENTVM

possidet latifundia tanto fortunatior censetur: modū Modus
agri imprimis seruandum putauerint: quippe ita cē- agri ser-
sebant satius esse minus screre & melius arare: super uendus.
quo Lucius Columella omnis rusticationis con-
sultrissimus sic scribit. Nos ad cetera præcep ta illud
adiicimus: quod sapiens unus de septem in perpe-
tuū posteritati pronūciauit: adhibendū modū mēsu-
ramq; rebus: idq; ut non solum aliud acturis sed &
agrum paraturis dictum intelligatur: Ne maiorem
fundū q̄ ratio calculorū patitur emere uelit. In eadē
sentētia Virgiliū fuisse animaduerto ita præcipiētē.
Laudato ingentia rura exiguum colito. Exiguū
Plinius quoq; noster cui nihil intentatū nihil in exp colito.
tum fuit. iudico inquit modum rerum omnium uti- Iuricon-
lissimum. Quin etiam Iuriconsulti modū in suppli sulti.
ciis decernēdis probātes salubriter præceperunt pœ-
nas interpretatione legū molliendas/moderandasq;
potius esse q̄ exasperandas. Igitur ne immodici imo-
deratq; iudicemur cludamus modū optimū utilissi-
mumq; esse rerū omnium concinētes cum Sidonio
Apollinari. Lindie qd' Cleobule canis modus opti- Sidonii
mus esto: item Lindie tu Cleobule iubēs modus o- Versus.
mnibus ut sit. Inter Cleobuli sententias celebriores
& illæ sunt. Ingratus ne sis. amicos beneficiis fouen-
dos inimicos amicos faciendos. Ante q̄ domo quis Vxor cōi-
exeat quid acturus sit secum cogitet. Rursus cum re par eligē-
dierit quid egerit remetiatur. Vxorem comparem eli da.

LIBELLVS

gendam. Audiendi magis q̄ loquēdi studio sum esse oportere.

Thales . Subsequit̄ Quarto loco Thales Milesius: qui si Apuleio credimus ex septem illis sapientiæ memoratis uiris fuit facile precipuus: utpote qui Geometriæ primus repertor extiterit. Et naturæ reꝝ certissimus explorator. & Astroꝝ peritissimus cōtēplator: qui aquā principiū reꝝ esse censuit: Cui Tripos ex præscripto oraculi datus est: cū sapiēti dādū esse cecinisset: is itaq; uadimonia perinde ac noxia præcipit fugiēda: cuius hæc sūt uerba. *εγγυα παπα ΔΑΤΗ.*
Sponde presto est noxa , latine dicitur/ spōde noxa p̄sto est. per mille possum ut Ausonii uerbis utar currere exēpla ut probē predes: uadesq; p̄cēitudinis reos: sed nolo nominatim quēq; dicere sibi quisq; uestꝝ dicat & secum putet: spondere quantis dāno fuerit & malo: Plinius inq̄ comitē æris alieni atq; litis esse sponsionē. Eāq; sentētiā assignat Chiloni Lacedæmonio: sunt nō parū multi Codices Pliniani in quibus nō sponsionē legas sed miseriam: utraq; lectio suos assertores habet.
Plato in charmide Plato in Charmide inscripta esse pro Apollinis delphici templo testat̄ tria hæc p̄cepta. Nosce se quēq; nihil nimis: Et spōsioni adiūcta icōmoda: Laertius Diogenes Chilonis inquit hæc sentētiola est: sponsioni non deesse iacturā. Sed pleriq; omnes eā assignāt ascribūtq; Thaleti. Quod & nos sequimur: De quo Sidonius Apollinaris Thales Mileto genitus

SEPTEM SAPIENTVM

uadimonia culpat: Et aliubi: Mileto q̄ crete Tha-
les uadimonia damnas: ex hoc saluberrimo p̄cepto
ad monemur cauere a sp̄sionibus: ne uerborū obli-
gationibus uinciamur: ne predes: uades: sp̄sores qđ
detrimentosum est: efficiamur: multos redegit ad in-
citas & egestatē formula illa stipulationis. Mihi de-
cem dabis: dabo. Mihi decem dare spondeſne? spon-
deo. hoc est illud damnosum uerbum: de quo intelle-
xit Ouidius illo uersiculo.

Vni⁹ ut uerbi grādia dāna ferat. hec ē plautia stipu-
latio ex Pseudolo: ubi senex stipulat uerbis ita cōce-
ptis. Viginti minas dabin? Respōdet Leno dabunt?
& ita ex hoc uerbo obligatus uinginti minas soluere
cogit. Vnde mox queribundus dolēter inſit. Aufe-
retur id premiū a me quod p̄miſi per iocum. Cauete
ergo hoc uerbū spondeo: cui comes est noxa, siue ia-
ctura. Cauete a stipulatione: quæ obligat p̄miſſores:
quæ ut diffinit Pōponius iuriscōſultus titulo de uer-
borū obligationibus: est uerborū cōceptio: qbus is: q
int̄rogatur datur: facturū ue se id quod interroga-
tus est spondet: pragmatici hoīes ī callido uersutoq;
iure solertes: quorum aucupia sunt uerborū syllaba-
rumq; tendiculæ: omnibus p̄ceptis historiis uersibus
cauere iubent & uetant credere. Alterum se facere ait
M. Tullius ut scilicet caueat. Alterum ut non credat
se facere non posse. Vos utrūq; facite diligenter ca-
uete: nec temere credite: Nam qui cauet ne decipiat.

Vadimo-
nia culpat

Formula
stipulatio-
nis.

Plautin⁹
stipulator

Finitio sti-
pulationis.
Tēdiculæ
uerborū.

Cauere
iubent.

Credere
uetant.

LIBELLVS

ut inquit Plaütinus senex: uix cauet cum etiã cauet:
 etiam cum cauiffe rarus est: sæpe is cautor captus est
 apud Liuium ait Philippus Macedonum Rex non
 omnium se fidei credere: cauendi autem credendiq;
 intellectus multiplex est. Et ad multa protenditur.
 Nō puta ram. uerbum illud uetus: non putaram. In omni negotio
 turpe est. Cuius comitem scitote esse poenitentiam.
 Rei dicti Subit hac in parte admirari Priscorum diligentia:
 pmissores. qui reos dici uoluerūt eos: qui quid pmississent spo-
 pondissent ue. Caueamus ergo ne per sponsionem:
 in numero reorum habeamur: ne unius uerbi fluctu
 in dispendii scopulum illidamur. Thaletis & ille sen-
 tentia circumferuntur. Antiquissimum omnium esse
 deum/pulcherrimum mundum/uelocissimum men-
 tem quæ per uniuersa discurrat: sapientissimum tem-
 pus: quo omnia inueniatur. Idem trium maxime rei
 Triū cāa gebat gra rum causa gratias sese agere natura dicebat: quod ho-
 tias deos. mo & non bellua: q; uir & non fœmina: q; græcus na-
 tus esset & non Barbarus.

Sed iam peracto quarto curriculo: quintum decur-
 ramus/ cuius quadrigarius ac ductor est Bias Pri-
 enensis: is olim filio ad Aegyptios proficiscenti prece-
 pit/ ut εφοδιον προσηρασ idest uiaticum ad se-
 nectutē sibi cōpararet/ uirtutē nimirū pro uiatico in-
 telligēs quæ sola est certa ac uera possessio. Idem cū
 patriam Prienā cæpisset hostis cæteris multa de suis
 rebus dum fugiunt asportantibus admonitus a quo-

SEPTEM SAPIENTVM

dam ut idem ipse faceret: ego uero inquit facio: nam
omnia mea mecum porto. huius itaq; Biantis est illa
sentētia: οἱ πλεῖστοι κακοί. latine dicitur plures sunt
mali: q̄ sit hoc uero uerū homo nemo gnarus sciūsq;
rerum humanarum est qui ambigat. Deteriorū ma-
gna natio est. ut inquit uerissime Cicerō: boni uero
singulares: omne tempus Clodios ut Senecę uerbis
utar: non omne Catones fert: ad deteriora faciles su-
mus: & Catilinam ut ait Satyroglyphus quocūq; in
populo uideas quocūq; sub axe: sed nec Brutus erit
Bruti nec auūculus usq; Rari quippe boni numero
uix sūt totidē quot Thebag; portæ uel diuitis hostia
Nili. Apud sodomitas ut canonicę scripturę prodi-
derunt. Decem boni inuenti non sunt: Quorum bo-
nitate improborum uitiositas sustentari posset. Mo-
res boni ut inquit Plautus in trinūmo sunt intermor-
tui. Mores uero mali quasi herba irrigua succreuerūt
uberrime. Cum uideris forum multitudine refertum
& septa concursu omnis frequentię plena: scito illic
tantundem esse uitiorum quantum hominū: omnia
uitiis ac sceleribus plena sunt: mali inter malos uiui-
mus. Nobiscum bene agitur si inter pessimos nō si-
mus. Quoties uirū bonum uidere cōtingit illi assur-
gito illi caput aperito: illum ut deum colito. uia uitio-
rum lata est: & decliuis: & ideo cūctis per uia: uia uir-
tutis angusta: cliuosa senticosa: & ideo paucissimis
patēs. Fimbria olim iudex electus in causa Pinthiæ: cosa.

Oīa mea
mecum.

Mores
boni in-
termor-
tui.

Mali iter
malos ui-
uimus.

Via uirtu-
tis senti-
cosa.

C

Nó lique qui sponſionē fecerat: quod uir bonus eſſet: iudica-
re de uiro tu illo ſuperſedit dicens non liquet: Quoniam ut uir
bono. bonus aliquis ſit: ea res innumerabilibus officiis &

Mali im-
periti.

imperitos & barbaros: qui ius æquum ſacros mores
 negligunt: tanq̃ plures dixerit Bias eſſe imperitos ac
 iniquos: Quod euidentiffime planū eſt: quotus enim
 quiſq; aut peritus aut peritiæ eſt aſſectator? quotus
 quiſq; ſtudet ingenuis diſciplinis: imperitia atq; bar-
 baria hoc tempore graſſat & uiget: exploſa elimina-
 taq; eruditione atq; humanitate. Idiotis ludibrio ſūt:
 ſi qui ſunt boni. Imperiti in honore ſunt atq; eſtima-
 tione. periti probro atq; cauillis obnoxii eſſe ceperūt.
 Magna ē ut dicebat Tuſculanus Cato uirtutis incu-
 ria. Si mali imperiti boni conſequēter periti dicent:
 & quis non uidet inter mille uix milleſimum bonū
 hoc eſt peritum merito dici poſſe? Malos ab antiquis
Malip̃ ui pro uiliſſimis dictos eſſe docet Plinius ſic ſcribens.
liſſimis. Quonam modo inquit utiliſſime coluntur agri?
 Exoraculo ſcilicet malis ac bonis. Itaque cum abauī
 dicerent malos intelligere uoluiſſe uiliſſimos. Quod
 ſi mali ex hoc pliniano interpretamento pro uilibus
 accipiunt: quis non uidet plures eſſe uiliores: deſpe-
 ctiores: ſordidiores. Quiſquilias hominū & retrimē-
 ta? Exemplis res non eget: quæ luce clarior eſt. Nos
 quoquomodo mali dicantur ſiue improbi: ſiue impe-

SEPTEM SAPIENTVM

riti siue uiles elaboremus contendamus enitamur:
ne inter malos enumeremur: ut sententia Biantis ua
nidica & mendax comprobetur in nobis. Imo enixe
curemus ut simus potius similes sacerdotibus ægypti
quos Piromas uocant. Est autem piromis græca lin-
gua καλὸς καγαθός. idest honestus & bonus. Hic
idem Bias dicere solebat. malle se inter inimicos iu-
dicare: q̄ inter amicos. quippe ex amicis alterū prorsus
futurum inimicum. Ex inimicis autem alterum
amicum. Idem interrogatus. quid nam faciēs homo
delectaretur lucrans inquit.

Piromes
qui

Lucrans
delectare
tur.

Sexto curiculo prodeat ad cursuram Pittacus Mi-
thyleneus: qui Phrynonē Atheniēsiū ducem mono-
machia hoc est singulari certamine cōgressus intere-
mit: cū instar Retiarii rete emisso illum implicasset.
huiusce Pictaci illa est celebrata sentētia γρηγορή και
πορ latine dicit̄ noris tēpus: uel noris opportunitatē
siue tempestiuitatē. Romana uox est ueni in tempo-
re. Interpretatio huiusce sapiētissimi dicti saluberrima
est: ut scilicet norimus in rebus agendis obserue-
musq; opportunitatē. ut in tempore cuncta aggredia-
mur. Terentius rerū omniū esse primum tempus ait:
reputent cuncti ut uerbis Ausonii utar quotus offen-
sam incidat: spectata cui nō fuerit opportunitas. Me-
dicus in danda egroto medicina norit καιρός. idest
tempestiuitatem. Nam ut inquit ille. Tēporibus me-
dicina ualeat. Cōtra nihil ē in morbis magis periculo

Pittacus
mithyle-
neus.

Nosce tē
pestiuita-
tem.

Intempe-
stiuā me-
dicinā pe-
stifera:

sum nec magis pñitiosum q̄ imatura medicina: quod
 & memorat Seneca in libro ad Albinam matrem de
 consolatione: præcipit Plinius noster cauendum ne
 ex remediis uitia fiant: Quod euenit nimia aut intē-
 pestiua medicina. Nolo commemorare q̄ multi ita
 pereant dum intempestiua pharmaca propinantur.
 In cibo quoq; dando o medice γρωθι καιροϋ nosce
 quando tempestiuum est: Nam ut uerissime scribit
 Cornelius Celsus optimū medicamētum est oppor-
 tune cibus datus: qui quando dari debeat inter medi-

Cib⁹ i tē cos non satis constar. Notum est illud ouidianum,
pore me- Ipsa leget tempus: medici quoq; tempora seruant.
dicamen καιροϋ idest tempestiuitas tantum pollet. ut uinum
tum. quod alioqui noxiū est languentibus in tempore
 datum medeatur. Quod Ouidius quoq; planissime
 significat illo uersu. Data tempore profunt
 Et data non apto tempore uina nocent.

Asclepia Huius rei obseruationem probe callebat Asclepia-
des de ui des: qui primus uino opitulari inuenit dando scilicet
no dādo. κατὰ καιροϋ: idest in tempore: qui unum de uino dā-
 do uolumen condidit. Hippocrates in Aphorismis
 & Galenus libro sexto simplicium docent dolores
 oculorum uino meraco solui: quod ita interpretamur.
 si tempestiuiter detur. Tu qui aditus faciles ad prin-
 cipem queris/cupisq; uoti compos euadere. γρωθι
 καιροϋ noris oportunitatem: & quæ mollissima fan-
 di tempora: Cuius præcepti gnarus Poeta sic cecinit.

SEPTEM SAPIENTVM

Sola uiri molles aditus & tempora noras.
 Plautus opportunitatē innuens efficacissimam esse
 in rebus ait in Pseudolo: ipsa mihi opportunitas nō
 potuit opportunius aduenire. Item i menechmis nō
 potuisti magis per tempus mihi aduenire q̄ aduenis.
 Ita ego soleo/comoditatis omnis articulos scio. Hi
 storici prodiderunt Vespasianum id temporis fuisse
 facillimum indulgentissimumq; : quo in balneum
 tricliniumq; transibat: eaq; momenta atq; occasione
 domesticos ad aliquid petēdū magnopere captasse.
 Consimiliter uos: qui uultis apud principem impe-
 trabiles esse captate id tēpus: quo remissior hilarior
 indulgentior esse solet. Scitote plus pollere tēpestiui
 tatem hanc ad successus petitionum: q̄ adipem leo-
 nis: q̄ sanguinem basilisci: q̄ spondylon draconis: q̄
 anguinum druydarum ouum/catera q; id genus pro-
 missa magicę uanitatis: Contra nō parum multi in-
 tempestiue interpellātes merito repulsam patiūtur.
 Quibus illud Nasonis dici potest. Non adiit apte
 non legit idonea credo tempora. Oratius probe cal-
 lens quantum καί ποτ̄. idest opportunitas polleat sic
 scribit: Nisi dextro tempore Flacci uerba per attentā
 non ibunt Cæsaris aurem: idem mittens Augusto li-
 brum monet portitorem ut tempestiuiter adeat uide-
 licet/si ualidus si letus erit/si deniq; poscet. Qui fa-
 bricam materiariam tractas/qui contignationes do-

Opportu-
nitas ca-
ptanda in
principe
adeundo.

C iii

Qñ cedē mi struis γγωθι καί πορ quādo tēpestiua sit ad cedē
da materi dum materies:quam cedi tempestiuum esse luna se-
es ne pan nescente Plinius Columella.Paladius Vegetius Ce-
dat. teri tradiderunt.Præterea tēpestiue materies ceditur

a primo autūno ad fauonium ut docet Victruius.a
solstitio ad brumā:ut p̄cipit Cato.p uer arbores intē-
pestiue ceduntur.cum id tempus sint pregnantes:et
consequenter imbecille:sicut etiam corpora mulie-

Tēpesti bria cum conceperint iudicantur infirma:Tempesti-
uiter ce- uiter materies sit firma ac durabilis in structuris ne-
sa strataq; que pandationibus obnoxia est.Conuenit autem in

Materies ter eruditos utilissime sterni in coitu lunæ:quē diem
alii interlunium:Alii intermestruum:alii lunæ silen-
tis appellant:Quod si competant coitus in nouissi-
mum diem brumæ illam eternam futuram materiā

spondēt.apud Antiquos primo punico bello Clas-
sis Duiliij imperatoris ab arbore excisa sexagesimo
die nauigauit:secundo quoq; punico bello Classis
Scipionis quadragesimo die a securi nauigauit:Tan-
tum tēpestiuitas in cedenda materie pollet:Queret
fortasse curiosus auditor cur materiem tam sepe no-
minauerim/nusquam lignum.siquis est qui id que-
rat:ille sciat consulto me id fecisse & scienter:atque
ex latinitatis elegantia:Nanque ut ex libris iuriscō-
sultorum didicimus & docet Vlpianus de legatis ter-
tio.lignum dicitur quicquid comburendi causa para-

SEPTEM SAPIENTVM

rum est: Materia uero: quę ad edificandum fulcien- Lignū qđ
 dumque necessaria est: Ideoq; lignis legatis arbores Materia
 materię causa succisas non deberi: Idem iurisconsul- quid
 ti titulo de tigno iniuncto & titulo de uerborum si-
 gnificatione docent appellatione tigni materiam
 omnem contineri ex qua edificium constat: De ma-
 teria siue materie in hoc significatu scatent uolumi-
 na eruditorum: Inde materiatio & materiatura Vi- Materia
 truuio. Inde fabrica materiaria Plinio pro tignaria tura.
 Cuius inuentor fuit Dędalus. hinc ipse faber tignari Materia
 us eleganti uocabulo dictus a Plauto materiarius. rius.
 Sed iam tempus est ut ex uia in semitam regredia-
 mur. Qui emit / uendit / negociatur / noscat καί ποϋ Vendas
 idest opportunitatē. Emptor captet tempus ut emat cū caritas
 paruo uenditor ut uendat magno: Etenim ut pre- est.
 cipit .M. Varro tunc uendas cum caritas est. ne-
 gociator ut cum lucro mercaturam exerceat: obeat,
 que fora rerum uenaliū. Amator amicam in tem-
 pore accedat cum tempestiuum est: Cum leta puel-
 le mens & animus ad ueneręa propensior. Agrico-
 la omnem rusticationem κατὰ καί ποϋ idest in tem-
 pore exerceat. Nam ut inquit poeta. Frigidus agri-
 colam si quando continet himber Multa forent quę
 mox cęlo properanda sereno / Maturare datur. Mes-
 sis uindemia / oleitas / sationes / insitiones / propagatio-
 nes tempestiuiter fiant. Constat frumenta si tempe-

C iiii

stiuē decisa sint in horreo grandescere. contra arbo-
res ex intempestiuo calore aut gelatione sentire ure-
dinem siderationem / carbunculationem. Denique
ut summatim explicem omnis actio / omnis uita /
suam exposcunt tempestiuitatem / quam qui nouerit
ille Fortunatius pleraq; omnia aget & commodius /
Pittaci & illæ sententiæ sunt. Deposito cum acce-
peris redde. Amico noli maledicere. nec inimico
quidem. pietatem colito. Frugi esto. Veritatem cu-
stodito. Quod factururus es ne dixeris: quia si facere
nequiueris rideberis. interrogatus quid infidum eēt:
Infidum mare inquit: Item percunctanti quid esset optimum
mare. respondit bene agere.

Superest septimum nouissimumq; Curriculum:
quo decurso ad metam prouehemur. Cursor autem
Periāder. progrediatur qui agmen cogit Periāder Corinthius:
qui principibus summa ope enitendum suadebat ut
si tuto uellent dominari beniuolentia non armis sti-
Medita parentur. Ex eius penuario promptum est penus
tio totum illud scitissimi saporis μελετη τοπαυ idest me-
ditationem esse totum: quippe is solus rei gerendæ
est efficax: qui prius omne negotium meditatatur.
Nam ut inquit eleganter Ausonius locare sedes. bel-
lum gerere: aut pellere: magnas modicasq; res etiam
paruas quoq; agere uolentem meditari decet. Se-
gniores omnes inceptis sumus / meditatio si rei gerē

SEPTEM SAPIENTVM

da defuit: cogitare oportet in rebus omnibus quid gerendum sit. Et enim incogitantes fors non consilium regit. Salustius dixit consulto opus esse: & ubi consulueris mature facto. Temeritas stulta & infelix est: ut inquit apud Titum Liuium Fabius Maximus. Consultatio meditatioq; rebus consulunt & priuatis & publicis. Latinus Virgilianus incogitantia improbens: meditationem probans sic inquit

O prestans animi iuuenis quantum ipse feroci

Virtute exuperas: tanto me impensius æquum

Est cōsulere: atq; omnes metuētem expēdere casus.

Illud Terentianum quis ignorat: omnia prius consilio q̄ armis experiri decet: Romani annuos magi-

stratus: quorū maxima foret potestas creauere: Cō-

sulesq; appellauere: nimirum a consulendo tāquam

consilio & consultatione rectores administratoresq;

Reip. cuncta moderari debeant: Quid principi ma-

gis expedit q̄ habere consiliarios prudentes ac circū-

spectos: quorum meditatione consilio consultatio-

ne cuncta perpendat: libret: examinet. Vt omnia

fiant ad libellā & normam: ne quid deliret amissis.

Agamemnon homericus optat non decem similes

Aiacis qui fortitudine censetur. Sed consiliarios de-

cem tales: qualis fuit Nestor. Sic enim inquit.

ΤΟΙΟΥΤΟΙ ΔΕΚΑ ΜΟΙ ΣΥΜΦΡΑΔ ΜΟΡΕΣ ΕΙΕΡ ΑΧΑΩΝ

Quod si acciderit non dubitat quin breui Troia pe-

Temeritas infelix.

Latinus Maronius.

Ne quid deliret amissis.

Votum Agamemnonis homericus.

ritura sit: & enim magnæ res ut ait. M. Tullius geruntur consilio ratione sententia. Vlyxes apud Ouidium eludens Aiæcis stoliditatem inquit: Tu vires sine mente geris. Mihi cura futuri est: Et mox paulo pectora sunt potiora manu vigor omnis in illis. Meditatione cuncta fiunt meliora & factu facilia ut Vegetius docet: Græcum. epigramma non hanc Periandri de meditatione sententiam celebrat sed illam. $\chi\omicron\lambda\omicron\upsilon\ \kappa\rho\alpha\tau\epsilon\epsilon\iota\mu$ Quod uerbum significat Iræ temperandum esse. Quod præceptum & ipsum quod salubriter detur mortalibus quis non uidet? Cum ira breuis infania, breuis infania siue breuis furor sit, ut docti autumant: quam frenis moderari ac compescere non mediocris sapietia est. M. Tullius in epistola ad Quintum fratrem protreptica hortatur monet præcipit ut resistat iracundia: ut linguam in ira contineat ut animo & orationi cum sit iratus moderetur. Nam si implacabiles iracundia sint summa est acerbitas. Aiæcem in mortem egit furor. In furorem ira. Cetera uitia impellunt animos ira præcipitat: Maximum remedium est iræ mora atque dilatio. ut primus eius feruor relanguescat. proinde Athenodori illud Saluberri salutare præceptum habere cordi atque memoriae mû athe- operæpretium duco: qui Augusto Cæsari sic præcenodori do- pit: Cu ira te o Cēsar ceperit nihil prius neque dixeris neque feceris: quod ipsas uiginti quattuor litteras ele-

SEPTEM SAPIENTVM

inētarias tecum ipse percurreris. Tres sunt affectus:
 qui omnes homines in omnia facinora precipites
 agunt: Ira. Cupiditas. Libido. Propterea poeta
 tres furias esse dixerunt quæ mentes hominum exa-
 gitent. Instar enim furiarum hi tres affectus iræ/cu-
 piditatis/ Libidinis Mortales dementant: stimulis
 agitant furore perturbant: Stat quidem Aristote-
 les iræ defensor ac propugnator dicens. iram cal-
 car atque cotem esse uirtutis: Sed hunc Aristotelicæ
 sententiæ reclamant ac refragantur. M. Tullius Se-
 neca ceteri: a quibus proditum est iratos proprie di-
 ci exisse de potestate. idest de consilio de ratione. de
 mente. Et cum ira insania sit negant utilem esse in-
 sania aut naturalem. Grammatici iram ab eo quod
 est ire dici tradunt: eo quod a se eat qui irascitur & fu-
 rit. Qui ergo a se ipso abire non uult / nec mentis
 impos fieri iram suffrenet/ & hunc temporarium ani-
 mi motum impotentissimum coerceat. Queri solet
 quid ira distet ab iracundia: Scitote iram ex causa
 nasci: Iracundiam de uitio multum irascentis: sic &
 iratum Iracundumque distinguui: ut iratus ex causa
 sit Iracundus ex natura: & sicut ebrius differt ab e-
 brioso. Ita iratus ab iracundo. Nanque ebriosum
 dici proprie uolunt eum qui ebrietatis uitio obno-
 xius est: Ebrium uero: qui interdum uino grauis fit

Cur tres
 furia.
 Aristote-
 les iræ de-
 defensor
 Cos uirtu-
 tis.

Ira
 Iracūdia.
 Iratus.
 Iracūdus.

& impos sui: potest enim qui ebrius est tunc primū esse nec habere hoc uitium: Et qui ebriosus est saepe extra ebrietatem esse. Consimiliter iratus potest esse non iracundus: Et iracundus qui iracundiæ obnoxius significatur: potest aliquando iratus non esse. Caterum quoquomodo etiam atque etiam nobis cauendum est: ne iræ ne iracundiæ procliuitate rapiamur. ne iracundi simus: Quod uitium tam deforme est: ut feda uisu & horrenda fiat facies irascens: ut flagrent oculi / ut capilli subrigantur ut ore toto multus rubor erumpat / ut labra mordeantur. Dentes arietentur. possem infinita prope congerere pertinentia ad utranque hanc Periandri Corinthii sententiam: qua dixit totum contineri meditatione: & iracundiam esse frenandam: sed nos immensum spatium confecimus æquor: Et iam tempus equum humanum soluere collam decursis septennis curriculum ad metam prouecti sumus. Eiusdem Periandri illæ quoque sententiæ sunt: bona quies est: in rebus secundis esto moderatus: in aduersis prudens. Quodcunque pollicitus fueris seruato. Non peccantes modo uerum & peccare gestientes punito.

Hic est orbiculatus gyros septem graciæ sapientum: Quorū nomina delphicus Apollo cū quereretur quis nā primus sapiētū foret / in orbe tereti icidi iussit

SEPTEM SAPIENTVM

in Phedro/nunquam sunt contemnēda.habetis sententias philosophorum publice priuatimq; utilissimas.breues pariter & longas.breues in uerbis/longas in sensu:Quorum cortex medullam tegit obducitq; succosioiem.habetis hanc de septem sapientibus decursionem ueluti prodromon idest præcursoriam legitimi annuiq; curriculi nostri litterarii:in quo epistolæ Plinii cū Valerio Flacco iunctim ibūt:& una ad metas per interuallatos cursus progredientur.Erit opinor operepretium spectatoribus spectasse horunce cursorum gradus omnis/uestigia/sudores anhelationes . Hoc est erit fructuosum auditoribus me præuio & interprete diligenter pensitasse obseruasse edidicisse in Plinio & Flacco elegantiam eruditionem schemata/tropos/cæteraq; omne genus illustramenta.Nos pro uirili parte elaborabimus: ut Plinianæ epulæ & Flacci edulia nostris condituris condiantur.Vt nostro embammate hoc est intinctu & conditione fiant suauiora esculentioraq; faciātq; ad stomachum epulonum.Quod si quid duriusculum dentes offendet id per nos mansum mollitumq; fiet.Ita ut uoluptate deduci in uentriculum transmittiq; possit.Occurret fortassis hoc i loco curiosus auditor:& mussitans dicet.bene quidem o orator & bene dixisti:sed quorsum istud tā bene?quid istec tam longa de septē Sapiētibus Explicatio ad Plinii episto

LIBELLVS

las pertinet & Flacci argonautica: Quid manus figu-
li dū amphoram formare debet urceum finxit? Ego
isti id quarenti ita breuiter libera uoce respondeo.
O Auditor curiose nolito hinc ansam capere calūniā
di. Scito proemia in causis non parū multis maxime
libera eē: & longe a materia duci: ut Isocrates & Gor-
gias apud Græcos factitarunt: ut Salustius Crispus
apud nostros in bello Iugurthino & Catiliniano
nihil ad historiam pertinentibus principiis orsus est.
Deniq; in gymnasio libero libera est oratio: libera
lingua. dummodo citra maledictum euagetur & ci-
tra fastidium: principia undecūq; ducta si modo do-
cte dicta sint laudem merētur: nec rationem semper
reddere cogitur oratorie dictionis orator: Maximeq;
si a secta deuius non aberrat..

Mos est causa perorata gratias agere auditoribus.
uos pro gratiarū actione accipite Tetrastichon: quo
septem Sapientum præcepta eodem ordine comple-
xi sumus: quo sunt explicata. ut ita facilius memo-
riæ atq; animis uestris inherescant.

Respicito finem uitæ. Noscito temet.

Optima mensura est. sponsio damna dabit.

Plures nempe mali. peridonea tempora nosce.

τοπαι consilium cum ratione regit.

F I N I S.

Philippi Beroaldi Heptalogos siue Septem
Sapientes magna cura Impressum Bo-
noniæ per Benedictum Hectoris
Bibliopolâ Bononiensem.
Anno salutis. MDII.

Die .x. Octo-
bris:

Regestum.

A B C Omnes sunt quaterni.

